

VREME

17. mart 2011.

broj 1054

Intervju
Mlađan Dinkić
Pogrešni ljudi na
važnim mestima

JAPAN, MART 2011

UVOD U

KRAJ SVETA

Neograničeni internet po fiksnoj ceni!

060 1234 www.vipmobile.rs

Novo u Vipu!
Asus Netbook eee1015pem
9.990 din

uz Neograničen Internet 15
za 2.190 din mesečno

U najbržoj mreži u svim većim gradovima

Izaberi Vip i po prvi put u Srbiji ćeš moći da koristiš mobilni internet po fiksnoj ceni - bez ograničenja, u najbržoj mreži, zasnovanoj na naprednoj HSPA+ tehnologiji. Uživaj u Vip internetu kada god i koliko god ti odgovara! Uz to možeš da izabereš i savršen Netbook za sebe.

Maksimalna brzina prenosa podataka zavisi od odabranog USB uređaja i tarife prilikom sklapanja ugovora. Cena SMS poruke u nacionalnom saobraćaju iznosi 3,9 RSD. Obračunavanje saobraćaja se vrši po 1 KB. Korišćenje računara u tarifi (ugovorna obaveza) je min. 24 meseca.

Druga priča **vip**

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,

Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),

Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,

Sonja Čirić, Jovan Dulović,

Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević,

Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),

Andrej Ivanji (svet@vreme.com),

Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,

Tatjana Jovanović,

Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),

Zoran Majdin, Saša Marković,

Ivana Milanović Hrašovec,

Milan Milošević, Teofil Pančić,

Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com),

Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,

Tatjana Tagirov, Dragan Todorović,

Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić,

Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)

Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinić,

Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,

Slobodan Tasić; korektori: Stanica

Milošević, Marija Halupka;

lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,

Ivana Smolović; daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 Zoom: Pozadinski zločin

10 Japan: Uvod u kraj sveta

22 Intervju: Mlađan Dinkić

26 Pravosuđe i nevladin sektor:

Izveštaji, optužbe i politika gonjenja

28 Rusko-srpski odnosi: Putin u Beogradu

34 Regionalna elektroenergetska slika i prilika:

Nužnost javno-privatnog partnerstva

36 Zakon o sportu, opet:

Legalizacija i nacionalizacija divlje gradnje

39 Nuspojave: Večeras prikazujemo

40 Ljudi i vreme

43 Lisica i ždral: Divlji lizing

KULTURA

44 Izložba: "Biti lepa", Istorijski muzej Srbije

46 70. godina od smrti Virdžinije Vulf:

Život je negde drugde

49 Povodom novog Hercogovog filma:

"Pećina zaboravljenih snova"

51 Reč o delu

53 TV manijak: Uporno do pada

SVET

54 Libija: Kontranapad pukovnika Gadafiga

58 Forbsova lista: Top 10 milijardera

62 Srpsko-evropska posla: Brzi internet, spori voz

63 Meridijani

MOZAIK

64 Politika i seks: Domet političke erekcije

68 Diskriminacija bivših štićenika popravnih domova:

Bez podrške na margini života

70 Zemlja ljudi: Nova Huta

76 Pošta

78 Vreme uživanja: PR

S Rusima imamo dobre odnose, možda nešto izvesniji "Južni tok" i veliki spoljnotrgovinski deficit. Pre ili posle neko će izgovoriti poslovicu: "Bratstvo, bratstvo, a sira za pare!" Naročito uz reči kredit, i uvoz energenata

Piše: Milan Milošević

Na izložbi "Biti lepa" o lepoti žene priča devedeset crno-belih fotografija nastalih između dva svetska rata

Piše: Sonja Čirić

Velika četvorka, BRIC države (Brazil, Rusija, Indija i Kina) "proizvele" su polovinu od 214 novih milijardera u svetu. Prvi put u poslednjih deset godina ima više milijardera

u Aziji (332), nego u Evropi (300)

Piše: Marija Vidić

Na naslovnoj strani: Posledice zemljotresa u Japanu
Foto: Reuters

Ministri rekonstruisane vlade Srbije položili su 14. marta zakletvu u kojoj se, između ostalog, svojom čašću obavezuju da će dužnost člana vlade vršiti savesno, odgovorno i predano.

Pored "stare postavke", čašću su se obavezali i novi članovi Vlade – Zoran Stanković (ministar zdravlja), Dušan Petrović (ministar trgovine i poljoprivrede), Nebojša Čirić (ministar ekonomije i regionalnog razvoja), Predrag Marković (ministar kulture, informisanja i informacionog društva) i potpredsednica Vlade Verica Kalanović.

foto: FoNet

17/03/11 - 23/03/11

prognoza vremena

16/03/11
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	12 20	9 15	6 10	3 8	2 7	1 12	4 15	
Vojvodina	10 19	8 14	5 9	2 7	1 7	-2 11	1 16	
centralna i južna Srbija	9 21	9 17	6 11	4 8	2 8	-1 14	2 17	

U većini dana nepovoljni biometeorološki uslovi uz povremene tegobe kod meteoropata i hroničnih bolesnika.

broj nedelje

1/2

Čak svaki drugi odrasli stanovnik Srbije ima prekomernu telesnu masu (54,5 odsto), a 18,3 odsto gojazno.

YTONG®

I LETI I ZIMI
IDEALAN TERMOBLOK

(Ne)zaštićeni i (ne)zainteresovani

Srbija je 28. svetski dan potrošača dočekala sa taze zakonom koji bi trebalo da zaštiti potrošače i sa potrošačima koji ne veruju da svoje pravo mogu da ostvare na jednostavan način. Slobodan Eremić iz Nacionalne organizacije potrošača Srbije kaže da primena zakona nije jednostavna, jer je za to potrebno da prođe do pet godina i tvrdi da se potrošači u Srbiji nesumnjivo susreću sa brojnim neprijatnostima, jer ne postoji dovoljno razvijena zaštita, te da su najčešće izloženi bahatom ponašanju trgovaca, kao i nekontrolisanom dizanju cena. Nacionalna služba potrošača, prema njegovim rečima, pokušava da uđe u taj sistem, ali to zasad ne funkcioniše onoliko brzo kao što bi moglo. Predsednica Upravnog odbora Asocijacije potrošača Srbije Edina Popov takođe je izrazila nezadovoljstvo položajem potrošača u Srbiji. Ona je ocenila da je u Srbiji, sa tolikim monopolima, korupcijom i nerazvijenom konkurencijom, veoma teško da se čuje glas potrošača. Dan nakon "praznika" potrošača, Ministarstvo trgovine i Centar za edukaciju i zaštitu potrošača Beograda održali su u Privrednoj komori Srbije tribinu "Naučimo svoja prava". S obzirom na to da potrošači u Srbiji ne uživaju stepen zaštite koji uživaju potrošači u zemljama EU, Pokret za zaštitu potrošača Beograda poslao je zahtev vladi još 2005.

godine da genetski modifikovane namirnice budu jasno obeležene. Nažalost, ni dan-danas ne nailazimo na ove oznake po marketima, a tek naknadno iz medija saznajemo da neke namirnice nije trebalo da konzumiramo više od jednom, ili dvaput mesečno, kao što je to preporučeno i jasno naznačeno u zemljama odakle su genetski modifikovani proizvodi uvezeni. Inače, osam osnovnih potrošačkih prava dato je u direktivama UN-a, koje su unete u Zakon o zaštiti potrošača, usvojen 14. septembra 2005. godine. Pod "osnovnim pravima" podrazumeva se zadovoljenje osnovnih potreba – dostupnost najvažnijih proizvoda i usluga – hrane, odeće i obuće, stambenog prostora, zdravstvene zaštite, obrazovanja i higijene. Pri tome je od izuzetnog značaja sigurnost potrošača, odnosno zaštita od proizvoda, proizvodnih procesa i usluga štetnih po život i zdravlje. Iz Ministarstva trgovine i usluga za jun najavljuju novi zakon: "Zakon će biti usklađen sa evropskim zakonodavstvom, a osnovu nacrtu tog dokumenta činiće 16 direktiva Evropske unije", izjavila je pomoćnica ministra trgovine i usluga Ljiljana Stanković. Međutim, asocijacije potrošača nisu toliko optimistične po pitanju primene zakona.

B. ŠTULIĆ

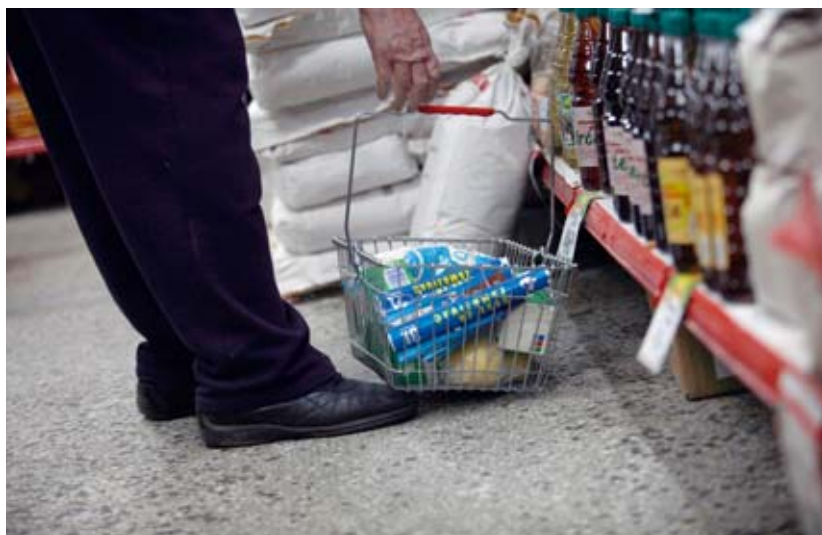

foto: M. Milenković

Femicid

Taman sam pomislio kako su odgovorne građanke, demokratske političarke, aktivistkinje civilnog društva i, dakako, žene u crnom i one u raznobojnom, smislile novu reč i tako doprinele novogovoru... Femicid.

Kad, ono, ništa. Reč *femicid* u engleskom jeziku postoji od 1801, a znači *ubijanje žena*; 1848. objavljena je *Wharton's Law Lexiconu*.

Trista jedanaest godina kasnije, na beogradskom Trgu Republike, ovog 8. marta žene (preživele, valjda) ustaju protiv ubijanja žena!

No, dobro. U međuvremenu od tri veka pojam femicida redefinisani je – ili redizajniran, novogovorski – kao forenzička, pa pravna, pa onda sudska oznaka zločina ubistva zbog mržnje prema ženama.

Posle je ista reč opet redefinisana ka značenju "ubijanje žena od strane muškaraca zato što su žene".

U anglosaksonskom sudskom iskustvu *ženomrzačka* ubistva se smatraju primerom *femicida*. Od svakojakog nasilja, silovanja i ubistva, ženoubistva, do spaljivanja udovica na muževljevoj lomači, ubistva "uvrede porodične časti" oko Mediterana i Bliskog istoka i dalje na istok i jug...

Dobro, ali ostaje nejasno ko na Trgu Republike obavlja (vrši) femicid, ili bar zašto se ovde protiv toga ustaje.

Strašan broj silovanja i ubistava čini da se u jezičkoj, političkoj, onda i javnoj pa pravnoj komunikaciji prekorači obim pojma "ženomrzačkog zločina" ka "femicidu". A, i kad se prekorači obim, femicid je opisan kao zločin koji uključuje silovanje, mučenje i zlostavljanje. Kako bi se zvao isti paket zločina prema muškarcima? Kad ga čine muškarci, a kad su zločinci žene?

Feministička razrada femicida naknadno je pokrila i seksistička ubistva, štogod to bilo uz mržnju ka ženama zbog osećanja nadmoći/slabosti, sadističkih zadovoljstava i/ili osećanja vlasti/potčinjenosti. I tako dalje i tome slično, rečnik raste na sve strane, pa sad *femicid* pokriva sva značenja, od ubistva na poslednjoj, do planiranja/predumišljaja bez obzira na motiv, na početnoj strani.

Pošteno priznajem da ovu novoreč iz novogovora ne razumem, kao ni onu drugu – genocid – bez obzira na pitanje kako bi se zvalo ubijanje samo muškaraca.

ALEKSANDAR ČIRIĆ

Enigmatika grbnog čerupanja

Da li je kljun orla sa srpskog grba papagajev ili su mu noge kokošije? Da li jezik treba da bude u slobodnom letu ili spojen sa kljunom? Da li da na vratu ima perja ili ne? Šta ćemo sa krunom i ocilima? Pitanja nisu tako bezazlena kao što deluju na prvo

čitanje. Odgovori mogu da koštaju građane Srbije desetine miliona evra.

Oblik današnjeg grba Republike Srbije nastao je 1882. godine, kad ga je nacrtao mladi austrijski heraldičar Ernest Kral po ideji kraljevskog ministra prosvete Stojana Novakovića. Taj grb (desni grb na slici iznad) je u savremenu istoriju Republike ponovo i zakonski ušao 2009. godine kada je donesen Zakon o izgledu i upotrebi grba, zastave i himne Republike Srbije. Tada su u stariju savremenu istoriju i zvanično otišli stari grb (sa belim orlom, bez krune, bez četiri ocila, na crvenoj pozadini), stara zastava i *Hej Sloveni*. Međutim, donošenje Zakona o izgledu i upotrebi grba, zastave i himne nije značilo i definitivni izgled grba, zastave i himne. Naime, tek tada se počelo raditi na novom grbu (levi grb na slici). Heraldičar Ljubodrag Grujić izradio je Izvornik Velikog i Malog grba koji je, zajedno sa Izvornikom zastave i notnog zapisa himne, usvojen kao Vladina uredba 11. novembra 2010. godine. Tada je Srbija zvanično dobila grb. Kao u onoj razbibriznoj enigmatičkoj igri – “Pronađi razliku”, pažljivim posmatranjem može se otkriti šta je izmenjeno, šta dodato, a šta potpuno uklonjeno sa novog grba.

Šta je onda tu problem i odakle nam prete na početku pomenuti milioni? Do novembra prošle godine, a i do danas, korišćen je stari grb – kraljevski. Taj grb se nalazi na zvaničnim pečatima institucija u Srbiji, na novim registarskim tablicama, na ličnim kartama i pasošima građana, na zastavama institucija i navijača... To su sve nezakonita državna obeležja, a njihova promena bi, po nekim nezvaničnim procedurama, moglo da izvuče iz budžeta Srbije na

desetine miliona evra.

Cena ozakonjavanja grbova je i povod aktuelne prepirke državnih zvaničnika. “Izrada novih insignija jedne države predstavlja ogroman trošak, najmanje nekoliko desetina miliona evra, i to samo za državu, plus dodatni trošak za građane”, rekao je državni sekretar Ministarstva pravde Slobodan Homen za RTS.

Kao rešenje, Homen je predložio ukidanje dela odredbe u pomenutoj uredbi Vlade Srbije iz novembra prošle godine. Taj predlog su podržala ministarstva unutrašnjih poslova i odbrane, predsednik Srbije, predstavnici vladajućih i opozicionih stranaka.

“Ovo nije nov, već jedini pravi grb. Tek je sada u skladu sa zakonom, a ceo posao državu i građane neće koštati mnogo, jer će se zastave menjati kad se pohabaju, a dokumenti kad im istekne rok važenja”, rekao je Ljubodrag Grujić. On je objasnio i da grb nije menjan, već da su na njemu ispravljene greške.

Za one koji nemaju dovoljno živaca za igranje enigmatičkih igrica, dajemo spisak ključnih razlika između dva grba. Napomena za one strpljive: ovo nisu jedina rešenja, na gornje dve slike mogu se pronaći i razlike koje se ovde ne vide.

MIRKO RUDIĆ

Rešenja: ocila na novom grbu su dobila karakteristični oblik čitavih S; novi orao liči na prirodni orao (ima kljun poput onog srpskog grba); pera na orlu su sa manje detalja; jezik orla je u duhu srpske heraldike; noge orla su ranije ličile na kokošije; zlatne reze na paviljonu su pocupane; kruna iznad štita više nije presečena na pola (to je simbolički loše za suverenitet države).

Borba za Ministarstvo nauke

RECI NE UKIDANJU MINISTARSTVA NAUKE

Dan uoči osme godišnjice od atentata na Zorana Đinđića, poslednji srpski ministar nauke Božidar Đelić, kolegijum ministarstva i 46 zaposlenih u upravo ukinutom Ministarstvu za nauku i tehnološki razvoj organizovali su skup u “Sava centru” na kome su predstavili “bilans prethodne dve i po godine i perspektive”. Sala je bila jednako puna kao na prvom sastanku, kad je posle formiranja vlade 2008. godine, potpredsednik Vlade pozvao naučnu zajednicu na prvi dijalog – pozivu su se odazvali predstavnici praktično svih naučnih ustanova u Srbiji, univerziteta i Srpske akademije nauka i umetnosti. Nakon neočekivane odluke da se tokom rekonstrukcije Vlade Srbije, posle 66 godina postojanja, u novom sazivu ukine Ministarstvo nauke, skup je obeležila zebnja da će brojni započeti projekti biti osujećeni, kao i da će na pogrešan način biti potrošeno 269 miliona evra koji su za nauku već obezbeđeni iz evropskih banki i fondova. U publici se video i veliki broj mladih naučnika sa majicama na kojima je odštampan znak kampanje “Reci NE ukidanju Ministarstva za nauku”.

Nakon odluke da se Ministarstvo nauke ukinе i pripoji resoru prosvete, internet i Fejsbuk zapljusnuo je talas online aktivizma koji su samoinicijativno pokrenuli mladi naučnici iz Istraživačke stanice “Petnica” i Društva za promociju i popularizaciju nauke. U međuvremenu, na sajtu www.ministarstvonaue.com otvoreno je potpisivanje peticije pod sloganom “Reci NE ukidanju Ministarstva za nauku”. Na dan kada ovaj broj “Vremena” izađe na kioske, 17. marta, ova peticija biće upućena predsedniku Republike Srbije.

lgbt
SOS

(011)

3290 846

utorkom i četvrtkom 19-22h

Delta Real Estate gradi Bauhaus

Srpska kompanija Delta Real Estate i nemačka Bauhaus potpisale su 14. marta ugovor o izgradnji prvog maloprodajnog objekta trgovinskog lanca Bauhaus u Srbiji u Bloku 53 na Novom Beogradu. Prodajni objekat biće deo budućeg Delta Parka, najvećeg ritejl parka u regionu sa ukupnom površinom od 70.000 kvadrata. Investicija u prvi maloprodajni objekat veličine 20.000 kvadrata iznosiće 25 miliona evra

će godine. Ugovor o izgradnji potpisali su Dejan Racić, potpredsednik za razvoj Delta holdinga, i Helmut Divald, direktor za međunarodni razvoj kompanije Bauhaus. U narednom periodu ova kompanija planira otvaranje još nekoliko objekata u Beogradu, Novom Sadu i Nišu.

Prodajni centar Bauhaus će kupcima ponuditi više od 120.000 proizvoda iz kategorija građevinskih materijala,

i omogućiće otvaranje 230 radnih mesta.

Sa izgradnjom je planirano da se počne 2012, a objekat bi trebalo da pro-radi najkasnije u jesen slede-

sanitarija, rasvete, opreme za baštu i različitih proizvoda za kuću. Kompanija Delta Real Estate obezbedila je partnerima odgovarajuću lokaciju i izvešće izgradnju objekta po principu "ključ u ruke". Saradnja sa kompanijom Bauhaus predstavlja nastavak saradnje Delta Real Estate sa renomiranim svetskim kompanijama i njihovog dovođenja na tržište Srbije.

Bauhaus je jedna od vodećih evropskih kompanija u segmentu "uradi sam", posluje u 15 zemalja sveta i trenutno ima 215 prodajnih objekata. Poznata je i kao kompanija visokih ekoloških standarda zbog čega je u 2010. od nemačkih kupaca dobila prestižnu nagradu "Trgovac godine".

Uspeh kompanije Bauhaus počeo je 1960. godine kada je otvorena prva specijalizovana

prodavnica u Manhajmu, koja je bila i prva trgovina tog tipa u Nemačkoj. Ponudom različitog asortimana specijalizovanih proizvoda na jednom mestu, u kombinaciji sa samoposluživanjem i stručnim savetima, postavljeni su potpuno novi standardi u trgovini građevinskim materijalima i opreme za kuću. Prva Bauhaus prodavnica van Nemačke otvorena je u Austriji, a druga u Danskoj.

Od devedesetih godina prošlog veka, Bauhaus je ekspanziju usmerio i ka Istočnoj Evropi. Prvi specijalizovani centar otvoren je 1993. godine u Češkoj, zatim u Sloveniji 1997, Hrvatskoj 2000. i Mađarskoj 2007. Upravo počinju i građevinski radovi na izgradnji prvog centra u Bugarskoj.

A. RADIĆ

Veliko mobilno useljenje. Vi birate koji od telefona će se useliti u Vašu kuću :)

Model	Price	Network
SAMSUNG E2121	1 dinar	mts kontrola troškova
SAMSUNG C3530	1 dinar	Mix 750
SAMSUNG C3500	12 x 500 din	Mix 750
SONY ERICSSON HAZEL™	12 x 450 din	MixNet M
SONY ERICSSON SPIRO™	1 dinar	MixNet S

mt:s postpaid ponuda telefona

Predstavljamo Vam kandidate za "Veliko mobilno useljenje". Koji je Vaš favorit? Izaberite telefon uz odgovarajući tarifni profil i možete platiti i na više mesečnih rata, bez kamata. Ugovorna obaveza 24 meseca. Ponuda važi dok ima telefona.

imate prijatelje!

/ imateprijatelje
/ mts

mt:s express 064/790
www.mts.telekom.rs
Telekom Srbija

► zoom

piše: Dragoljub Žarković

Pozadinski zločin: Nova vlada, stare priče o ubistvu Zorana Đinđića i najnovija tužba Emira Kusturice

Mirku Cvetkoviću će najmanje pomoći što se Predrag Marković, ministar za sve i svašta, u formalnom upitniku o kvalifikacijama predstavio kao “državnik”, jer i oni koje je pisar Pera obavestio da kupe frak to isto veruju za sebe. Od tolikih državnika propade država

Ko je jači:

Cvetković ili gospoda Barać

NEKI SAT PRE ponoći u prošli ponedeljak sa 129 glasova “za” izabran je novi, skraćeni, renovirani i rekonstruisani kabinet premijera Mirka Cvetkovića. Da je skraćen – jeste, da je nešto novi – nije. Analitičari, cepidlake, čak kažu da se premijerovo obraćanje ne razlikuje mnogo od onog od pre tri godine, da tu nema sveže ideje i konkretnih mera, ali ne bih mu ja to uzeo za manu jer ništa novo i ne može da se izmisli.

Premijer je, u javnim nastupima, izrazio veru da će manja vlada, i posebno vlada bez Mlađana Dinkića (vidi intervju s Dinkićem na narednim stranicama ovog broja) biti efikasnija i – disciplinovaniya. Čak je najavio i neku vrstu kodeksa u kome je, koliko ja shvatam, glavna tačka da ministri neće više biti slobodni strelci u tumačenju onih odluka koje većinom budu usvojene na sednicama vlade.

Taj princip važi i u uređenoj porodici, korporaciji i bilo kakvom drugom udruženju, ukoliko se ljudima ne ukine mogućnost da pre odluke saopšte sopstveno mišljenje. Nije to povratak na “demokratski centralizam” na kome je tobože počivala politika Saveza komunista Jugoslavije, već je to oblik uređenja uzajamnih odnosa između ljudi kojima se nekako uvek čini da su najpametniji, posebno u predizbornoj godini.

Čamac tog kompromisa oko uzajamnog olajavanja zatresla je, prva, Verica Barać, argumentom da je taj oblik “omerte” – zavere ćutanja – temeljac na kome počiva korupcija. Gospoda je, inače, najdugovečniji funkcioner bilo čega u Srbiji. Nju je na mesto predsednice Saveta za borbu protiv korupcije postavio pokojni Zoran Đinđić. Vlade su se menjale, samo nju niko nije promenio. U međuvremenu, korupcija je još porasla, osnovana je i Agencija za borbu protiv korupcije, ali Savet opstaje, a da niko ne zna ko je član Saveta.

Zli jezici čak tvrde da Mirko Cvetković ima potpisan ukaz kojim se taj savet, kao vladino telo, ukida, pa sa njim i Verica Barać u funkciji

predsednice, ali mu se nekako čini da je ona politički jača ličnost od njega, glasnija sigurno jeste, pa mu ne izgleda baš pametno da se s njom kači.

Toliko o vladi i njenoj snazi. Tu će Cvetkoviću najmanje pomoći što se Predrag Marković, ministar za sve i svašta, u formalnom upitniku o kvalifikacijama predstavio kao “državnik”, jer i oni koji koje je pisar Pera obavestio da kupe frak to isto veruju za sebe. Od tolikih državnika propade država, a vest o formiranju nove vlade manje je čitana od sapunske opere da je Dača rekao da je Nata seljanka, a kamoli od onih koje su se bavile obimom grudi sestre u “Velikom bratu”.

Cvetković bi, zbilja, morao da u zaustavnom vremenu, makazicama preko glave, postigne pobedonosni gol pa da povрати poverenje u tim koji, rekao bih, dobro igra bunker, ali je potpuno neefikasan.

Koštunica i Čavoški:

Koji sud gospoda priznaju

OSAM GODINA NAKON ubistva premijera Zorana Đinđića rasplamsala se i medijski još više podgrejala rasprava o “stvarnim nalogodavcima” smaknuća s dva hica u dvorištu Vlade Srbije, dva hica koji Srbijom još odjekuju.

Eto zgodne prilike da se ovi naši dohvate za kosu i da se uz medij-sku artiljerijsku paljbu nastavi obračun između “progresista” i “legalista”, obračun koji je počeo 5. oktobra 2000. i još traje i koji je, rekao bih, i dalje glavni sastojak i zaprška svake srpske čorbe.

To je poprimilo ozbiljne razmere, pa se i Vojislav Koštunica odlučio da se baš u subotu na komemorativni dan obeležen mimohodima i žutim ružama obrati javnosti, a dan, pravi prolećni, bio je kao stvoren za otvaranje kapije i luftiranje kuće u Belanovici. Ako vam je prethodni deo teksta poznat, to je zato što sam to već napisao za dnevni list “Blic” pa ste možda pročitali, ali teško se toj “sapunskoj operi” može nešto novo dodati osim činjenice da se povampirio, u

Foto: TANJUG

međuvremenu, davno ugasli odbor za Zaštiti slobode govora, deo srpske peticionaške i salonske opozicije, pa su, uz žirante u liku Dobrice Ćosića i Matije Bečkovića, poslali na KZŠ (konferencija za štampu) Kostu Čavošskog da brani Koštuničino pravo da se ne oda zove pozivu tužioca ili suda da svedoči o onome što bi mogao da zna.

To je mnogo glupo. Ako je Tito “priznavao samo sud svoje partije” zašto narečeni veruju da i Koštunicu treba gurnuti u tu farsu, tim pre što je on sam ostao, kao ubeđeni legalista, dosta neodređen prema tom pitanju mada je jasno da je poslao poruku da mu tu “nešto montiraju”. To što je bio predsednik države, pa premijer i još ponešto, ne znači da je kupio oprostajnicu za bilo šta. Rekao bih, naprotiv. Pa Petog oktobra smo se borili da nema nedodirljivih, osim ako mi kažete da smo bili na različitim stranama.

Koštunica je izjavio, povodom vesti da će kao svedok biti saslušan, da je reč o “politički montiranom procesu” i da je pravi i najbrži put da se otkrije pozadina ubistva da se pokaže ko je izdejstvovao kod tužioca, protiv kojeg se vodi postupak – istina, bliži zastari nego razrešenju – da izvršioci Đinđićevog ubistva budu pušteni iz pritvora u jeku pobune JSO-a.

Druga strana u ovoj parnici ima svoje argumente i ukazuje na Koštunicu i njegove najbliže saradnike, ali verujem da je javnost, barem ona koju takve stvari zanimaju više nego ko je pre neku noć ušao u kuću “Velikog brata”, o tome detaljno obavestena, čemu su i pojedini mediji na strani “progresista” dali ovih dana udarnički doprinos.

Nisam ovlašćen da sprovedim bilo kakvu krivičnu istragu i izričem presude, mada vidim da se oni koji su ostrašćeni toga ne libe, ali moje skromno mišljenje o tome je da obe suprotstavljene strane snose političku odgovornost. Bili su u klinču ideološke i političke borbe, obostrano “prljavih ruku i čiste savesti.” A osećaj da im je savest mirna počiva na uverenju da su postupali u skladu sa stranačkim interesima i po poželjnoj ideološkoj matrici, a sve u korist Srbije. U takvoj atmosferi stvorena je i podloga za zločin.

Satira i sirotinja: Kusturica protiv Lukovića

EMIR KUSTURICA SAD traži da mu Petar Luković plati tri miliona dinara zbog uvreda, psovki i vulgarnosti u tekstu “Jedna mala sarajevka analiza”, saopštio je agenciji Beta Kusturičin advokat Zdenko Tomanović. “Nova tužba, kao i ranije tužbe, ne predstavlja pokušaj da se ograniči sloboda javnog informisanja, niti je pokušaj zatvaranja javnog glasila, nego zahtev za pripadajuću zaštitu prava garantovanih domaćim i međunarodnim standardima, onda kada neprirodni izrazi prevazilaze granice negativnog mišljenja a iznete neistinite izlaze iz granica novinarskog kodeksa i postaju argument za nametanje javnog prezira”, naveo je Tomanović u saopštenju.

Tužba je podneta Višem sudu u Beogradu, a tekst “Jedna mala sarajevka analiza” preuzet sa portala Protest.ba, objavljen je 15. februara na sajtu www.e-novine.com. Kusturica je prvom tužbom protiv Petra Lukovića, koju je podneo 1. februara, zatražio dva miliona dinara odštete zbog “povrede ugleda i časti i nanete duševne boli” uzrokovanih tekstem “Novogodišnja bajka za ubice”, a tužio je autore teksta Zorana Janića i Miroslava Bojčića. Režiser je zbog tog teksta tužio i B92, kao vlasnika internet domena www.pescanik.net, koji je tekst objavio. Tomanović je objasnio da je B92 tužen jer portal Peščanik nije registrovano javno glasilo, ne objavljuje impresum i nema glavnog i odgovornog urednika, te je tužba podneta na osnovu Zakona o obligacionim odnosima protiv vlasnika domena, odnosno B92, a ne na osnovu Zakona o javnom informisanju.

U odbranu Petra Lukovića, posle prve tužbe zbog teksta u kome je Kusturica optužen da je bio aktivni saradnik i kurir Udbe, ustali su svi “čavoški” takozvane Druge Srbije iznoseći dosta dirljive, a povrhu svega neubedljive argumente, argumente protiv zdrave pameti, a na štetu profesije kojom se i ja bavim. Najdalje je otišao profesor prava koji je tvrdio da je sve to satira, a najiskrenija je bila koleginica koja je rekla da je htela “da pomogne sirotinji.”

Japan, mart 2011.

Uvod u kraj sveta

Fotografije: Reuters

Nekoliko velikih gradova na severu zemlje pretrpelo je strašna razaranja, a u celom Japanu dramatično je oštećena infrastruktura, putevi i pruge. Sa zemlje su gotovo zbrisani priobalski gradovi Minamisanriku, Rikuzentakata, Ofunato i Ocuči. Oko 4,4 miliona domaćinstava je ostalo bez struje, a oko 1,4 miliona bez pijaće vode. Saobraćaj je u kolapsu. Zapaljene su rafinerije u Sendaiju i Iči haru kod Tokija, a popustila je i brana Fudžinuma, plaveći dodatno nova područja. I posle svega, nakon zemlje i vode, iz vazduha je stigao i treći “jahač apokalipse” – smrtonosni radioaktivni materijal iz reaktora elektrane Fukušima

Nakon serije zastrašujućih katastrofa, portparol Vlade Japana Jukio Edano više od četiri dana nije spavao – iz sata u sat saopštavao je novinarima zaplete krize koji kao da su prepisani iz kakvog prologa priče o kraju sveta. I dok su pred radio-aktivnim vetrom druge države pokretale masovne evakuacije svojih građana, potomci samuraja širili su tviterom: “Molimo te, Edano, idi u krevet.”

Tako je zemlju na Dalekom istoku ponovo pogodila nuklearna katastrofa – 65 godina nakon Hirošime, Japan je otrovan radijacijom zbog prirodne nesreće teško zamislivih razmera. Iz dana u dan, iz sata u sat, zapravo, nižu se i druge brojne, dramatične i uzajamno povezane posledice podmorskog zemljotresa od devet stepeni Rihtera, koji je prošle nedelje pogodio obalsku oblast kod grada Sendai na severozapadu Japana.

Stradalo je znatno više od 10.000 ljudi, a život se pretvorio u pakao. Prema podacima vlade Japana, a na osnovu podataka iz petnaest prefektura, četvrtog dana katastrofe bilo je potvrđeno 3400 smrti, dok se oko 6700 osoba i dalje vodilo kao nestalo. Uz to, povređeno je oko 2000 ljudi.

Broj ljudi koji su primili povećane doze zračenja još nije tačno ustanovljen. Nekoliko velikih gradova na severu zemlje pretrpelo je strašna razaranja, a u celom Japanu dramatično je oštećena infrastruktura, putevi i pruge. Na desetine hiljada automobila je uništeno, čitava naselja su bukvalno pretvorena u treske i iver, a poplavljeno je na stotine naselja.

Sa zemlje su gotovo zbrisani priobalski gradovi Minamisanriku, Rikuzentakata, Ofunato i Ocuči. Oko 4,4 miliona domaćinstava je ostalo bez struje, a oko 1,4 miliona bez pijaće vode. Saobraćaj je u kolapsu. Zapaljene su rafinerije u Sendaiju i Ičiهارu kod Tokija, a popustila je i brana Fudžinuma, plaveći dodatno nova područja. I posle svega, nakon zemlje i vode, iz vazduha je stigao i treći “jahač apokalipse” – smrtonosni radioaktivni materijal iz reaktora elektrane Fukušima.

VELIKI TALAS: Bio je to jedan od onih zemljotresa koje seizmolozi ne nazivaju “velikim”, nego “razarajućim” i koji se javljaju jednom u dvadeset godina, na sreću, daleko od naseljenih područja. Otkako se vrše merenja u celom svetu su zabeležena samo tri koja su bila snažnija. Zemljotres je tako rastresao duboke podzemne stene da se ostrvo Honšu pomerilo za 2,4 metra na istok, a zbog promene

momenta inercije planete, osa čitave Zemlje se pomerila za deset centimetara.

Uprkos tome, tehnološki napredni i prilagodljivi Japan ga je 11. marta, u 14.46 sati, dočeka na nogama. I održao se na njima. Međutim, to je bio tek prvi udar. Za njim će u narednim danima uslediti sleganje tla sa skoro dve stotine sekundarnih zemljotresa, od koji su neki, jedva zasluživši medijsku pažnju, bili jači od šest Rihtera.

No, najstrašniji udarac stigao je samo dvadesetak minuta kasnije – japanske obale zapljusnuo je divovski cunami talas koji se na pojedinim mestima, kao posledica zemljotresa, podigao i do deset metara visine. Dok se talas kretao ka obali od stotinak kilometra udaljenog epicentra, razaslana je uzbuna o dolasku cunami, ali vremena je bilo premalo.

Udarajući ogromnom snagom koja se ne može meriti ni sa kakvim ljudskim razmerama, niti braniti ikakvim lukobranima, talas visine 6,8 metara je posle 27 minuta, u 15.12 udario u Ivate Kamaisioki. Zabeleženi udar je jeziv – talas baca automobile, nosi kuće, izbacuje na obalu prekookeanski tanker. Ispostavlja se da na nekim mestima u priobalju talas prodire u kopno čitavih deset kilometara, lomeći sve pred sobom.

Šireći se u koncentričnim krugovima duž Pacifika, cunami je 35 minuta nakon zemljotresa u visini od četiri metra, pogodio nešto južnije gradove Mijako i Kamaiši, da bi do Some stigao nakon još dvadeset minuta, ali u visini od 7,3 metra. Do nekih delova japanskog arhipelaga on će stići tek nakon više od dva sata. Nakon ovih udara, Japan i bukvalno menja svoj lik.

REAKTORI: Centralna pozornica katastrofe narednih dana biće lokacija Fukušima 1, odnosno Fukušima Daiči (jedinica), u neposrednoj blizini morske obale. Ovde je smešteno šest nuklearnih reaktora kompanije *Tokyo Electric Power* ukupne snage od 4,7 GW, koji su u zemljotresu pretrpeli velika oštećenja i automatski bili ugašeni. Svaki od šest reaktora je BWR tipa (reaktor sa ključalom vodom) i svi su u funkciji već četrdeset godina.

Najstarija jedinica u Fukušimi je reaktor 1, čija projektovana snaga na pragu iznosi 460 MW i on je jedan od najstarijih u Japanu – počeo je da proizvodi struju još u oktobru 1970. Sledećih pet jedinica, 2, 3, 4 i 5 imaju snagu 784 MW, a reaktor 6 1100 MW. Starost japanskih reaktora će biti jedno od glavnih pitanja u danima koji slede kad epizode iz Fukušime izazovu pravu buru nuklearne zabrinutosti širom sveta.

JEDNO ZA DRUGIM: Zemljotres, cunami, nuklearna havarija

Svi reaktori se nalaze na pacifičkoj obali, 250 kilometara severno od Tokija, u oblasti oko pomenutog grada Sendai. Igrom slučaja, u vreme zemljotresa reaktorske jedinice 4, 5 i 6 na lokaciji Fukušima 2 bile su u remontu.

Sa druge strane, odmah nakon prvog udara pokrenuto je automatsko gašenje reaktora 1, 2 i 3 – u reaktorsko jezgro su spuštene olovne šipke koje zaustavljaju lančanu reakciju, da bi se

potom pristupilo njegovom hlađenju. Ova manje-više standardna procedura se, međutim, u satima nakon zemljotresa pokazala više nego dramatičnom.

BITKA ZA FUKUŠIMU: Prvi znaci nevolje pojavili su se odmah u petak, kasno uveče nakon zemljotresa, kad se pokazalo da postoje problemi sa hlađenjem inače najstarijeg reaktora 1. Pošto je električna mreža u prekidu, za

napajanje se koriste dizel agregati, uobičajeni za nuklearne elektrane. Kako bi obezbedili dovoljno struje, agregati su odmah pokrenuti, ali je zbog potonjeg udara cunamija došlo do sukcesivnih kvarova i samo sat vremena od pokretanja – agregati su stali.

Kontrolna soba reaktora 1 nastavlja elektranu da “vozi” na baterije, i proizvodi struju od 10 sati rada kontrolnih sistema. Međutim,

zbog prekida rada pumpi za vodu, koje je cunami takođe uništio, ugašeni reaktor više ne može da se hladi. I otvara se pretnja od nuklearne katastrofe.

Nakon informacije o problemima sa hlađenjem na Fukušimi 1, odmah, preventivno, japanska vlada proglašava stanje nuklearne uzbuje – evakuise se područje u prečniku od tri kilometra oko elektrane, a ubrzo stiže naređenje da se evakuise svih deset kilometara u prečniku.

U međuvremenu, bez struje, posada elektrane se suočava sa nizom problema. U petak oko 20 časova po našem vremenu, pritisak u reaktoru dostiže 600 kPa, što je nešto više od propisane granice, da bi samo tri i po sata kasnije pritisak porastao skoro dva puta. Kako bi se izbeglo neizbežno topljenje jezgara, posada već oko ponoći donosi odluku da krene sa razgrađivanjem elektrane – zarobljena radijacija se ispušta i kontaminira elektranu.

Međutim, ovim ispuštanjem temperatura ne opada dovoljno brzo. Kontrolna soba sat vremena kasnije donosi mnogo težu odluku i u okolnu atmosferu ispušta paru i deo radioaktivnih fragmenata čija temperatura sve više raste.

Zbog toga, na mernim mestima oko elektrane beleži se značajan rast nivoa Cezijuma 137 koji je sve viši kako dan odmiče – uskoro postaje uporediv sa godišnjim vrednostima. Područje je srećom prethodno evakuisano, tako da u ovoj fazi niko ne trpi posledice. Japanske vlasti šalju dodatne baterije u Fukušimu, ali se rešenje problema ne nazire. Stižu vesti i o nevoljama na ostalim reaktorima. U japansku dramu ulaze novi, još problematičniji junaci.

PITANJE HLAĐENJA: Nad reaktorima neprekidno visi bojazan od najgoreg – šta će se desiti ako se, zbog sve većeg pritiska, neki od reaktora otvori i u okolni prostor izađe radijacija. Kako bi se to sprečilo, operateri tokom tih dana na devastiranoj elektrani koriste neverovatnu kombinaciju inženjerske domišljatosti i brzine u donošenju odluka. A sve sa ciljem da se – reaktori ohlade.

Zašto je hlađenje tako važno pitanje pri gašenju reaktora kakav je Fukušima 1? Da bi se to razumelo, važno je znati kako inače, u osnovnim crtama, funkcioniše jedna nuklearna elektrana.

Naime, tokom redovnog ciklusa u reaktoru, električna struja se dobija iz uranijumskih tableta u kojima se nalazi izotop U238, koji se dobija obogaćivanjem uranijuma. Fisijom ovog ▶

Mirno gledanje sudbini u oči

Odnos Japanaca prema katastrofama je bitno drugačiji od našeg. Za početak, utvrđivanje broja poginulih nije prvi prioritet, najpre se brine o spasavanju onih kojima se može pomoći pa se tek onda broje žrtve. Nigde se ne mogu videti ljudi koji nariču. Tu i tamo televizija snimi nekoga ko se zaplakao. Ali oni koji su izvučeni iz ruševina ili blata umesto da zahvaljuju spasiocima i sudbini, izvinjavaju im se što su morali da ih spasavaju

Prazni rafovi u samoposlugama, redovi na benzinskim pumpama, restrikcije struje, ulice u polumraku. Opis koji odgovara Beogradu u vreme sankcija i hiperinflacije, danas bi se mogao upotrebiti za Tokio.

Zemljotres me je zatekao u Nagoji, sa ekipom RTS-a, nekih trista kilometara južno. Ono što je Tokio treslo iz temelja, ovde jedva da se osetilo. Da se dešava nešto vanredno, shvatili smo kada nam je naša japanska producentkinja rekla da je zove uspaničena koleginica i da je u Tokiju bio strašan zemljotres.

A Japanci od zemljotresa ne prave neki cirkus, dešavaju se gotovo svakodnevno, navikli su da žive uz stalno podrhtavanje tla, imaju planove za evakuaciju i redovne vežbe. I to rade svi, od običnog službenika i radnika do premijera.

Ali, ovo je bila druga priča. Nacrtali smo se pored prvog televizora gde je ubrzo krenuo specijalni program. Voditelji u studiju nose bele, zidarske šlemove, baš kao i članovi ekipe koji se muvaju iza. Grafika na ekranu na japanskom, ali se u gornjem desnom uglu pojavljuje broj, 6m.

“Cunami”, objašnjava producentkinja. U tom trenutku ne shvatamo baš šta to znači. Ali već za pola sata počinju da se pojavljuju prve slike sa sigurnosnih kamera u Sendaju, gradu koji je bio najbliže epicentru. Talas valja neke kamione, ali se čini da ne dopire dublje od stotinak metara unutar kopna. Sve je više ljudi oko televizora. Saznajemo da je pre dvadesetak minuta iz Nagoje vozom ka Sendaju krenula ekipa Nagoja Grampusa, šampiona Japana, koji trenira Dragan Stojković Piksi. Njegovi u klubu kažu da je voz zaustavljen tek što je izašao iz grada i da je ekipa na sigurnom. Da su krenuli prepodnevnim vozom, veliko je pitanje šta bi bilo s njima. Četiri kompozicije vozova vode se kao nestale u naletu cunamija, upravo na severoistoku zemlje u okolini i ispod Sendaja.

U naredna tri dana, koliko smo proveli na jugu, uglavnom se informišemo preko ličnih veza. Južni deo ostrva Honšu, praktično sve ispod Tokija, živi potpuno mirno i reklo bi se svakodnevno. Vesti o katastrofi na severu prate, kao i ostatak sveta, na televiziji. Svi japanski kanali, a ima ih sedam nacionalnih, rade praktično kao jedan program. Najpre su u studijama bili seizmolozi i ministri. A već od subote prostor su počeli da zauzimaju fizičari. Do ponedeljka, kada smo

se vratili u Tokio, televizijski program već je ličio na naučni, na sve strane crteži i makete reaktora, simulacije i animacije.

No, već tog vikenda postalo nam je jasno da je odnos Japanaca prema katastrofama bitno drugačiji od našeg. Za početak, utvrđivanje broja poginulih nije prvi prioritet, najpre se brine o spasavanju onih kojima se može pomoći pa se tek onda broje žrtve. Nigde se ne mogu videti ljudi koji nariču. Tu i tamo televizija snimi nekoga ko se zaplakao. Ali oni koji su izvučeni iz ruševina ili blata umesto da zahvaljuju spasiocima i sudbini, izvinjavaju im se što su morali da ih spasavaju.

Kolege Japanci proveravaju gde su im prijatelji. Obično su svi deo neke grupe, i grupa u ovakvoj situaciji razmenjuje mejlove (SMS je nepopularan u Japanu). Ne smiruju se dok i poslednji među njima ne odgovori. Jedan ima prijateljicu upravo u Sendaju i tek tri dana kasnije saznaje da je ona dobro, da njena kuća nije bila u delu grada koji je stradao. Piše mu da je tog dana tri sata čekala da natoči vodu za piće na cisterni, a pravda mu se da nije mogla ranije da odgovori jer nije imala internet. U prvom trenutku to mi zvuči čudno, ali onda shvatam da je prva stvar koju su Japanci uspostavili nakon što je sve uništeno na severoistoku Honšua bila mobilna mreža. A postavili su i posebne akumulatore na kojima ljudi mogu da napune mobilne telefone. Komunikacija je u ovakvoj situaciji najvažnija, niko ne sme ostati izvan sistema.

Od prijatelja u Tokiju stižu informacije da vozovi i metroi ne rade, da su ljudi masovno ostali da spavaju u kancelarijama jer je većini nemoguće da se prebace do kuće. Neki žive i dvadeset kilometara daleko od posla, što se metroom i vozom lako pređe, ali pešice nikako. Dobar broj njih i ne zna kako izgledaju ulice ispod kojih se voze, priznaju da verovatno ne bi ni znali da do kuće stignu drugačije do metroom.

Masovno se kupuju bicikli, a u gradu koji ima šezdeset hiljada takсистa, koji obično čekaju u dugačkim redovima na mušterije (po pedeset njih najmanje), nemoguće je naći slobodno vozilo, što je nečuveno. Te večeri taksi dispečeri su vreme dolaska vozila računali u satima, znam za slučaj jednog momka koji je na naručeno vozilo čekao pet sati.

Taj vikend u Tokiju su ljudi iskoristili da vrata na mesto sve što je

uranijumskog goriva neprekidno se oslobađa ogromna energija koja greje vodenu paru u sekundarnom ciklusu. Ova para se koristi za pokretanje turbina elektrane koje zatim, kao i svaki generator, proizvode struju.

Međutim, u samom reaktoru, u koji ulazi voda iz primarnog ciklusa, neprekidno se u procesu fisije oslobađaju “vrelli” fisioni fragmenti. Oni imaju presudnu ulogu u kontrolisanoj lančanoj reakciji, jer su na visokoj temperaturi

brzi i obezbeđuju dalje cepanje uranijuma. Nakon gašenja, ovi radioaktivni fragmenti ostaju zarobljeni u reaktoru sa ogromnom temperaturom. U sudarima, ako su dovoljno vreli, mogu da postanu više nego nezgodni. Zato

zemljotres prevrnuo, da raščiste stanove i radnje. Vlasti su i preporučile da ne idu na posao bez preke potrebe, a takva preporuka izdata je i u ponedjeljak.

Metro je proradio već u petak kasno uveče, ali u veoma ograničenom kapacitetu. Iako je bilo mnogo onih kojima se žurilo, svi su strpljivo stajali u redovima, bez guranja, ubacivanja ili pozivanja na nekakav prioritet.

U šinkansenu, munjevito brzom japanskom vozu, jedan deo puta vozimo se zgurani pored toaleta i objašnjavamo Japancima da se sada osećamo kao kod kuće. No, sličnosti tek počinju.

Prvo saznajemo da se na severu Japana i u nekim predgrađima Tokija uvode planska isključenja struje, zarad štednje. Zbog nuklearki koje su u dramatičnom kvaru. Pitam domaćine kada su poslednji put imali restrikcije. Gledaju me zbunjeno. Nismo nikad, odgovaraju.

ORGANIZOVANOST I HRABROST:

Pomoć posle havarije

U ponedjeljak metro radi samo do šest uveče, a robne kuće se zatvaraju već u pola pet. U utorak je stanje već nešto bolje, metro radi gotovo normalno, ali nisu svi vozovi u pogonu, ima kašnjenja, a i neke linije su u prekidu. Gledam obaveštenje o tome, nalepljeno na stanični stub, i pitam Japance da li im je to neobično. Jeste, nikad u životu nismo videli slično obaveštenje, kažu.

Vlast je pozvala narod da štedi struju i taj je poziv ovde ozbiljno shvaćen. Sve velike firme isključile su svetlo na bilbordima i svoje velike svetleće reklame. Hodnici u državnim ustanovama su sablasno mračni jer svetla se pale samo u kancelarijama. Polovina automata za kupovinu karata za metro je isključena, vodi se borba za svaki kilovat.

se moraju ohladiti ili nekako ispustiti, inače se spontano pokreće lančana reakcija, te dolazi do takozvanog "topljenja jezgra" kakvo se prethodno dogodilo u Černobilju ili na Ostrvu Tri milje.

U međuvremenu, u Fukušima reaktoru 1 i dalje je previsoka temperatura. Ona prirodno jedva da opada. Uskoro i voda počinje da ključa, mada ne bi smela. Iz vode se, na tolikoj temperaturi, oslobađa vodonik koji se nagomilava u

Oko benzinskih pumpi zavijugali su redovi vozila, a u radnjama prazni rafovi sa dugotrajnom hranom. Nema riže, cerealijsa, dugotrajnog mleka, konzervi. Neke samoposluže su zatvorene, lanac snabdevanja im je prekinut kad su stali vozovi. Zatvaraju se i bolji restorani, oni koji ne prave jelo ako nemaju sve potrebne sastojke za njega.

Naravno, to je sve u drugom planu u odnosu na krizu sa reaktorima u Fukušimi i najave da bi u ovih nekoliko dana nov, snažan zemljotres mogao da pogodi tokijski zaliv. Tlo u Tokiju neprestano podrhtava, najmanje jednom dnevno zatrese se ozbiljnije i svi se slede pitajući se da li je to taj. Jer, zgrade su rastresene, a zemljotres ispod samog grada je nešto drugo u odnosu na onaj kome je epicentar na četristo kilometara.

"Najviše se plašim da se nađem u metrou kada naiđe cunami", poverava mi se prijatelj koji u Tokiju živi već deset godina.

Raspitujem se kod običnog sveta da li im je neobična situacija u kojoj su se našli. Što se njihovo superuređeno društvo našlo u priličnom neredu? Da, kažu, neobično je, ali već ćemo to nekako prebroditi, odgovaraju svi kao jedan. Niko ne kuka, niko se ne žali na vladu, svetsku zaveru, svi ti ljudi u redovima ne proklinju i ne zapomažu. Mirno stoje i čekaju, svesni da bi sve drugo napravilo kaos u kome više ništa ne bi moglo da se reši.

Ne boje se radijacije, tačnije, veruju da ih vlasti ne lažu kada kažu da nivo nije opasan. Upoznajem dvojicu Britanaca koji mi kažu da su zgroženi kako zapadni mediji prikazuju stanje u Tokiju. "Ovi preuveličavaju, a Japanci verovatno malo umanjuju problem", kaže mi Pol, koji ovde radi kao broker. Nema nameru bilo gde da ode, ovde je došao zato što mu je bilo lepo i red je da ostane i kada je teško. Japanci cene takav pristup.

I oni ostaju u Tokiju. Bez obzira što je većina stranih ambasada pozvala svoje građane da napuste Japan. Japanci ne hrle na aerodrome, ne trpaju sve što imaju u kofere i ne trče u vozove da se sklone. Kada ih pitate zašto,

čude se pitanju i kažu da 20 miliona ljudi (35 miliona u široj oblasti) nema gde da pobegne. Ostaće tu gde jesu, pa šta bude. Svašta su pregurali, i ovo će.

"Japanci žive u skladu sa prirodom", objašnjava mi jedan njihov diplomata. "A to znači da moramo prihvatiti i prirodne katastrofe kao nešto najnormalnije. I prilagoditi im se", kaže, ne pokazujući da i najmanje sumnja da će iz ovoga Japanci izaći kao pobednici.

Ja za to vreme proklinjem sudbinu što me je smestila u avion koji sutra poleće sa aerodroma bližeg reaktorima.

Zoran Stanojević (RTS)

primarnom krugu. Zbog toga operateri donose odluku da ga izvedu napolje, ali u kontaktu sa kiseonikom nastaje praskavi gas.

PRVA EKSPLOZIJA: I onda, u subotu rano ujutro, oko 7:30 po našem vremenu, dolazi do ▶

Srbija za Japan

Prokuplje je prvi grad u Srbiji koji je uputio pomoć Japanu. Odbornici Skupštine opštine Prokuplje doneli su odluku da opština uputi vladi Japana 10.000 dolara pomoći za saniranje posledica zemljotresa koji je ovu zemlju pogodio 11. marta. Predsednik opštine Milan Arsović rekao je da je Japan zaslužan što je Prokuplje obnovilo škole i vrtiće i što je dobilo sanitetska vozila za zdravstveni centar. Arsović kaže da su zbog svih gestova naroda Japana odlučili da se bar malo oduže, sada kada se Japan suočava sa posledicama katastrofalnog zemljotresa: "To je više znak naše pažnje za sve što je narod Japana opštini Prokuplje u poslednjih 10 godina pomagao." Prokuplje je jedna od 40 najsiromašnijih opština u Srbiji. Uprkos tome, najviše zahvaljujući projektima i donacijama, ova opština uspeła je da reši brojne probleme u oblastima komunalne infrastrukture, zdravstvene i socijalne zaštite, izgradnje vrtića i opremanja škola. Zaslugom stranih donatora, ovaj grad može da se pohvali i time da ima najsavremeniji javni video-nadzor u Srbiji. Od 50.000 stanovnika, oko 7500 je na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje, među njima najviše onih između 30 i 40 godina starosti. Prosečna plata u ovoj opštini je 22.000 dinara, što je za trećinu niže od proseka u Srbiji.

Grad Beograd izdvojio 25 miliona dinara na ime pomoći narodu Japana, a svim gradskim opštinama i preduzećima čiji je osnivač Grad upućen je apel da se uključe u akciju pomoći i doniraju sredstva u skladu sa svojim mogućnostima.

Slanje novčane pomoći Japanu najavila je i Opština Loznica. U utorak po podne, dva srpska mobilna operatera, VIP i MTS, aktivirali su brojeve na koje građani mogu da šalju SMS-ove i time doniraju novac. Portal za kućnu dostavu hrane *Donesi.com*, koji okuplja u jedinstvenu mrežu gotovo sve restorane kućne dostave u većim gradovima u Srbiji, odlučio je da ceo prihod od porudžbina japanske hrane tokom marta donira za pomoć ovoj zemlji.

Japan za Srbiju

Unošenjem pojma "donacije Japana Srbiji", internet-pretraživač Google izbacuje više od 120.000 pogodaka. To znači da je spisak gradova, institucija, zdravstvenih i obrazovnih ustanova, saobraćajnih i komunalnih mreža u Srbiji koje je Japan pomogao novcem svojih poreskih obveznika – nepregledan. Od 1999. godine do danas, Japan je Srbiji poslao donacije u ukupnoj vrednosti od oko 210 miliona evra. U projekte za osnovne potrebe stanovništva (POPS), Vlada Japana uložila je 7,3 miliona evra, a među najvećim donacijama su i 17 miliona evra za 94 gradska autobusa u Beogradu (donacija uključuje nabavku autobusa i njihovo redovno čišćenje i servisiranje) i 5,8 miliona evra za medicinsku opremu i obuku zdravstvenih radnika za rano otkrivanje raka dojke.

Tokom prošlonedeljne posete predsednika Srbije Borisa Tadića Japanu, premijer Naoto Kan rekao je da njegova vlada namerava da proširi program pomoći za razvoj (ODA) Srbiji kreditom za "odsumporavanje gasova" u Termoelektrani "Nikola Tesla" (TENT) od 28,25 milijardi jena (246 miliona evra). Ubrzo nakon objavljivanja ove vesti, Japan je pogodio razorni zemljotres. Međutim, u Ambasadi Japana u Srbiji kažu da neće odustati od ulaganja u TENT. "Japan će nastaviti realizaciju programa pomoći za Srbiju uključujući i kredit od oko 250 miliona evra za TENT", rečeno je u utorak agenciji Beta u Ambasadi Japana u Beogradu. Uprkos nevoljama koje su snašle Japan, njihova vlada našla je, u utorak 14. marta, vremena i da donese odluku o doniranju 350.000 evra za aktivnosti deminiranja i tehničkog izviđanja u Bosni i Hercegovini.

J. Gligorijević

eksplozije koja razara spoljni betonski omotač. U eksploziji, nalik na konvencionalnu detonaciju omanje avionske bombe, povređuju se četiri radnika elektrane, ali bez ozbiljnijih posledica. Iznad Fukušime se podiže oblak sivog dima.

U sivom oblaku iz reaktora najverovatnije izlazi deo radijacije, što pomaže hlađenju. Međutim, nakon eksplozije Fukušima 1 počinje da privlači nepodeljenu pažnju svetskih medija i sve više jača zebnja od černobilskog scenarija.

No, japanske radijacione vlasti saopštavaju da je unutrašnji omotač reaktora neoštećen, a deo zapadnih stručnjaka smatra da se išlo logikom "manjeg zla" i da je eksplozija namerno dopuštena kako bi se smanjio pritisak u reaktoru. U narednim satima, zbog nevelike, ali ne i bezopasne ispuštene radijacije, krug oko nuklearke iz koga se evakuise stanovništvo povećava se na 20 kilometara.

Evakuise se stotine hiljada ljudi u nemogućim uslovima posle udara zemljotresa i cunamija. No, kao što ocenjuju strani novinari, spasilačke akcije i akcije evakuacije izvode se na "imponzantan način". Do subote, 12. marta, u 15 sati, iz oblasti oko elektrane evakuise se 300.000 ljudi.

MORSKA VODA: Reaktori su još vreli, a slične probleme sa agregatima, ventilima, pumama za vodu imaju i reaktori 2 i 3. Pokazaće se da je samo morska voda na raspolaganju da ohladi reaktor na putu samouništenja. U subotu u podne po našem vremenu, glavni kontrolor na preporuku vlade Japana donosi još jednu dramatičnu odluku – da reaktor 1 ohladi morskom vodom, što je procedura koja ranije nije viđena.

To znači trajno uništenje milijarde dolara vrednog reaktora, ali i ko zna koliko milijardi da se ispravi šteta učinjena životnoj sredini i eventualno, ljudskom zdravlju. Međutim, alternativa je nuklearni holokaust, a vreme curi i za ovu odluku. Procenjeno je da morskoj vodi koja se meša sa borskom kiselinom, treba deset sati da napuni reaktor. No, ispostaviće se da će proces trajati mnogo duže.

Stižu vesti o problemima u još dve nuklearne elektrane, ali mnogo manje ozbiljnim. U međuvremenu, zbog nagomilavanja vodonika, u ponedeljak ujutru na Fukušimi eksplođira i reaktor 3, ali se pokazuje da je i u ovom slučaju unutrašnji zid neoštećen i da nema novog Černobilja.

U toj nesreći je 11 radnika povređeno, a 160 ljudi ozračeno, ali situacija se prividno smiruje. I taman kad se javnost počela navikavati

na uzastopne eksplozije, pokazuje se da ništa neće biti prepušteno rutini. Naprotiv, prava tragedija tek počinje.

ZABRANJENA ZONA: U utorak rano ujutru po lokalnom vremenu dolazi i do treće, najozbiljnije eksplozije – na reaktoru broj 2. Tom incidentu prethodi drama sa kvarom na ventilima i isticanjem vode iz primarnog ciklusa zbog čega su uranijumske šipke u toku večeri bile “ogoljene”. Opasnost od takozvanog “topljenja jezgra” je neposredna.

U međuvremenu, na ugašenom reaktoru broj 4, koji je inače pre zemljotresa bio u remonu, izbija požar koji se brzo gasi. Kako prenosi AFP, iz njega je oslobođena doza radijacije koja odlazi u atmosferu. Japanske radijacione vlasti saopštavaju da je na reaktoru 4 otvorena rupa veličine osam kvadratnih metara u spolnjem omotaču.

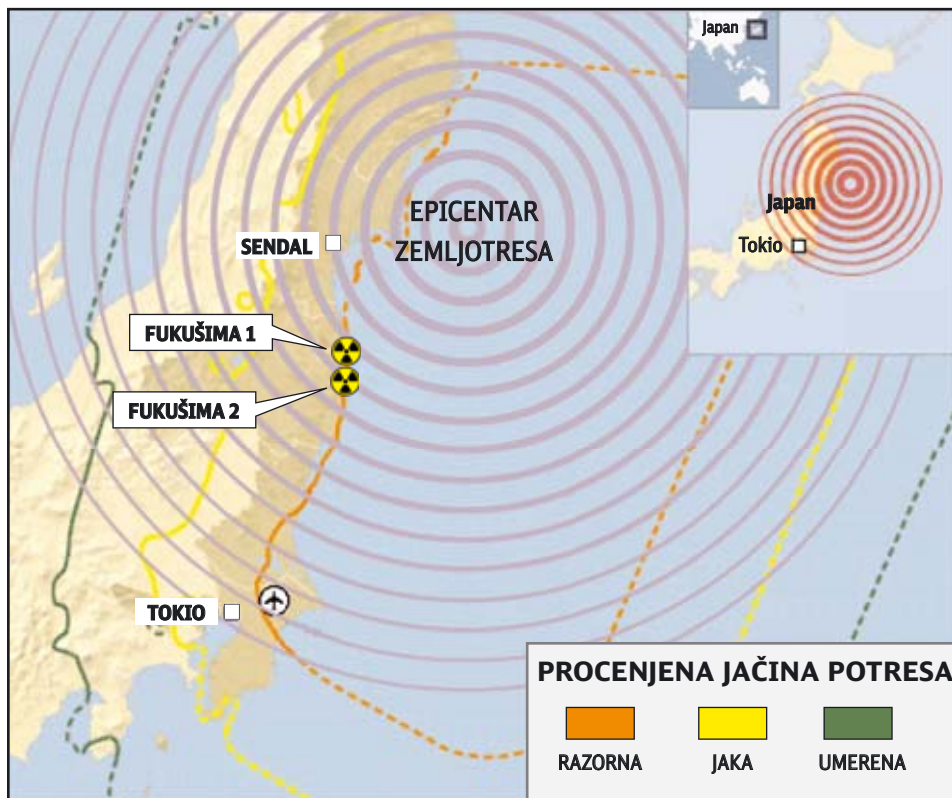
Eksplozija reaktora broj 2, međutim, ostaviće dugoročne posledice. Stanovništvo je već evakuisano u zoni prečnika 20 km oko elektrane, a građanima koji se nalaze između 20 i 30 kilometara u prečniku, savetuje se da ne napuštaju kuće. U međuvremenu, proglašava se zona zabrane leta iznad elektrane. Stvara se prostor oko Fukušime koji će u godinama koje dolaze biti – zabranjena zona.

Živi svet, koji je preživeo cunami, doživljava teške posledice zbog povišene radijacije. Najverovatnije u ovoj oblasti neće biti ljudskih naseobina, pa će, ako se ugledamo na černobiljski scenario, kroz jednu ili dve decenije, izrasti divljina sa brojnim genetskim modifikacijama kod biljaka i životinja. Pitanje je šta će biti s morskim sistemom, jer je deo mora u kontaminiranoj oblasti.

RADIOAKTIVNI OBLAK: Nakon eksplozije reaktora broj 2, četiri dana nakon zemljotresa, nivo radijacije iznosi oko osam milisiverta na sat, što je osam puta više nego godišnja doza koja je zakonom dozvoljena. Kasnije u toku tog dana nivo radijacije raste do čitavih 400 milisiverta na sat, a zatim pada i stabilizuje se.

Poređenja radi, dozvoljena doza je 0,5 milisiverta, jedna doza od 100 može da izazove rak ili leukemiju, a od 1000 milisiverta na sat izaziva sporo i izuzetno bolno trovanje radijacijom, dok 5000 dovodi do brze smrti – polovina ljudi ozračenih ovom dozom umire za mesec dana (videti okvir).

Radioaktivni oblak se kreće nad Japanom. Nakon eksplozije na reaktoru 2, radioaktivnost pokazuje blagi rast u ostatku Japana, koja je deset puta veća od uobičajene, ali je stanje

1,8 mikrosekundi

Zemljotres koji je u petak, 11. marta, pogodio Tohoku oblast na Pacifiku, u blizini japanskog poluostrva Ošika i grada Sendai, od nedavnog zemljotresa u Kraljevu jači je čak 5000 puta. Snaga japanskog zemljotresa iznosila je čak devet Rihtera, što se ekstremno retko beleži. Epicentar zemljotresa nalazio se na udaljenosti od 130 kilometara od obale, a jedna od posledica bilo je pomeranje ploče na kojoj se nalazi ostrvo Honšu za čak 2,5 metara. Ovaj zemljotres je bio tako jak da se, zbog pomeranja raseda i ploča, promenio moment inercije čitave Zemlje pa se osa planeta izmestila za nekoliko centimetara, a dan se skratio za 1,8 mikrosekundi. Zemljotres je izazvao zastrašujući cunami talas, za koji britanski seizmolozi tvrde da je “najjači u poslednjih 1000 godina”.

Najveći zemljotresi u XXI veku

11. mart 2011, Japan

9 stepeni po Rihteru, oko 10.000 nastradalih

25-26. oktobar 2010, Indonezija

7,7 stepeni po Rihteru, poginulo 112 ljudi, 500 nestalih

29. oktobra 2008, Pakistan

6,4 stepena po Rihteru, poginulo je oko 300 ljudi

12. maja 2008, Sečuan, Kina

7,8 stepeni po Rihteru, poginulo 87.000 ljudi, više od 370.000 povređeno

27. maja 2006, Java, Indonezija

6,2 stepena po Rihteru, poginulo 700 ljudi

8. oktobra, 2005, severni deo Pakistana i oblast Kašmira

7,6 stepeni po Rihteru poginulo više od 73.000 ljudi

26. decembra 2004, Indonezija

9,2 stepena po Rihteru, poginulo 220.000 ljudi u zemljotresu i cunamiju

Trovanje radijacijom

Prvo "Mali dečak" i "Debeli čovek", a sada Fukušima 1. Strahovanja od povećane radijacije u nuklearki Fukušima obistinila su se posle treće eksplozije koja se dogodila u tom postrojenju u utorak, oko 6 časova ujutru po lokalnom vremenu.

Međunarodna agencija UN za atomsku energiju (IAEA) saopštila je u utorak da je nivo radioaktivnosti na mestu eksplozije do 400 milisiverta (mSv) na sat. Da je reč o dozi sa kojom se ne bi trebalo šaliti najbolje ilustruje činjenica da je evakuacija stanovništva iz Černobilja usledila pošto je izmereno 350 milisiverta na sat.

U istoj vesti usledila je napomena da doza veća od 100 mSv, po medicinskim podacima, može dovesti do oboljevanja od raka. Inače, tih 100 milisiverta predstavljaju i poslednju dozvoljenu dozu koju rendgenolozi i operateri nuklearnih elektrana smeju da prime tokom pet godina rada. Deseći deo te doze primi svako od nas kada ode na zračenje celog tela, rendgenom pluća "zaradimo" 0,1 milisivert, a godišnje pukim egzistiranjem pokupimo ukupno 2 milisiverta.

Izloženost umerenim dozama zračenja može posle nekoliko sati dovesti do mučnine, povraćanja, proliva, glavobolje i groznice. Više doze zračenja oštećuju unutrašnje organe i na kraju mogu biti smrtonosne, dok se razni karcinomi javljaju u godinama posle izloženosti radijacije. Među kasnijim posledicama zračenja su i degenerativne promene u plućima, oštećenja bubrega, problemi sa vidom itd. Smrtonosne doze zračenja broje se tek od oko 6000 mSv. Ta i veće doze su smrtonosne, a doza zračenja veća od 2000 mSv izaziva tešku radijacijsku bolest.

Tabela nivoa trovanja i simptoma

Godišnji limit na unos (na engleskom Annual limit on intake – ALI) izvedena je veličina količine radioaktivnog materijala koje ljudsko telo može da primi bez izazivanja kratkoročnih ili dugoročnih posledica na zdravlje osobe. Tabela koja sledi je izražena u Rendgenima po čoveku (rem – Röntgen equivalent man), što predstavlja proizvod apsorbovane doze i faktora mase čoveka:

Rendgeni po čoveku (rem – Röntgen equivalent man)	Nivo trovanja i simptomi
(5–20 rem)	Nema simptoma. Postoji mala mogućnost kancera (kod genetski predisponiranih osoba). Neki naučnici tvrde da ove doze mogu blagorodno i pozitivno da utiču na čoveka. Ovo je istovremeno i gornja granica godišnje doze radnika u mnogim zemljama.
(20–50 rem)	Nema primetnih simptoma. Broj belih krvnih zrnaca opada na kratki vremenski period.
(50–100 rem)	Blago radijacijsko trovanje sa blagim vrtoglavicama, glavoboljama i povećanim rizikom od infekcija. Privremeni muški sterilitet je moguć.
(100–200 rem)	Lako trovanje radijacijom, oko 10 odsto smrtnosti 30 dana nakon trovanja. Blagi simptomi vidljivi (mučnina, vrtoglavica, glavobolja). Povećana opasnost od infekcija.
(200–300 rem)	Srednje trovanje radijacijom, smrtnost oko 35 odsto 30 dana nakon trovanja. Simptomi veoma izraženi sa kratkim vremenom kašnjenja.
(300–400 rem)	Teško trovanje radijacijom, smrtnost oko 50 odsto 30 dana nakon trovanja. Simptomi su slični kao kod trovanja dozom od 2 do 3 Sv sa pojačanim unutrašnjim krvarenjem (potkožnim, krvarenjem u bubrezima i ustima). Kod doze od 4 Sv preko 50 odsto ljudi doživljava ove reakcije koje traju od 7 do 15 dana.
(400–600 rem)	Akutno trovanje radijacijom, smrtnost oko 60 odsto 30 dana nakon trovanja. Smrtnost raste sa porastom doze do 90 odsto sa dozom od 6 Sv ako pacijent nije pod intenzivnim medicinskim lečenjem. Simptomi se javljaju već u prvih nekoliko sati od početka trovanja i traju po nekoliko dana. Nakon toga sledi latentna faza, odnosno faza kada simptomi nisu izraženi a obolela osoba se oseća generalno dobro. Ova faza je siguran pokazatelj teškog trovanja radijacijom i prate je simptomi slični onima kod teškog trovanja radijacijom sa tendencijom veće intenzivnosti i čestim potpunim ženskim sterilitetom. Lečenje i oporavak traju od nekoliko meseci do godinu dana a primarni uzroci smrtnosti su unutrašnje krvarenje i infekcije.
(600–1,000 rem)	Akutno trovanje radijacijom, smrtnost približno sigurna nakon 14 dana. Preživljavanje nakon ovakvog trovanja je skoro nemoguće a zasniva se na transplantacijama i budnom medicinskom negom. Koštana srž je potpuno uništena, unutrašnji organi su teško oštećeni a prvi simptomi se javljaju u prvih nekoliko sati, sa kraćom latentnom fazom od 2 do 10 dana nakon koga nastupa smrt. Sovjetski piloti helikoptera tokom sanacije katastrofe u Černobilju su primili ovu dozu i nakon intenzivnog lečenja u Moskovskoj bolnici broj 6 u velikom broju umrli 10 dana nakon letova iznad razrušenog reaktora u Černobilju. Postoje slučajevi preživljavanja ovakvih doza, ali se oni zasnivaju na podeljenoj dozi. Konstantna doza do 1.000 rem je fatalna i teško oštećuje organizam.
(1,000–5,000 rem)	Akutno trovanje radijacijom, smrtnost do 100 odsto 7 dana nakon trovanja. Vreme javljanja prvih simptoma se meri u minutima i nakon trovanja latentni period je kratak a okarakterisan je potpunom slabošću tela, gubitkom orijentacije, povišenim krvnim pritiskom, dijarejom i gubitkom elektrolita u telesnim tečnostima. Sledi stanje šoka i delirijuma nakon koga nastupa sasvim izvesna smrt. Ne postoji način lečenja u ovoj fazi, za tretman se jedino koriste lekovi za ublažavanje bolova.
(>5,000 rem)	Kod doza preko 50 Sv smrt je sasvim sigurna a nastupa veoma brzo, često i u prva 24 sata. Ne postoji nijedan način lečenja nakon izlaganja ovim dozama i u istoriji korišćenja radioaktivnih elemenata i čestica niko nije preživeo ove doze. Incidenti sa ovim dozama se veoma retko događaju i protiv njih ne postoji efikasan način zaštite osim držanja sigurnog odstojanja od izvora radijacije.

J. Lazić

**OPASNOST OD
RADIOAKTIVNOSTI:**
Pomoć stanovništvu
i nuklearna elektrana
Fukošima

podnošljivo. Međutim, budući da vetar duva ka kopnu, raste zabrinutost svetskih medija da bi radioaktivni oblak mogao stići do 250 kilometara udaljenog Tokija, a pojedini mediji razglabaju o mogućnostima evakuacije.

Radioaktivni oblaci mogu da putuju hiljadama kilometara. No, meteorolozi objavljuju da će vetar odneti oblak ka Pacifiku i nastaje

privremeno olakšanje. Samo se američka flota pomera sa puta oblaka radijacije. Četvrtog dana od zemljotresa još nema histerije u Japanu i postavlja se samo jedno pitanje – koliko reaktora će se otvoriti?

KAMIKAZE: Tako se ispostavlja da je incident na reaktoru 2, zapravo, prvi koji je narušio “integritet reaktora”. U obilju kontradiktornih

saopštenja nakon tog događaja u utorak, *Tokyo Electric Power* na kraju nedvosmisleno saopštava da je značajna količina radijacije iscurila u životnu sredinu, kao i da je, za razliku od reaktora 1 i 3, kontejner reaktora 2 oštećen. To kasnije potvrđuje Međunarodna agencija za atomsku energiju.

Premijer Japana Naoto Kan se obraća naciji ►

najavljujući i da se “mogu očekivati nove količine radioaktivnog materijala”. Kasnije istog dana, zahteva od kompanije operatera da brže daje informacije i da svoje radnike ne evakuiše iz elektrane.

Ubrzo zatim dolazi i do četvrtе eksplozije u Fukušimi 1. Širom Japana preduzimaju se mere radioaktivne bezbednosti. Po naseljima putuju plavi kombiji koji starije građane sećaju na Hirošimu. Ljudi u belim maskama mere nivo ozračenosti.

Situacija u elektrani, u međuvremenu, postaje tragična. Kontrolne sobe su ozračene. Operateri, na putu ka ozračenju i potencijalnoj smrti, u smenama ulaze u kontrolnu sobu i nakon što obave zadatke, odmah potom izlaze

iz nje, kako ne bi primili preveliku dozu. Stanje u elektrani prate preko monitora.

Na inicijativu japanskog ministra odbrane Tošimi Kitazave, kompanija *Tokyo Electric Power* se upušta u poduhvat hlađenja reaktora SDF helikopterima. Osnovna ideja je da se kao kod požara morska voda ispusti na reaktor. No, s obzirom na ozračenost područja, rizik koji piloti preduzimaju je ravan riziku jedne kamikaze.

BOŽANSKA KAZNA: Svet je u panici, koja je možda i veća od one koja vlada u Japanu – za poslednje tri decenije, od Černobilja do danas, nije bilo perioda kao što su poslednjih sedam dana u toku kojih je doneto toliko zaključaka i pravilnika o nuklearkama. U nekim zemljama

vlade čak, ubrzano, najednom, zaključuju kako više neće graditi nuklearke.

U Evropi se donosi odluka o opštem testiranju reaktora na “stres”, a Nemačka daje obećanje da će ugasiti sve reaktore starije od 1980. godine. Javlja se pregršt agencija i komiteta – čak i domaća javnost postaje upoznata sa činjenicom da u Srbiji postoji Agencija za jonizujuće zračenje i nuklearnu sigurnost. Čitav igrokaz slabo je od koristi ugroženom Japanu – više liči na ponašanje pokajnika koji kaže “nemojte, neću više”.

Neke države, kao Kina, pozivaju svoje stanovništvo da se evakuiše, a širom Azije se širi lažni tekst o opasnostima od radioaktivnog oblaka iz Japana. Sa druge strane, svetske

SLIKE KATASTROFE: Opustošeni gradovi, poplave, požari, spasioci i stanovništvo

berze padaju više od deset odsto – Japan je treća ekonomija sveta i kataklizma koja ga je zadesila ne može ostati bez posledica. Analitičari, međutim, nagoveštavaju da će se ova zemlja brzo privredno oporaviti, ali da će sve što se događa imati veće posledice u svet-skom energetsom sektoru nego u privredi Japana.

Dotle, pred takvim udesom, mnoge zemlje i gradovi (uključujući i siromašno Prokuplje) šalju pomoć Japanu. SAD šalju čitavu flotu da pomogne u rešavanju posledica zemljotresa, a Japancima u pomoć priskače i Rusija, koja obezbeđuje dodatne megavat-sate i ugalj. Japanu zapravo najteže pada nedostatak struje – zemlja je u tehnološkom smislu nenadmašna,

ali bez struje gotovo ništa ne funkcioniše. Nedostaju namirnice, takođe.

Međutim, sa radioaktivnom pretnjom, stanje u Japanu postaje više nego nepodnošljivo. U nedelju, dva dana nakon zemljotresa, aktivira se i vulkan Kjušu. Razorena infrastruktura otežava preventivne akcije, a na pojedinim mestima počinje da pada čak i – martovski sneg, koji dodatno otežava komunikaciju.

“Ali šta će biti sa ljudima?

Zatvaram oči i mislim:

Svet bez stanovnika”, kaže stari japanski haiku pesnik. U trenutku očaja nakon cunami talasa, guverner Tokija Šintaro Išihara izjavljuje pred novinarima da je sve to što se događa “božja kazna” Japancima zbog njihove gordosti.

Nakon promišljanja toga što je izjavio, Išihara se potom izvinjava sunarodnicima. No, ljudi širom sveta ne mogu da se otmu utisku da je neprezn guverner možda bio u pravu.

Samo, a to je najčudnije – što su od svih drugih naroda tako strašno, tako okrutno kažnjeni baš Japanci? Ono što se događalo prethodnih dana ne zaslužuje nijedan deo čovečanstva, a poslovično trpeljivi, vredni i humani, pa čak “odani i u samoubistvu”, stanovnici Japana prosto nisu stereotip naroda kome bi sledovala takva kazna, čak i u najgoroj verziji scenarija “kraja sveta”. Osim ako smo preveliki optimisti i ako prognozeri apokalipse zapravo ne misle da se ostalima priprema – veća kazna. ◀

Slobodan Bubnjević

Pog važ

Umasi parlamentaraca koji poslednjih dana ne izbijaju iz Skupštine, možete videti i lice novopečenog poslanika Mlađana Dinkića. Sa istom onom poletnošću kojom je predlagao zakone, Dinkić je kao predsednik poslaničke grupe Ujedinjeni region Srbije dao svoj glas onima koji su ga prethodno razrešili dužnosti ministra ekonomije, mada će ubuduće njegova ruka u vazduhu biti mnogo pouzdaniji pokazatelj roka trajanja

vlade od datuma kada bi trebalo da se održe redovni izbori.

“VREME”: Srbija je upravo dobila rekonstruisanu vladu, da li je ona na bilo koji način bolja od one za koju ste rekli da je izgubila svaki autoritet?

MLAĐAN DINKIĆ: U ovom trenutku je od personalnog sastava vlade mnogo važnije da Srbija ostane stabilna kako bi dobila status kandidata za članstvo u EU jer je to bitno za

građane ove zemlje, a ne za stranke na vlasti. Važno je isto tako da se ne prekine trend dolaska ozbiljnih stranih investitora u Srbiju, poput Fijata, Benetona ili Panasonic, jer na taj način radikalno menjamo strukturu naše privrede, zapošljavamo građane i obezbeđujemo veći izvoz. To su dva ključna razloga zbog kojih je naša stranka ostala u vladi.

Mislite da to može da se ostvari sa ovakvim sastavom kabineta?

rešni ljudi na nim mestima

Spletke su bile osnovni način funkcionisanja vladajuće koalicije; pritiskali su se tasteri i donosile tuđe odluke, a svako ko bi rekao nešto drugačije, rizikovao je da osvane u novinama u najgorem kontekstu

Nadam se da može, mi smo dali najbolje ljude u datim okolnostima.

Zbog čega ste onda uopšte govorili da je vlada izgubila kredibilitet?

Ostajem pri svakoj reči koju sam izgovorio i verujem da sam bio u pravu kada sam javno ukazao na probleme koji su postojali u radu vlade.

Zašto je onda niste srušili?

Zato što je važnije da Srbija bude stabilna

nego da idemo na prevremene izbore. Bilo bi, naravno, mnogo bolje da imamo političku stabilnost i jači personalni sastav vlade, ali to u ovom trenutku nije bilo moguće. Nadam se da će biti drugačije nakon izbora.

Da li, s obzirom na takav ishod, žalite što ste ulazili u sukob sa Demokratskom strankom?

Ne, ali ću sigurno izvući neke pouke.

Kakve pouke?

Jedna drevna kineska mudrost kaže da treba

da budeš kažnjen ukoliko želiš da pomogneš nekome ko ti pomoć ne traži. Imao sam dobre namere, smatrao sam da vlada radi slabo i da su neophodne ozbiljne personalne promene. Ponudio sam pomoć nekome ko mi to nije tražio, i prošao kao u toj kineskoj poslovice. Iz svega toga izvlačim naravoučenije za sebe, a nadam se da će ga shvatiti i druga strana. Uostalom, građani će biti jedine sudije o tome ko i kako je radio u vladi.

Mislite da vaše namere nisu shvaćene na pravi način?

Očigledno da nisu.

Ali biste ponovo uradili istu stvar?

Naravno.

Bez obzira na posledice?

Mesecima pre ovoga predlagao sam našim koalicionim partnerima da sprovedemo ozbiljne promene u vladi. Smatrao sam da ne postoji dovoljno jaka veza između Cvetkovićevog kabineta i naroda, da se potcenjuje opravdano nezadovoljstvo građana, i da je rešenje u tome da napravimo jaču vladu sa boljim vođenjem, koja bi bila u stanju da brže rešava probleme, sa mnogo većim autoritetom nego što ga ima.

Kako ste to govorili?

Krajnje otvoreno i direktno.

Kome, predsedniku Borisu Tadiću?

Pre svega njemu, pošto je on bio nosilac naše izborne liste. Stekao sam utisak da sam naišao na razumevanje, ali je praksa pokazivala suprotno. Ništa se nije događalo nakon tih razgovora, dok je situacija bivala sve lošija i lošija. Kao da sam imao tegove oko nogu dok sam radio. Svako otvaranje neke nove fabrike kome sam prisustvovao, bilo da je reč o Nišu, Leskovcu ili Zrenjaninu, dočekivano je sa ogromnom ljubomorom mojih koalicionih partnera.

Zbog čega?

Ne znam, i neću time da se bavim. Mogu jedino da kažem da se to intenziviralo nakon pobe Ujedinjenih regiona Srbije u Boru. Očigledno je da se neko u vladajućoj koaliciji uplašio rasta našeg rejtinga. Više su gledali šta ja radim nego ono čime bi trebalo oni da se bave, što je imalo loš efekat na građane. Umesto da rešavamo njihove probleme, neki su se bavili sami sobom.

Mislite na Demokratsku stranku?

Ne mislim na čitavu partiju, već na neke ljude iz ove stranke. To je jedna velika partija i mi u njoj i dalje vidimo partnera na duži rok.

Očekivali ste ovakve posledice nakon vaših kritika?

Nisam, ali ne verujem ni da je druga strana mogla da nasluti kakva će biti naša reakcija. U tom smislu rezultat je nerešen, jedan-jedan.

Bili ste spremni za takav ishod?

Od kada sam u politici, mene opredeljuju i racionalni razlozi i intuicija. Ovog puta mi je intuicija govorila da se istim putem dalje ne može, da je stanje loše i da je potrebno neko razrešenje. Osećao sam da žabokrečina mora da se ustalasa, i da je to bolje od uljuljivanja u postojeće stanje. Mislim da je bolje što je došlo do mog razrešenja nego da se ništa nije promenilo.

Po cenu vlastitog poraza?

Ja to ne doživljavam kao poraz.

A neuspeh?

Ni to. Vreme će pokazati ko je doživeo poraz. Za mene bi bio poraz da se ne ostvare ideje za koje se naša stranka zalaže, i ako bi investitori koje smo počeli da dovodimo obustavili svoja ulaganja. Ovo kroz šta sada prolazim, već sam doživeo.

U trenutku kada ste smenjeni sa mesta guvernera?

Tada, ali sam potom sa kolegama napravio stranku za šest meseci, posle čega smo ostvarili odličan rezultat na izborima, tako da vrlo dobro znam da se smena sa nekog mesta, ukoliko ona nije zaslužena, vraća kao bumerang onima koji su do nje doveli.

Kako nije poraz ako ste tražili ostavku premijera Mirka Cvetkovića, a na kraju ste vi razrešeni sa mesta ministra?

To je samo jedan detalj.

I šta ste osetili nakon tog "detalja"?

Olakšanje.

Hoće li ministri iz vaše stranke nakon takvog iskustva ubuduće smeti da kritikuju premijera?

Ako smo se godinama borili za demokratiju i rušenje autoritarnog Miloševićevog režima, ne pada nam na pamet da pristanemo da naše društvo, makar i u naznakama, počne da koristi mehanizme vladanja koje smo imali tokom devedesetih.

Vi ćete da koristite to pravo?

Naravno, ali istovremeno treba pohvaliti ono što je dobro.

A ministri?

Svako od njih je individua za sebe i sigurno je u stanju da proceni kada treba skrenuti pažnju na dobre ili loše stvari.

Ali kako mislite da će moći da govore o onome sa čim se ne slažu kada Zakon o vladi zabranjuje ministrima da javno iznose kritike?

Meni izgleda besmisleno da se takve stvari

uređuju zakonom, ali to nije jedini problem.

A šta je drugo?

Mislim na tzv. neimenovane izvore informisanja o onome što se dešavalo na sednicama vlade.

Koliko je toga bilo?

Spletke su bile osnovni način funkcionisanja vladajuće koalicije, i one su najčešće poticale iz tih neimenovanih izvora najveće stranke.

Neko je proturao određene informacije u medije?

Tako je. Spletke su dovodile u pitanje jedinstvo vlade, ona se pretvorila u instituciju koja je ispunjavala puku formu. Pritiskali su se tasteri i donosile tuđe odluke, a svako ko bi rekao nešto sa namerom da se neka odluka promeni, rizikovao je da osvane u novinama u najgorem kontekstu. Ta medijska mašinerija našeg koalicionog partnera bila je usavršena do krajnjih granica,

► Izgleda da u Srbiji biti timski igrač podrazumeva da budete prosečni, ništa ne radite, idete na ručkove i pričate prazne priče. To vam je garancija da vas niko neće dirati

ali je istovremeno ona bila izrazito kontraproduktivna. Mi nikada nismo želeli da se služimo takvim stvarima jer je to loše za vladu, koaliciju i same građane ove zemlje.

Ko je bio meta tih spletki, vi ili vaša stranka?

I ja i stranka, a toga nije bio pošteđen ni SPS. Povremeno su spletkarili i protiv ljudi iz svoje stranke koji jedni drugima nisu bili po volji.

Koji je bio cilj toga?

To se i sam pitam, ali sam siguran da je to kratkovidna politika.

Jesu li te stvari radili ljudi iz Tadićevog okruženja, za koje ste govorili da ne bi smeli da se nalaze na tim mestima?

Između ostalih, i oni.

Šta je to?

Partokratija. Ona nikada nije bila rasprostranjenija u Srbiji kao što je to slučaj u poslednjih nekoliko godina.

Od 5. oktobra?

Od tada. Politička arena u okviru vladajuće koalicije podsećala je na vaterpolo utakmicu, gde svi deluju razigrano i nasmevano, dok ispod površine vode pljušte udarci koje publika ne vidi.

Kako je došlo do toga da se stranke vladajuće koalicije bave jedna drugom, umesto da rešavaju probleme građana?

To je i bio osnovni razlog mog nezadovoljstva. Mi nismo izabrani da bismo se bavili sobom,

nego da bismo rešavali probleme u državi, tim pre što je postajalo sve očiglednije da opoziciji, koja je inače slaba, raste podrška zbog grešaka vlade. Bez obzira što opozicione stranke nemaju nikakav program, dobile su šansu da naprave odličan izborni rezultat samo zato što su oni koji su sprovodili državnu politiku gubili vreme. Zbog toga sam od kraja prošle godine pokušavao da skrenem pažnju koalicionim partnerima da je to kontraproduktivno za državu, ali i za stranke vladajuće koalicije, i da se to mora promeniti.

Kada su počeli ti problemi?

Od samog početka bilo je incidenata, ali je sve eskaliralo sredinom prošle godine kada smo pobedili u Boru, ali meni je važno da Srbija pobedi, i nadam se da ću doprineti tome sa svojom strankom. Ne želimo da izigravamo bilo kakvu poluopoziciju u okviru vlade. Tokom razgovora

oko rekonstrukcije, otvoreno smo rekli našim partnerima, ili ćemo biti deo vladajuće koalicije ukoliko i dalje imamo iste ciljeve, ili ćemo preći u opoziciju.

Njihov izbor je bio da ostanete u vlasti?

Oni su imali mogućnost izbora, i odlučili su da ostanemo. Nama je bilo svejedno, jer nećemo da budemo sa nekim ko ne želi da bude sa nama. Zato smo im i dali mogućnost da biraju, i mislim da je dobro što se ovako završilo jer bi bilo besmisleno da u poslednjoj godini mandata vlade prelazimo u opoziciju.

Kako građani mogu da veruju da će sa novom vladom biti bilo šta bolje, i da će netrpeljivosti koje su postojale među strankama vladajuće koalicije nestati preko noći?

Ljudi treba da veruju samo delima, nikako rečima, bez obzira da li se radi o vladajućoj ili opozicionoj stranci. Mi ćemo, s naše strane, pokrenuti jedno bitno unutrašnjopolitičko pitanje koje podrazumeva razbijanje monopola partijskih centrala u Beogradu i raditi na suštinskoj decentralizaciji zemlje. Uskoro krećemo sa prikupljanjem potpisa za peticiju koja će imati tri osnovna cilja: da novac koji građani zarađuju u nekom gradu ostane tu gde je stečen kako bi se povećao standard i zaustavilo iseljavanje mladih, drugo, da se vrati imovina gradovima i opštinama i, na kraju, da se predsednici

i gradonačelnici opština biraju direktno na izborima, tako da građani imaju mogućnost da ih smene. Potpise ćemo predati do kraja maja Skupštini, nakon čega ćemo podneti konkretne predloge za zakone koji bi omogućili da se ove inicijative sprovedu u delo.

Ali čime ćete uveriti bilo koga da će vlada sada raditi ono što nije uspjela tokom čitavog mandata?

Naši ministri će u svojim resorima u svakom slučaju raditi najbolje što mogu da bi, na primer, neke investicije koje su pokrenute bile nastavljene. Naravno da za dvanaest meseci ne može da se uradi ono što se nije postiglo prethodnih godina, ali tek će se videti efekti onoga što smo započeli, kao što je, na primer, izgradnja novog pogona "kragujevačkog Fijata", koji će biti završen do kraja aprila zahvaljujući podršci Mini-

Vlada mora da uradi sve da pomogne onima koji su najviše pogođeni krizom.

Je li to i do sada bio slučaj?

Pa nije. Uglavnom su to bile neke *ad hoc* akcije, ali ta oblast nije bila u našem resoru, tako da nismo mogli previše da učinimo na rešavanju ove vrste problema. Kao ministar ekonomije, mogao sam jedino da činim sve da dovedem što više stranih investitora koji bi otvarali radna mesta i pokrenuli privredu. To je maksimum koji je mogla da uradi jedna stranka koja ima dva-deset četiri mandata u Skupštini, pa neka birati odluči: da li će glasati za one koji pričaju ili one koji nešto rade.

Da li i vi osećate odgovornost? Stručnjaci su jednoglasni da je ekonomska politika vlade doživela krah?

Naravno da osećam.

► Politička arena u okviru vladajuće koalicije podsećala je na vaterpolo utakmicu, gde svi deluju razigrano i nasmejano, dok ispod površine vode pljušte udarci koje publika ne vidi

starstva ekonomije, tako da će novi model automobila početi da se proizvodi do kraja godine.

Stalno se obećava bolje sutra, hoće li građani preživeti do tada?

Da bi ljudi bolje živeli, privreda mora bolje da radi, to je uslov svih uslova.

Pa kada će to biti?

Srpska privreda će već ove godine raditi nešto bolje u odnosu na prethodnu, ali ne toliko da bi to omogućilo drastično bolji život. Svi su toga svesni. To ne može da promeni nijedna partija u kratkom roku. Bitno je da se ne stoji, već da se nešto radi. Ako samo sedimo i kukamo, sigurno nam od toga neće biti bolje. Bitno je da se otvaraju nove fabrike i da se zapošljavaju oni koji nemaju posla. Taj točak je počeo polako da se pokreće krajem prošle godine, zaustavili smo rast nezaposlenosti, koji je bio jako visok, tako da imamo puno pravo da očekujemo nastavak tog trenda. Standard će sigurno početi da se popravlja tokom godine.

Ali stalno slušamo iste najave?

Neke stvari nismo mogli da izbegnemo zbog globalne krize, imali smo dve godine zamrznute plate i penzije, to je bio izuzetno kritičan period za svetsku ekonomiju.

Mislite da je to jedini razlog što 700.000 ljudi u Srbiji ne može da zadovolji elementarne životne potrebe?

Gde ste mogli da uradite više?

Da je bilo više razumevanja od strane premijera i ministarstva finansija, mogli smo da uložimo još više novca da se spreči otpuštanje ljudi. Pojedine države davale su novac i privatnim firmama da ne otpuštaju radnike dok traje kriza, čak i po cenu povećanja budžetskog deficita i javnog duga. Kad god sam to predlagao, odgovarali su mi da će to povećati javnu potrošnju.

Pa povećaće.

Naravno da hoće, ali u krizi ne možete imati zajedno dva dobra: da ne povećavate javnu potrošnju, a da ljudi ne ostaju bez posla. Nekada morate da birate između dva teška rešenja. Nije bilo razumevanja za moje predloge, mada sada možemo čuti premijera kako najavljuje da će građanima olakšati otplaćivanje kredita, ali to nije dovoljno. Osim građana, mora da se vodi računa i o privredi koja hrani te građane. Sve što se ponudi građanima, mora da se ponudi i privredi, a ne da Narodna banka ponovo povećava referentnu kamatnu stopu. Ne može Narodna banka da daje zeleno svetlo za predlog premijera o olakšavanju otplate kredita građana, a da nakon toga otežava uslove poslovanja privrede kroz dizanje kamata. Od čega će ti građani da žive, ako ne od privrede?

Ali premijer Cvetković kaže ste upravo vi krivi za ogromnu nezaposlenost i najniže plate u regionu?

To je neozbiljna tvrdnja.

Kako će nakon tih kritika stranke vladajuće koalicije uopšte da rade zajedno?

Poverenje može da se povрати samo kroz rad i priznavanje sopstvenih grešaka. Ako je moja greška što sam javno ukazivao na nešto što sam pre toga pokušavao da rešim u internim razgovorima sa koalicionim partnerima, ja mogu da je prihvatim, ali je još gore ako je ono što sam rekao tačno, a da oni neće da promene stvari koje nisu dobre, bez obzira što cela Srbija to vidi.

Pa hoće li promeniti?

Neću više time da se bavim, hoću da se posvetim Ujedinjenim regionima Srbije, imajući na umu onu kinesku mudrost koju sam spomenuo.

Možda i u DS-u čitaju taoste kada kažu da će dobro razmisliti o novom savezu sa vašom partijom?

To nas uopšte ne zanima, Ujedinjeni regioni su spremni da izađu samostalno na izbore, ne marimo za to šta drugi o nama misle, već šta možemo da uradimo da pomognemo građanima sa konkretnim rezultatima naših ministara.

Da li takve poruke iz DS-a najavljuju da će Tadić napraviti sledeću vladu sa "naprednjacima"?

Ne znam, to je njegova stvar, neka vidi ko su mu pravi partneri.

Vi nećete sedeti u kabinetu sa Tomislavom Nikolićem?

Naravno da neću.

Mnogi tvrde da niste timski igrač?

Zato što se ne povodim za prosekom, to me ne zanima. Izgleda da u Srbiji biti timski igrač podrazumeva da budete prosečni, ništa ne radite, idete na ručkove i pričate prazne priče. To vam je garancija da vas niko neće dirati.

Ako budete kooperativni?

To nije kooperativnost, već poltronstvo. Problem Srbije je što su pogrešni ljudi došli na važna mesta.

Da li je Tadić čuo tu vašu poruku?

Čuo je, ali ne znam da li je razumeo. Meni u svakom slučaju nije po svaku cenu stalo da budem ministar.

Kako ćete otplaćivati ratu kredita za stan od skoro hiljadu evra bez ministarske plate?

Rekli su mi da je plata narodnog poslanika skoro ista kao primanja koja sam imao kao ministar. Da nisam poslanik, zaposlio bih se negde, ne plašim se ni života ni rada jer znam da ne moram biti političar da bih mogao normalno da živim. ~

Slobodan Kostić

Izveštaji, optužbe i politika gonje

Kako i zašto su Fond za humanitarno pravo Nataše Kandić i Tužilaštvo za ratne zločine od saradnika postali protivnici

U TRENUTKU KAD je Tužilaštvo za ratne zločine Srbije ranjivije no ikad – eto su progutali posljedice “slučaja Purda” i još neke ranije, a čeka ih i “gutanje žabe” (i to žive) u slučaju generala Jovana Divjaka – dobili smo novu aferu, sukob između Fonda za humanitarno pravo i Tužilaštva. Nataša Kandić, šefica Fonda, je, naime, objavila svoj izvještaj o navodnim nezakonitostima i zloupotrebi ovlaštenja Tužilaštva u jednom konkretnom slučaju, a onda je tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević u intervjuu, jednom od mnogih posljednjih dana i tjedana, izjavio da neće njemu “sociolog iz nevladinog sektora da vodi politiku krivičnog gonjenja u Srbiji”. Mislio je na Natašu Kandić i njen Fond za humanitarno pravo i dodao da sa “mnogim nevladinim organizacijama imaju odličnu suradnju, a mnogi od njih su im partneri u njihovom radu”.

Za partnere Tužilaštva osim Fonda i Kandićeve javnost ne zna, možda ih i ima, no činjenica je da najnovije – jer nije prvo – zamešateljstvo između te nevladine organizacije i Tužilaštva počinje nakon što je ona prije nekoliko dana, u emisiji “Kažiprst” B92, izjavila da je još u novembru prošle godine Tužilaštvo i ostalim važnim institucijama, poput Ministarstva pravde, na primjer, prosljedila svoju povjerljivu informaciju o tome kako se provode zaštićeni svjedoci u nekim predmetima, vezanima za ratne zločine na Kosovu. Činjenica je da do dana kad je Nataša Kandić s time izašla u javnost – a riječ je o martu ove godine, dok je prijavu podnijela u novembru prošle godine – nitko zvanično nije odgovorio na njenu prijavu.

ANTIALKOHOLIČAR PIJE VISKI: U toj priavi, inače objavljenoj na internetu i na stranici Fonda, prepričavaju se neki navodni događaji u vezi s akterima, svjedocima i optuženima u jednom od ratnih zločina na Kosovu, te se jednog od tužilaca u cijeloj priči optužuje za ozbiljne stvari. Među ostalim, i najvažnije, da je primio novac da bi jednog od optuženih ili osumnjičenih oslobodio iz zatvora. I ne samo novac: ima tu i ajvara, kiselih paprika i

ostale zimnice koju svi mi obični volimo, bez obzira na to imamo li funkciju ili smo tek raja, a sve iz usta tada zaštićenog svjedoka, koji se zakleo da će govoriti istinu.

Osoba koja je sporna u cijeloj priči optužena je i sudski oslobođena u slučaju zločina Suva Reka. Onda je, uhapšen po drugom osnovu i drugom zločinu, pušten iz pritvora zahvaljujući protestu u Leskovcu, nakon čega se sastao jedan dio državnog vrha, koji je – ne mareći za razlikovanje ispravnog od pogrešnog i izvršne i sudske vlasti – odlučio da dotični izađe na slobodu. Vrijeme je to kad se u Leskovcu skupljaju bivši i aktualni policajci, kad je istraga o zločinu izašla u javnost, kad se prepoznaju međusobno i kad im vrh MUP-a obećaje da će im dati svu pravnu pomoć u obrani koju im se može dati. Ispada, međutim, da je u svemu kriv jedan tužilac – zašto to ne reći, kad su sami rekli, Dragoljub Stanković – kojega Fond optužuje za puštanje iz pritvora spornog osumnjičenika i za još ponešto: na primjer, pio je viski s jednim od branitelja optuženih, iako je poznato da dotični tužilac ne pije ništa osim kave i vode, da je napravio ovo ili ono, iako – kako se ispostavlja

i o čemu postoje i dokumenti – sa predmetom nije imao nikakve veze. Nije, naime, bio nadležni tužilac, a nakon što je stigla prijava Fonda čak je napravljena i neka interna komisija koja je ustanovila sve što je poduzeto u konkretnom predmetu, kao i to da prozvani tužilac – taj isti kojega ne imenuje Fond, ali ga imenuje njegovo tužilaštvo – nikakve veze s predmetom nema.

U svemu tome i jedni i drugi – i Tužilaštvo i Fond – oslanjaju se na izjave zaštićenih svjedoka. U konkretnom predmetu riječ je o njih četvorici, od kojih neki i gube taj status, potpuno po zakonu. Naime, umjesto da se pokriju ušima i šute, neki od njih nisu zadovoljni uvjetima (ima pismo u kojem jedan od njih 2009. godine tvrdi da mu 70.000 dinara nije dovoljno ni za “potrošačku korpu”, a kamoli za nešto više od toga!); ne sviđa im se stan ili količina novca koju su dobili. Svi oni, u međuvremenu, bivaju izloženi zahvaljujući vlastitoj gluposti: kao zaštićeni svjedoci, istupaju u javnosti (TV B92) koja ih, bez obzira na skremblovanje lika i glasa, prepoznaje.

TABLOIDI I STVARNOST: Jedan od njih usput se pismom javlja tabloidima i radi sve

MEĐUSOBNA PREBACIVANJA:

Nataša Kandić (Foto: M. Milenković) i Vladimir Vukčević (Foto: Reuters)

ono što zaštićeni svjedoci ne rade: odaje svoj pravi identitet, identitet svoje porodice i svoja saznanja, potom se čudi što mu sud oduzima svojstvo zaštićenog svjedoka.

Zamjenik tužioca za ratne zločine Dragoljub Stanković oklevetan je kao osoba koja je jednog osumnjičenika iz predmeta koje duži Tužilaštvo pustio iz pritvora za neki novac, iako predmet o kojem je riječ uopće nije bio njegov. U papirima iz tog predmeta stoji da niti tužilac koji se stvarno suglasio da se dotični osumnjičenik brani sa slobode nije imao razloga misliti suprotno; naime, samo je jedan svjedok tvrdio da je ovaj imao učešća u jednom ratnom zločinu, svi ostali saslušani nisu o tome imali reći niti riječ, a iz zakona jasno proizlazi da se na osnovu tvrdnji samo jednog svjedoka ne može temeljiti niti optužba, a kamoli presuda.

Sve naprijed rečeno tek je dio sudskog spisa, ostaje ono drugo i isto tako važno pitanje: zašto se Tužilaštvo za ratne zločine u ovom konkretnom slučaju odlučilo obračunavati s Fondom za humanitarno pravo i (nevažnom, po njima) sociološkinjom Natašom Kandić, iako godinama rade zajednički posao i od koristi su jedni drugima.

Kandićkin Fond godinama radi ono što naše tužilaštvo neće. S druge strane, isto to tužilaštvo vezano je zakonima koji su spori, ali teško će nama, javnosti, objasniti činjenicu da do danas, usprkos obećanjima, nisu respektirali odgovornost JNA oko vukovarskih događanja (a obećali su onoliko puta!), da optuže i procesuiraju pripadnike bivše JNA koji su u hijerarhiji između tzv. vukovarske trojke i neposrednih dželata. I sa slučajem Purda je isti slučaj: otkud su procesuirali beznačajnog Vukovarca u slučaju gdje su žrtve bile pogođene gelerima od granate, a nisu našli nikoga sa “svoje” strane tko je mjesecima ispaljivao iste te granate na Vukovar i tamošnje stanovništvo?

Činjenica je da se Fond i Tužilaštvo, država štoviše, ne vole. Kandićka sa svojom nevladinom organizacijom godinama radi ono što je posao države, Tužilaštvo bi danas da bude vrhovni arbitar u cijeloj stvari i ne treba im ni Kandićka – uz sve mane i vrline njenog fonda – niti bilo tko drugi. Odatle ovaj najnoviji problem, u kojem je Tužilaštvo bez ograda imenovalo tužioca – a predmet nije njegov – i sakrilo se iza konkretnog imena najavljujući

tužbu za klevetu: Stanković će, naime, kaže saopćenje njegovog tužilaštva, ne njega lično, tužiti za klevetu Natašu Kandić, iako predmet nije njegov i iako ga nitko nije pitao da li se on sam isprasio ispred Tužilaštva za ratne zločine.

Umjesto toga, trebali su Fondu i Kandićevoj odgovoriti na “povjerljivu informaciju”, a ne čuditi se kad je ona, četiri mjeseca kasnije, cijelu stvar – rekavši da nema dokaza, ali to nije njen, no tužilački problem – iznijela u javnost.

Ima tu mnogo kolateralnih žrtava po pitanju pravde, umjesto da se razumiju i rade zajedno: i Nataša Kandić, i ničim izazvano prozvani tužilac Stanković i sumnjivi zaštićeni svjedoci, svi koji su upali u probleme Tužilaštva za ratne zločine koje se “okliznulo” na međunarodnom planu (Jurišić, Ganić, Purda, Divjak), dok istodobno nije u stanju raščistiti ratne zločine u vlastitom dvorištu.

I na kraju, umjesto da je Tužilaštvo između novembra i ovoga marta odgovorilo na (ne) osnovane prijave Nataše Kandić, ono odgovara tek kad je ona s time izašla u javnost. A mogli su: sudeći po zapisnicima koji su iscurili u javnost, u vrijeme kad se cijela stvar događala, Državno vijeće tužilaštva imalo je veze s BIA i tužioce je u ovoj reformi biralo nakon provjere kod tajnih službi. Ako su radili svoj posao – a Vladimir Vukčević i Slobodan Radovanović bili su tamo, piše u objavljenim zapisnicima – na sjednicama sa BIA morali bi čuti ako je netko od njihovih tužilaca primio novac za bilo što, pa makar ne bio angažiran u konkretnom predmetu. Umjesto da surađuju, oni se ne vole. Umjesto da Fond i Tužilaštvo rade zajedno, oni se tuku. Umjesto da budu zajednički autoritet, oni se međusobno pljuju.

Zato smo i dalje daleko od pravde, zato nam je reforma pravosuđa toliko mizerna, zato su nam Fond za humanitarno pravo i ostale nevladine organizacije do dana današnjeg neprijatelji, zato jurimo navodne zločince po susjedstvu umjesto u vlastitom dvorištu, zato ni naše Tužilaštvo za ratne zločine još nije institucija. ◀

Tatjana Tagirov

Čekajući Putina

S Rusima imamo dobre odnose, možda nešto izvesniji “Južni tok” i veliki spoljnotrgovinski deficit. Pre ili posle neko će izgovoriti poslovicu: “Bratstvo, bratstvo, a sira za pare!” Naročito uz reči kredit, i uvoz energenata

Vladimir Vladimirovič Putin, ruski premijer, doći će u radnu posetu Srbiji 23. marta. Razgovaraće i potpisati niz dokumenata sa predsednikom Tadićem i premijerom Cvetkovićem o trgovinsko-ekonomskoj saradnji, o energetici, naravno, o projektu izgradnje gasovoda “Južni tok”, tože.

Naučno-tehnički centar Naftne industrije Srbije (NIS), kao podizvođač, završio je početkom marta Studiju izvodljivosti za srpski deo gasovoda “Južni tok”, kojom se predlaže da gasovod uđe u Srbiju kod Zajčara, da trasa duga oko 450 kilometara, za oko 70 kilometara kraća od varijante preko Dimitrovgrada, udari na Paraćin, a potom da se poveže na postojeći gasovod Beograd – Novi Sad – Horgoš. Jedan krak iz Čente odvajao bi se za Republiku Srpsku.

Varijantom da bi “Južni tok” mogao da ide preko Rumunije, Rusi su, kako izgleda, samo malo plašili Bugare.

Kapacitet gasovoda kroz Srbiju trebalo bi da bude između 36 do 41 milijarde kubnih metara gasa i da košta oko 1,3 milijarde evra. Ceo gasovod kapaciteta 63 milijarde kubnih metara godišnje, koji će koštati oko 20 milijardi evra, zajednički rade Gazprom i italijanski Eni, pa odluku o prolasku gasovoda ne donosi samo ruska strana. Izgradnja bi trebalo da počne u 2013. godini.

Putin će sa istim dnevnim redom 22. marta posetiti Sloveniju, gde će o slovenačkom učešću u projektu “Južni tok” razgovarati sa slovenačkim predsednikom Danilom Tirkom i premijerom Borutom Pahorom. Preko Slovenije bi trebalo da ide tranzitna ruta do severne Italije.

Kako je nedavno potvrdio izvršni direktor ruskog Gazproma Aleksej Miler, pored Slovenije i Austrija se i službeno priključuje “Južnom toku”. Pristanak OMV-a na ponudu Gazproma otvorio je, međutim, političku raspravu u Evropi, piše zagrebački “Poslovni dnevnik”, koji podseća da je OMV trebalo da bude nosilac projekta “Nabucco”, koji je uzdrman i stvaranjem zajedničkog preduzeća OMV-a i Gazproma koje će upravljati velikim skladištem gasa Baumgarten.

To je deo šire i komplikovanije priče. Za april je u Briselu najavljena evropska ruska promocija projekta “Južni tok”, na koju Putin vodi veliku privrednu delegaciju. Tokom razgovora Evropske komisije i Vlade Rusije 24. februara ove godine, isplivala su stara neslaganja, koja se odnose na transport i promenu sistema plaćanja gasa, ali ona ipak nisu izašla iz okvira partnerstva. Evropska unija raspravlja o uvođenju “trećeg energetskog paketa”, zapravo o razdvajanju proizvodnje i transporta energenata, čemu se Kremlj protivi, smatrajući da je to upereno direktno protiv Gazproma i njegovih ekonomskih ambicija na tržištu EU.

Rusi izgleda nastoje da se preporuka o razdvajanju transporta i eksploatacije gasa ne odnosi na međunarodne gasovode kakvi su “Južni tok” i “Severni tok”. Sporovi su ostali, uz nejasnu najavu da će biti prevaziđeni i uz potpisan sporazum o pripremi putne karte saradnje između RF i EU u energetskoj sferi do 2050. Logika ruske pregovaračke pozicije se možda sadrži u jednoj ranijoj Putinovoj rečenici: “Možete od nas da kupujete gas, a možete i da dođete u Sibir da sećete

POPULARNOST U SRBIJI: Transparenti u demonstracijama foto: Reuters

drva.” Sa svoje strane, Žoze Manuel Barozo je istakao da ruska energetika predstavlja garanciju blagostanja i prosperiteta Evrope, koja želi da Rusija ostane njen glavni partner u oblasti gasa. Vladimir Putin je to, navodno, odmah zapisao u svoj notes.

SUSRETI: Ruski premijer je boravio u Beogradu u dvodnevnoj poseti polovinom juna 2001. Tada je bio godinu i po dana na vlasti i možda je gledao s podozrenjem na prozapadnu vladu u Beogradu. Domaćin mu je bio predsednik tadašnje Jugoslavije Vojislav Koštunica, koji je putovao u Moskvu 29. oktobra 2000, neposredno po polaganju zakletve. U junu 2004, tada kao predsednik Vlade Srbije, Koštunica se ponovo sreo sa Putinom, tada predsednikom RF, u Sočiju. Posle su i Jedinствена Rusija i DSS uspostavili partijsku saradnju.

Vladimir Putin u Srbiji uživa veliku popularnost, a kako je napisao jedan ruski novinar, njegova poseta kod Srba pobuđuje maštu. Neki je simbolički vezuju i za istorijsko podsećanje na početak bombardovanja Srbije od strane NATO-a 24. marta 1999. Pošto se priprema zapadna intervencija u Libiji, neki očekuju da će se o tome odavde možda nešto čuti. Drugi osluškiju šta će se reći pred najavljeni skup u Beogradu 69 delegacija posvećen novom strateškom konceptu Severnoatlantske alijanse i odnosu sa partnerskim državama. Pretprošle godine ruski predsednik Dmitrij Medvedev predložio je da se postigne sporazum o panevropskoj bezbednosti, ali predlog izgleda nije naišao na razumevanje na Zapadu. U međuvremenu je postignut rusko-američki sporazum o smanjenju atomskog arsenala, a traju natezanja oko antiraketnog kišobrana. O takvim stvarima sada s ruske strane više govori Medvedev, a manje Putin. On sada govori o poslovima. Oni koji u besparici s njim budu pregovarali o poslovima trebalo bi možda da znaju da su ga u Sankt Peterburgu, dok je bio Sobčakov pomoćnik, zvali “Štazi”.

SUSRETI: Vladimir Putin sa Vojislavom Koštunicom i Borisom Tadićem

Putinova poseta bi mogla biti nastavak rusko-srpskog dijaloga vođenog tokom boravka predsednika Dmitrija Medvedeva Beogradu oktobra 2009. godine i uvod u novi susret na najvišem nivou ovog leta, kada predsednik Boris Tadić treba da poseti Moskvu da bi sa ruskim partnerima potpisao dokument o strateškom partnerstvu dve zemlje. Strateški sporazum je relativno čest instrument sadašnje diplomatije. Rusija je, inače, nedavno potpisala Deklaraciju o strateškom partnerstvu sa Španijom.

Tadić se inače sreo s Putinom novembra 2005; juna 2006. na Energetskom samitu zemalja Jugoistočne Evrope u Zagrebu i 24. januara 2008, kada je posetio Rusiju zajedno s tadašnjim premijerom Koštunicom, kada su se na kraju takozvane kohabitacije u Kremlju, prema Velji Iliću, koji voli da dosoljava, praktično otimali o stolice u Kremlju.

Kad je ruski predsednik Medvedev 2009. bio u Beogradu, glavni simbolički akcenat je bio na zajedničkom doprinosu slomu fašizma 1945. I na paradi u Moskvi maja 2010. predsednik Tadić je imao zapaženo mesto.

RUSKO NEKROPOLJE: Poseta Medvedeva oktobra 2009. protekla je u znaku pijeteta prema 961 borcu Crvene armije poginulom tokom oslobođenja Beograda od Nemaca 1945. Sada ima podsećanja i na Ruse koji su ostavili neizbrisiv trag u Beogradu u kome su našli прибежиште.

Na sajtu ambasade Ruske Federacije, na primer, ukazuje se na to da se u saradnji sa Skupštinom Beograda radi na očuvanju i obnovi Ruskog

nekropolja na beogradskom Novom groblju. Postoji realna opasnost od gubitka ovog unikatnog objekta koji predstavlja ponos ruske istorije i kulture. Kaže se da su mnoge ruske grobnice tokom godina postale oronule i da im je potrebna hitna rekonstrukcija i traže se sponzori za njihovo očuvanje. Delu grobnica preta likvidacija zbog neplaćanja grobnih mesta, a više nema ko da preuzme brigu o njima.

Pominju se Iverska kapela i spomenik Ruske slave na kome piše "Večna slava imperatoru Nikolaju II i 2.000.000 ruskih vojnika Velikog rata". Podseća se na to da je na ruskim parcelama smešteno 755 grobnica u kojima su posmrtni ostaci preko tri hiljade ljudi koji su dali veliki doprinos razvoju različitih sfera srpskog društvenog života – tu su vojna i duhovna lica, ugledni emigranti, državnici i veliki broj istaknutih imena ruske nauke i kulture: arhitekte akademici Nikolaj Krasnov, Viktor Lukomski, Petar Anagnosti, profesor Grigorije Samojlov, slavisti profesor Stepan Kulbakin, profesor Fjodor Taranovski, vizantista Georgije Ostrogorski, bogoslov profesor Sergej Trojicki, profesor mehanike Georgije Pio-Ulski i njegov učenik, profesor V. V. Farmakovski, profesor termodinamike Aleksandar Brandt, matematičar i akademik Nikolaj Saltikov, profesor Anton Bilimovič, balerine Nina Kirsanova, Tamara Polonska, Marina Olenina, glumica Natalija Erdeli, operna pevačica Sofija Drausal, pevačica ruskih romansi Olga Jančevecka, pisac i kritičar Jevgenije Aničkov, pisac i kinooperater Mihail Ivaničkov, slikari Stepan Kolesnikov, Leonid Šejka...

BRATSTVO I PARE: Ljudi se u temi sada inače skladnih i istorijski utemeljenih rusko-srpskih odnosa lako zagube u istorijskim reminiscencijama i u geostrateškim spekulacijama. Pre ili posle neko će ipak izgovoriti poslovicu: "Bratstvo, bratstvo, a sira za pare!"

Poseta ruskog premijera Beogradu je pre svega definisana kao poslovna, uostalom, istim rečima su najavljene poseta Srbiji i poseta Sloveniji. U Beogradu, ona bi trebalo da bude fokusirana na realizaciju važnih do sada potpisanih dokumenata, u koje svakako spadaju Sporazum o slobodnoj trgovini i Sporazum o saradnji u oblasti naftne i gasne privrede.

Pomoćnik ministra finansija Zoran Čirović izrazio je očekivanje da će premijer Rusije tokom posete Beogradu 23. marta "dati zeleno svetlo" za odobravanje ruskog kredita od 800 miliona dolara za realizaciju projekata srpske železnice. Još uvek ne postoji jasna finansijska ponuda, tako da u ovom trenutku ne zna o tome da li je kredit skup ili jeftin.

Bilo je najavljeno da će pregovori o ruskom kreditu početi tek kada bude završena projektno-predračunska dokumentacija za izgradnju pruge Valjevo–Loznica, obnovu srpskog dela pruge Beograd–Bar i za završetak Beogradskog železničkog čvora i za deo obilaznice oko Beograda.

Očito, Rusi nisu spremni da puste kredit dok ne vide gotove projekte. Srpska strana se nada da zajam ipak bude odobran u fazama i najavljuju da je projekat za prugu Valjevo–Loznica završen. Verovatno bi mogle da budu pomenuta

fotografije: Reuters

rekonstrukcija i modernizacija hidroelektrane Đerdap 1, o čemu je postignut dogovor između ruske kompanije “Silovije mašini” i Elektroprireme Srbije, a za 2015. najavljen završetak generalnog remonta generatora proizvedenih u LMZ “Lenjingrad”. U Rusiji su navodno već urađeni svi vitalni delovi i sklopovi novog agregata i počeli su neki pristupni radovi.

To je i deo stare priče o takozvanom klirinškom dugu: ukupni saldo klirinških potraživanja iznosio je 1,29 milijardi klirinških dolara u korist država sukcesora bivše SFRJ, od čega je Srbiji i Crnoj Gori pripalo 38 odsto, odnosno 490,94 miliona klirinških dolara. Izraženo u američkim dolarima, obaveza Ruske Federacije prema Srbiji iznosila je 288 miliona (delimično “prebijena” dugom za potrošeni gas između 1994. i 2004).

NARAVNOTEŽA NA STUBU: Srbija se u svojoj spoljnoj politici opredelila za takozvana četiri stuba koji uključuju Evropsku uniju, SAD, Rusiju i Kinu. Problem je u tome što smo inferiorni u odnosu na svaki od oslonaca – ni sa jednim od tih partnera ne posluje “ravnotežno”. Prema podacima Privredne komore Srbije, deficit u razmeni robe sa inostranstvom u 2010. godini iznosi od 5,262 milijarde evra i neznatno je veći u odnosu na vrednost iz 2009. (5,229 milijardi).

Posmatrano po zemljama, najveći deficit 2010. ostvaren je u razmeni sa Ruskom Federacijom (1,230 milijardi evra, odnosno 23,3 odsto ukupnog deficita) i sa Kinom (982,1 milion evra, 18,7 odsto ukupnog deficita Srbije u 2010). U zemlji EU plasirano je srpske robe u vrednosti od 4,272

milijarde evra što predstavlja 57,4 odsto ukupnog izvoza, a istovremeno Srbija je uvezla iz EU robe u vrednosti od 6,977 milijardi, što čini 54,9 odsto ukupnog uvoza. U “buli” sa EU smo za 2,7 milijardi evra.

ISTOČNO TRŽIŠTE: Nažalost, to nije samo trenutno stanje. U knjizi profesora dr Nenada Popovića (koji predaje na Ekonomskom fakultetu moskovskog Univerziteta “Lomonosov” i na Ekonomskom fakultetu Moskovskog državnog rudarskog univerziteta) i dr Ondreja Jaška, vanrednog profesora na Fakultetu organizacionih nauka u Beogradu, *Spoljnotrgovinski odnosi i perspektive privredne saradnje Ruske Federacije i Republike Srbije*, koja je ovih dana izašla iz štampe, slikovito se objašnjava u kom je obimu Srbija izgubila istočno tržište: izvoz Srbije u SSSR 1990. godine iznosio je 1,19 milijardi američkih dolara, što je činilo 21,95 odsto ukupnog izvoza. Od 158 država u koje je Srbija izvozila te godine, SSSR je zauzimao ubedljivo prvo mesto. Nakon raspada bivše Jugoslavije i Sovjetskog Saveza, mnogo toga se promenilo na tržištu i jedne i druge države. Neke druge zemlje i proizvođači osvojili su ova tržišta.

U periodu od 1998. do 2004. godine, struktura BDP-a Ruske Federacije se, po autorima te studije, nije drastično promenila: ostalo je veliko učešće industrijskog sektora u njegovom rastu (proizvodnja nafte i gasa, industrija uglja, obojena metalurgija, drvna i hemijska industrija, mašinska industrija), posebno tokom 2003. i 2004. godine.

Ruski uvoz je porastao sa 61 milijarde dolara

iz 2000. godine na 165 milijardi dolara 2005. Oko 55 milijardi dolara Ruse košta uvoz mašina, opreme i automobila.

Još jedna važna stavka u ruskom uvozu jesu prehrambeni proizvodi. U 2000. godini uvoz prehrambenih proizvoda iznosio je 10 milijardi dolara, a 2005 – 22,5 milijardi dolara, i to uprkos podacima iz ruskog Ministarstva poljoprivrede o rekordnim žetvama u tom periodu.

Mi smo prošli kroz deagrarizaciju i dezindustrializaciju, i nismo imali robu za to tržište.

Ipak, konstatuju autori, u poslednjoj deceniji beleži se rast prometa robe između Rusije i Srbije, koji je u odnosu na 2000, kada je iznosio samo 390,4 miliona dolara, prešao granicu od četiri milijarde dolara 2008. godine (4,041 milijarda).

U ruskom izvozu, generalno gledano, kao i ranije, preovlađuju energenti sa 79 odsto, zatim oprema i repromaterijal. Energenti godinama čine i 75 do 80 odsto srpskog uvoza iz Rusije. Najzastupljeniji proizvodi uvezeni u Srbiju iz Ruske Federacije: gas prirodni u gasovitom stanju (64,12 odsto uvoza); nafta, sirova (18,86); đubriva sa sadržajem azota preko 10 odsto; urea (3,71); slede laka ulja za prerađu u specifičnim procesima; legirane sirovine aluminijuma; porozni amonijum-nitrat za eksplozive, žica od rafinisanog bakra poprečnog preseka preko 6 mm; ugalj kameni, bitumenozni...

Jedna od glavnih karakteristika privredne saradnje Srbije sa Rusijom od 2000. jeste deficit na srpskoj strani (2,935 milijardi dolara 2008). Kad je izbila kriza, godine 2008, Rusija je i dalje bila ►

glavni spoljnotrgovinski partner Srbije kad je u pitanju uvoz, sa učešćem od 15,24 odsto, a peti u izvozu, sa udelom od 5,01 odsto.

Stopa pokrivenosti srpskog uvoza iz Rusije izvozom je 2008. godine bila mala i iznosila je oko 15,8 odsto, ali, zaključuju Popović i Jaško, situacija je bila slična i sa zemljama u okruženju koje trguju sa Rusijom: pokrivenost uvoza izvozom Mađarske iznosi 20 odsto, Hrvatske, Bugarske i Slovačke oko 10 odsto, Rumunije četiri odsto.

Povećanje srpskog izvoza u Rusiju je evidentno i, po autorima, ipak stvara mogućnost da se disbalans u rusko-srpskim odnosima u budućem periodu ipak nekako svede na prihvatljivi-

a ruska domaća proizvodnja raste iz godine u godinu. Oni smatraju da izvozne perspektive srpske poljoprivrede u Rusiji treba tražiti pre svega u voću, povrću, konditorskim proizvodima i mesu. Navode, međutim, podatak da se konditorski proizvodi u kotama izvezene robe u Rusiju "vode pod razno", tako se malo prodaju. Uvoz suve šljive iz Srbije (za koju se vezuje mit o nekadašnjem srpskom izvoznom čudu, prim. red.) u ruskom uvozu zastupljen je samo sa oko 1 odsto. Najznačajnije zemlje izvoznici suve šljive u Rusiju su inače Argentina (43 odsto), Čile (17), Tadžikistan (12), Ukrajina (8) Moldavija (7), Uzbekistan (4)...

► Logika ruske pregovaračke pozicije se možda sadrži u jednoj Putinovoj rečenici: "Možete od nas da kupujete gas, a možete i da dođete u Sibir da sečete drva"

ju meru. U strukturi izvoza Srbije u Rusiju najznačajniji je izvoz robe za reprodukciju. Na ruskom tržištu su traženi pokrivači podova, lekovi, poljoprivredni proizvodi, vino, neke vrste gumenih proizvoda, građevinski materijal (crep, keramičke pločice) itd.

Po autorima knjige *Spoljnotrgovinski odnosi i perspektive...*, u 2008. godini najveći izvoz u Rusku Federaciju ostvarila su preduzeća: Tarkett d.o.o. Bačka Palanka (91,6516 miliona dolara), Hemofarm a.d. Vršac (68,7912), a slede Tetrapak production d.o.o. Beograd, Lohrsomb d.o.o. Bačka Topola, Goša a.d. Smederevska Palanka, HIP-Azotara d.o.o. Pančevo, Fabrika bakarnih cevi a.d. Majdanpek, Moskomerc d.o.o. Beograd, Novkabel AD Novi Sad, Metalac-posuđe d.o.o. Gornji Milanovac (8,491 milion dolara).

Popović i Jaško smatraju da glavni problem u spoljnotrgovinskim odnosima Srbije sa Rusijom nije kvalitet, već kvantitet i kontinuitet isporuka, pošto se mogućnosti izdvojenih srpskih proizvođača i obimi ruskog tržišta ne mogu porediti. Kod velikih obima isporuka, kao i kod malih, organizacioni problemi i troškovi transporta, sertifikacije i slično skoro su isti. Zato je za ruske veleprodavce isplativije da rade ili sa veoma krupnim proizvođačima ili sa udruženjima proizvođača.

Pišući o perspektivama izvoza srpskih poljoprivrednih proizvoda na rusko tržište, oni konstatuju da srpski poljoprivredni proizvodi koji prolaze na tržištima EU i CEFTA nemaju veće izgleda da to postanu i na ruskom tržištu: Rusija snažno razvija domaću primarnu poljoprivrednu proizvodnju, uvoz šećera i kukuruza je destimulisan,

TRANSPORT: Autori pomenute studije konstatuju i da je, s obzirom cene transporta na relaciji Rusija–Srbija, potpuno neshvatljivo da se za transport čak 90 odsto robe između ove dve zemlje koristi najskuplji vid prevoza – drumski transport koji se obavlja šleperima. Železnica, kao jedan od jeftinijih vidova prevoza robe na relaciji Srbija–Rusija, koristi se samo u pet do sedam odsto slučajeva, jer je prilično nesigurna, spora i često nema kontejnere. Koloseci u Srbiji su uži u odnosu na ruske, zbog čega se u Čopu na granici između Ukrajine i Mađarske vrši pretovar robe. Kargo avionima prevozi se svega jedan do dva odsto proizvoda, što je razumljivo s obzirom na njegovu cenu i nemogućnost prevoza veće količine robe.

Iako je prevoz robe na relaciji Srbija–Rusija najjeftiniji i najkraći brodovima, Dunavom i Crnim morem, njima se prevozi samo četiri do pet odsto robe. Tu se naša ruska priča opet dodiruje s našom evropskom pričom o koridoru 7...

GRAĐEVINARI: Autori dosta pažnje posvećuju i srpskoj građevinskoj operativi, za koju kažu da je masovno nastupala u Moskvi 1994, posle Zavlinskog rata i uvođenja sankcija Saveta bezbednosti UN SR Jugoslaviji. Velike firme kao što su Ratko Mitrović, Energoprojekt, Komgrap, Trudbenik, Rad i Napred počele su da realizuju velike projekte, mada su najčešće nosioci bile poslovne zajednice – Montinvest, Union inženjering, ili Monteks. Kada su stigli u rusku prestonicu, srpski neimari nisu bili nepoznati Moskovljanima, jer su krajem osamdesetih počeli da rade i grade u njoj. Za Olimpijske igre u Moskvi 1980.

godine, Komgrap je izgradio hotel Kosmos sa preko 1800 soba. Za manje od deceniju i po, u periodu od 1993. do 2007, iza srpskih graditelja ostalo je samo u Moskvi blizu tri miliona kvadratnih metara izgrađenog poslovnog, hotelskog, medicinskog, industrijskog i stambenog prostora.

Kažu da su neke građevinske firme iz Srbije, ipak, uspele da se održe na sve probirljivijem ruskom tržištu i da uspešno odolevaju konkurenciji finških, turskih, ali i sve brojnijih ruskih firmi – u kojima sada radi veliki broj radnika bivših srpskih građevinskih giganata. Autori iznose nezvanične procene da doznake koje ti radnici šalju u Srbiju nisu zanemarljive i da iznose preko 100 miliona dolara godišnje.

Konstatujući da srpski građevinari ponovo učestvuju na tenderima za realizaciju projekata u velikim gradovima kao što su Moskva i Sankt Peterburg, gde je konkurencija velika, autori primećuju da bi, možda, trebalo da se okrenu i poslovima u drugim ruskim regionima, kojih ima više od 80, a gde je izvesnije da će pronaći svoje mesto.

Poslovi kao što su izgradnja velikih objekata u okviru olimpijskog centra u Sočiju i infrastrukture u Moskvi i celoj Rusiji, međutim, ne mogu se dobiti bez pomoći države i banaka, pre svega kroz obezbeđivanje bankarskih ili državnih garancija. Građevinske kompanije iz Srbije u Rusiji imaju probleme sa obezbeđivanjem garancija za dobijene poslove, s obzirom na to da se često radi o velikim poslovima čije garancije za dobro izvršenje posla i poštovanje rokova nekada iznose i do 30 odsto vrednosti ugovorenog posla...

EU RUSKI PRIORITET: Popović i Jaško registruju podatke koji za sebe govore kako je Rusija trgovački okrenuta Evropi: Implementacija Sporazuma o partnerstvu i saradnji između Rusije i Evropske unije je počela 1998. godine i već tada glavni udeo u spoljnotrgovinskom prometu Rusije odnosio se na zemlje EU (34 odsto), a onda je sledilo učešće APEC-a (Ekonomska saradnja Azija–Pacifik, sa 17 odsto), dok je na tržišta zemalja centralne i istočne Evrope išlo 13 odsto ukupnog ruskog izvoza... U 1999, učešće zemalja ZND (Zajednica nezavisnih država) u spoljnotrgovinskom prometu Rusije iznosilo je 18 odsto, četiri odsto manje u odnosu na prethodnu godinu.

Pomenuta studija kaže da više od 60 odsto spoljnotrgovinskog prometa Rusija ostvaruje sa Nemačkom, Ukrajinom, SAD, Belorusijom, Kinom, Italijom, Holandijom, Švajcarskom, Velikom Britanijom, Finskom, Poljskom i Japanom. Oni nas, dakle, čekaju i na ruskom tržištu. ◀

Milan Milošević

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Javno-privatno partnerstvo

Treba imati na umu da će se zemlje regiona ulaskom u EU suočiti i sa obavezom gašenja starih, neefikasnih termoelektrana, što će dodatno povećati potrebu za izgradnjom novih kapaciteta. Za očekivati je da će na ovaj način 3200 MW proizvodnih kapaciteta biti “ugašeno” do 2020: u narednih deset godina svaki stanovnik regiona trebalo bi godišnje da izdvoji 47,5 evra samo za investicije u energetiku

KOLAPS GLOBALNOG FINANSIJSKOG sektora s kraja 2008. godine i ekonomska kriza koju je proizveo nastavljaju da usporavaju razvoj energetskog sektora u jugoistočnoj Evropi. Primećan pad industrijskih aktivnosti u poslednje dve godine, pre svega u energetski intenzivnim industrijama, za rezultat ima pad potrošnje električne energije, time i smanjenje regionalnog energetskog deficita. Ujedno, usporene su planirane investicije u nove elektro-energetske kapacitete, uzrokovane ne samo nedostatkom kapitala i lošim kreditnim rejtingom zemalja regiona, već i nepovoljnim investicionim ambijentom. Nagoveštaj ovakvog razvoja situacije značajan je ne samo zato što će dugoročno biti ugrožena regionalna sigurnost snabdevanja električnom energijom industrije i domaćinstava, već je gotovo izvesno da će zbog ovog nedostatka aktivnosti u mnogim proizvodnim industrijama u regionu biti znatno ograničene nakon 2015. godine.

PRIVREMENI PAD POTRAŽNJE: Ako se kao pokazatelj uzme potražnja za električnom energijom u zemljama Jugoistočne Evrope u 2008, dakle potražnja u uslovima kako-tako normalnog ekonomskog rasta, primetna je tendencija naglog pada potrošnje u 2009, potom i blagog oporavka u 2010. godini, pre svega u proizvođačkim industrijama koje su, uz

građevinarstvo, najviše pogođene recesijom. Najveći pad u potražnji zabeležen je u metalurgiji a praćen je padom cena baznih metala, zatim u nemetalskoj industriji gde je praćen padom aktivnosti u građevinarstvu, kao i u hemijskoj industriji, usled manje potražnje za baznim materijalima.

Podaci panevropskog udruženja sistem-operatora ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity) pokazuju da su zemlje regiona u 2010. godini potrošile 282,25 TWh (teravat-sati) električne energije. Od toga je u termoelektranama

proizvedeno 55 odsto, u hidroelektranama 27, u nuklearnim 16, dok je jedan odsto iz obnovljivih izvora. Zbog pada potražnje u industrijskom sektoru u 2009. i sporog oporavka tokom 2010. godine, u region je uvezeno svega 0,25 TWh električne energije.

Bugarska, Rumunija i Bosna i Hercegovina su i dalje jedine zemlje regiona koje proizvode više električne energije nego što troše, dok sve ostale imaju veći ili manji bilansni manjak. Hrvatska, na primer, uvozi oko jedne trećine svoje ukupne potrošnje.

Pad u regionalnoj potražnji, međutim, samo

ENERGETSKI BILANSI ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE U 2008

I 2010. GODINI

je privremen. Sa ekonomskim oporavkom i obimnijim aktivnostima u industrijskom sektoru porašće i potražnja za električnom energijom. Za očekivati je da će potražnja za električnom energijom u jugoistočnoj Evropi do 2020. svake godine u proseku rasti za 2,2 odsto. Treba imati na umu da će se zemlje Zapadnog Balkana ulaskom u Evropsku uniju suočiti i sa obavezom gašenja starih, neefikasnih termoelektrana, što će dodatno povećati potrebu za izgradnjom novih kapaciteta. Za očekivati je da će na ovaj način 3200 MW (megavata) proizvodnih kapaciteta biti "ugašeno" do 2020. godine.

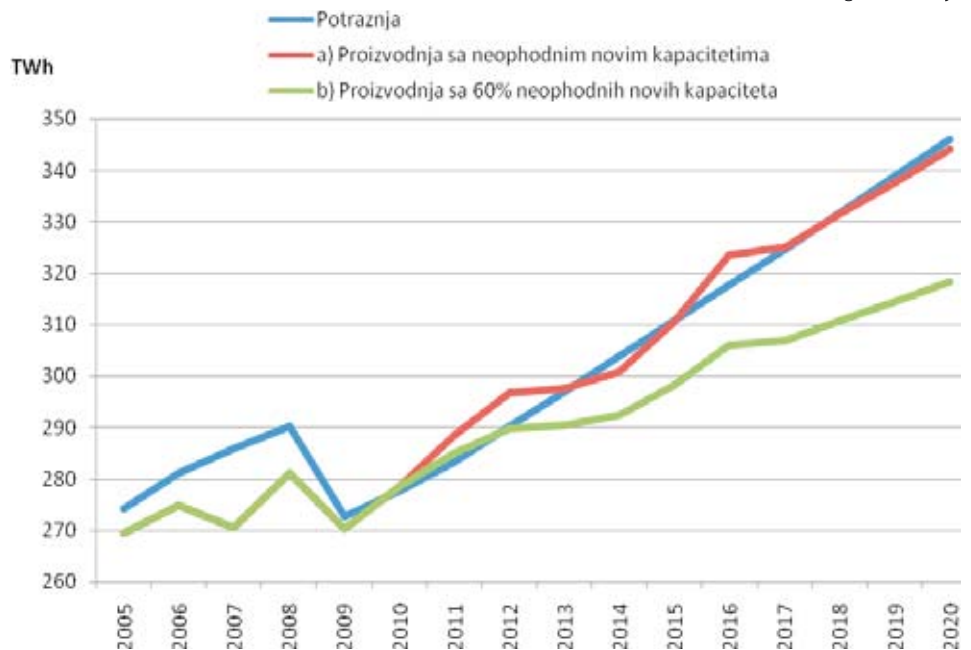
NEOPHODNE INVESTICIJE: S obzirom na očekivani rast potražnje električne energije do 2020. ako uopšte postoji ideja da se bilo šta uradi moguća su dva scenarija razvoja energetskog sektora regiona.

Prvi scenario predstavlja poželjan nivo investicija u energetiku do 2020. koji bi osigurao snabdevanje električnom energijom i normalne pretpostavke za dalji ekonomski razvoj regiona. Drugi scenario predstavlja nešto realističniju sliku, po kojoj bi se u datom periodu od neophodnih investicija realizovalo oko 60 odsto.

Šta pokazuju ove analize? Do 2020. godine regionu će biti neophodno 12.100 MW novih termoelektrana, 3000 MW novoizgrađenih hidroelektrana i 1400 MW novih kapaciteta za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Vrednost tih investicija je po današnjim vrednostima oko 33,8 milijardi evra. To znači da bi u narednih deset godina svaki stanovnik regiona trebalo godišnje da izdvoji 47,5 evra samo za investicije u energetiku. Ovo je,

EFT

Iako je 2010. bila godina neizvesnosti na tržištu, *Energy Financing Team* (EFT) isporučio je preko 24 teravat-sata električne energije i ostvario promet veći od 1,3 milijarde evra. Proširenjem svojih operacija na zemlje Baltika i Tursku, sada snabdeva elektroprivrede i veliki broj industrijskih potrošača u 23 zemlje. Nemačka je ostala najveće tržište za EFT (29,7 odsto), zatim Mađarska (13,3 odsto), Rumunija (8,2 odsto), Hrvatska (7 odsto)...

uzgred, dva puta manje od novca koji se u te svrhe izdvaja u razvijenim zemljama EU. Teško je zamisliti u trenutnim okolnostima da će se taj kapital obezbediti na vreme. Uporedo s tim, zbog već pomenute krize, usporena je realizacija već planiranih investicija, te je mnogo realističnija slika koju pokazuje drugi scenario.

Region se, dakle, suočava sa ozbiljnim problemom: čak i sa mnogostruko povećanim regionalnim uvozom električne energije (oko 20 TWh na godišnjem nivo uz sadašnjih 4 do 5 TWh), od 2018. godine zemlje regiona mogle bi da se suoče i sa restrikcijama u isporuci električne energije.

JAVNO-PRIVATNO PARTNERSTVO: Ova analiza nameće nekoliko zaključaka. Pre svega, relativno siromaštvo zemalja regiona predstavlja ozbiljan problem za razvoj energetskog sektora, pa shodno tome i ozbiljnu prepreku za dugoročan ekonomski razvoj. U tom pogledu, dalja finansijska podrška međunarodne zajednice, pre svega Evropske unije, od ključalnog

je značaja. Međutim, neophodno je i stimulisanje novih investicija kroz model javno-privatnog partnerstva (*Public Private Partnership*), jer je jasno da su monopoli državnih elektroprivreda, kako zbog neekonomske cene električne energije tako i zbog njihove neefikasnosti, očigledno nesposobni da sami generišu neophodan kapital i planski investiraju u energetiku.

Poslednji je trenutak da zemlje regiona prepoznaju problem dugoročno sigurnog snabdevanja energijom – činjenicu da je put ka rešenju i "otključavanju" regionalnih potencijala u većem stepenu saradnje između država regiona, ali i u leaderskoj ulozi koju u tom procesu treba da preuzme privatni sektor. Barem potencijala ima: trenutno se u elektroenergetskim postrojenjima godišnje potroši 200 miliona tona lignita, dok su potvrđene rezerve oko 20.000 miliona tona. Takođe, postoji i oko 20 TW neiskorišćenih hidropotencijala. ◀

M.S.Z.

Legalizacija i nacionalizacija divlje

Godinama čekani zakonski okvir kojim bi trebalo da se uredi sve iz oblasti sporta u Srbiji samo što nije usvojen u Skupštini. Kontroverze koje ga prate govore da će njegova primena ići teško i da ćemo na promene još dugo čekati

U OKTOBRU STE rekli biće u martu, a od tada je prošlo dve godine.

Tako je u najkraćem moguće opisati proces pisanja i izglasavanja novog predloga Zakona o sportu. Posle svih peripetija i zavrzlama, posle najduže javne rasprave o dokumentu za koji se i danas ne zna ko ga je sastavio, posle kontroverzi oko toga ko čini Radnu grupu Ministarstva za omladinu i sport, ko je podneo ostavku, a ko je ostao, a sve u kontekstu neprestanog povezivanja sporta i nasilja, obimni, skoro stostrani, tekst Predloga stigao je na izglasavanje u Skupštinu Srbije.

Najavljivao kao nešto neophodno u poslednjih deset godina, Zakon o sportu nikako nije mrdao od ideje i vremenom se činilo da tu oblast neko namerno ne želi da uredi, da taj parlog neko namerno ne želi da kultiviše.

Sada, kada se tekst pojavio i kada je sasvim izvesno da će se o njemu ovih dana raspravljati u parlamentu i da će u nekom obliku biti usvojen, pokrenuta je nova javna rasprava o tome kakve promene će doneti taj zakon i na koji način će oblast, koja Srbiji donosi i najbolju reklamu u svetu, ali i najgori mogući imidž, zbog upliva kriminalaca i huligana, na kraju biti uređena.

Ako bude onako kako je zakonodavac predvideo, za nekih godinu i kusur u Srbiji bi mnoge stvari trebalo da budu jasne iz ove oblasti, a na prvom mestu je koliko ima sportskih klubova odnosno udruženja, ko su članovi i vlasnici i koja je imovina sportskih klubova.

DECENIJA LOBIRANJA: Iz ovakvog čitanja zakonskog predloga mogu da se izvuku pozitivni zaključci: trebalo bi da dobijemo tačan popis u jednoj zapuštenoj oblasti, što je u neorganizovanoj državi kakva je Srbija velika stvar. Odrediti titulara i ono što on poseduje od imovine zvuči kao dobar početak i dobra ideja. Hajde prvo da vidimo šta sve živi u šumi koju nazivamo sport, pa da dalje vidimo šta ćemo i sa šumom i sa njenim stanovnicima. Ako direktna posledica bude primena

najavljenog zakona, već bismo mogli da kažemo da je mnogo urađeno.

Zbog čega se onda u javnosti pokrenula lavina kritika ovog predloga i zbog čega predstavnici pojedinih klubova obilaze poslaničke klubove u Skupštini Srbije u nameri da utiču na završni tekst Zakona kao i na datume sprovođenja nekih njegovih odredbi?

MOŽDA IPAK ZAKON POSLE SVEGA: Ministarka Snežana Samardžić-Marković

foto: A. Anđić

Buku su podigli predstavnici dva najveća srpska kluba, FK Crvena zvezda i FK Partizan, koji pokušavaju da svojim predlozima spreče državu da se postavi kao vrhovni vlasnik svega što postoji u oblasti sporta, a to se ovde svodi na vlasništvo nad dva najveća stadiona u Srbiji. Tako se rasprava o sportu u Srbiji svela na to ko će biti vlasnik Marakane i Stadiona JNA

gradnje

i da li će vlada imati u upravi kluba predstavnika sa “zlatnom akcijom”. Predlogom zakona se predviđa mogućnost da Vlada Srbije jednostranom odlukom određene proglasi objekte “objektima od nacionalnog značaja” i da na taj način zapravo nacionalizuje imovinu klubova bez obzira što oni, na primer, dostave svu potrebnu dokumentaciju kojom dokazuju da jesu vlasnici nekog objekta.

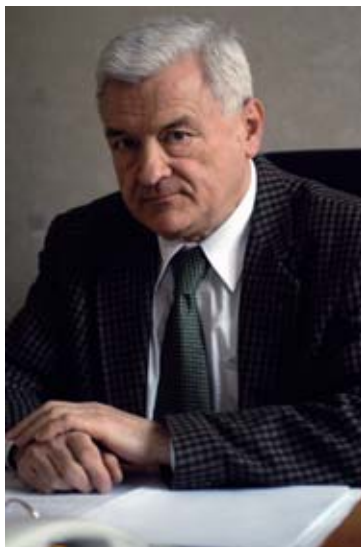
Predstavnici ovih klubova, Crvene zvezde posebno, optužili su zakonodavca da pokušava da uzurpira imovinu koja pripada klubovima i da na taj način ne samo što krši Ustav nego sprečava razvoj sporta. Argumentacija koju je izneo Zoran Ivošević, vođa Zvezdinog pravnog tima, bazira se na činjenici da je ovaj klub upisan u katastarske knjige kao vlasnik svih objekata na parceli od nekih 16 hektara u ulici Ljutice Bogdana 1, na kojoj se nalazi i najveći stadion u Srbiji. Ovaj klub, pritisnut nedostatkom novca za normalno funkcionisanje, stavio je i hipoteku na stadion koji je procenjen na više od dvadeset miliona evra i podigao kredit od 11 miliona evra kod komercijalnih banaka. Da nisu “imali papire”, teško da bi banke dale novac za ovakvu transakciju, jedan je od argumenata koji dolaze iz ovog kluba.

Pored toga, stadion kome se iz milja tepa “Marakana”, zidan je godinama od priloga raznih ljudi, građana nekadašnje Jugoslavije, što se takođe navodi kao dokaz da je klub vlasnik tog objekta.

PITANJE VLASNIŠTVA: U izjavama predstavnika Ministarstva sporta proteklih nedelja videli smo da oni “smatraju” da je država vlasnik svih sportskih objekata na svojoj teritoriji dok se ne dokaže suprotno.

“Neka dokažu da su vlasnici i mi ćemo to poštovati”, rekao je beogradskim medijima Slavša Zlatanović, državni sekretar.

On je objasnio da bi u klubovima trebalo da imaju “papire”, ali i račune kojima bi dokazali da su oni a ne država zidali sportske objekte, a trebalo bi da imaju i evidenciju o tome koliko ▶

SUDIJA I ZASTUPNIK: Zoran Ivošević

foto: A. Andić

foto: Draško Gagović

ČIJE JE ŠTA: Crvena zvezda i Partizan

foto: A. Dimitrijević

EKOLOŠKO-POLITIČKO PITANJE: Navijači

foto: Reuters

foto: Reuters

su ulagali u održavanje objekata. Argumentacija predstavnika Ministarstva bazira se na principu koji je ustanovljen u postupku oduzimanja imovine stečene organizovanim kriminalom u kome je na optuženom da dokaže kako je došao do imovine koju mu je država oduzela.

S obzirom na to u kakvom okruženju rade sportski klubovi, koje je sve samo nije javno i sportsko, ovakav pristup bi mogao da se brani ali nedostaju neki važni elementi u tako postavljenom sistemu. Zakonom nije predviđeno koji su to objekti i klubovi od nacionalnog značaja, ako je tako nešto uopšte potrebno, pa se u javnosti neprestano javljaju oni koji misle da su baš oni "važni za državu".

"Kada bi država dala nama samo 15 odsto onoga što daje našem najvećem rivalu

(Partizanu), mi bismo uspešno poslovali", rekao je za "Večernje novosti" generalni menadžer KK Crvena zvezda Mirko Pavlović.

Iz ovoga bismo mogli da zaključimo da je KK Crvena zvezda "nacionalni interes" Srbije, ili da je to KK Partizan, valjda na način na koji su to Kosovo i Metohija, Miroslavljevo jevanđelje, Gračanica i freske iz Sopoćana. Takođe, insistiranjem na tome da postoje objekti od nacionalnog značaja, a tu se misli na dva stadiona u Beogradu, administracija izdiže ove ruinirane građevine na nivo Nacionalnog muzeja, Biblioteke (koji ne rade godinama), hrama Svetog Save ili Viminacijuma.

NACIONALNA DOBRA: U jednom ranijem razgovoru sa ministarkom sporta i omladine Snežanom Samardžić Marković, vašem

novinaru je rečeno da je nezamislivo rušenje ta dva stadiona jer su to "hramovi sporta". Ovakvo, antičko, izdizanje sporta i njegovo izjednačavanje sa religijskim kultovima sigurno nije neka osnova za strateško planiranje u dvadeset prvom veku. Ako je Srbiji potrebno nešto nalik antičkom Koloseumu kojim će vlada direktno rukovoditi, onda bi to takođe moglo da bude u zakonu i da bude obrazloženo. Posledično, to bi onda trebalo da imaju i sve lokalne samouprave u Srbiji, da se neko ne bi osećao ugroženim.

Pomenimo samo da je najpoznatiji stadion na svetu, Vembli u Londonu, bio srušen, a Velika Britanija je ipak opstala. Ako u Vladi ili Ministarstvu mogu razumno da pokažu zbog čega je neka ruinirana betonsko-čelična školjka, koja danas ne ispunjava standarde profesionalnog sporta, važna za razvoj sporta u Srbiji, zbog čega je baš njeno postojanje pod državnim kišobranom potrebno da ne zamre sport u Srbiji, sigurno će svako takav predlog podržati. Pored toga, potrebno je objasniti iz kog fonda će država finansirati obnovu Marakane i Stadiona JNA kada se zna da je potrebno uložiti više stotina miliona evra. Da država taj novac ima, uložila bi ga do sada u ono što je nedvojbeno nacionalna institucija – Narodni muzej, Narodna biblioteka i slično. Ali, tih argumenata nema ili nisu jasno izrečeni i zato se u raspravi javljaju kontroverze oko toga šta je krajnja namera zakonodavca.

Zbog ovih nejasnoća bićemo svedoci zabavne rasprave u parlamentu o konačnom izgledu Zakona. Na Predlog je stiglo nekoliko stotina amandmana i predstavnici Ministarstva su rekli da će usvojiti sve one kojima se Predlog poboljšava. Kao i u nekim situacijama ranije, kada se govorilo da će se stvoriti ambijent za razvoj, čini se da se i sada mnoge političke odluke prelamaju preko ovog zakona, što je svakako fantastična stvar i govori kolika je želja političkih partija da se dopadnu "armiji navijača-glasača" koju imaju Partizan i Crvena zvezda. Vidimo da se javljaju razni "Ružići" i "Antići" uveravajući javnost da neće biti privatizacije velikih klubova, da će se situacija rešiti na opštu polzu i slično.

Za to vreme, tribina je rekla svoje, pa se čini da ulepšavanje zakonskih predloga nikome neće podići rejting, što bi rekli navijači:

"Deeeeemoookrateeeee
Hoće da nas prevareeeeeee
Kažu idu u Evropuuu
Lažu decu Srbije..."

Slobodan Georgijev

► **nuspojave**

piše: Teofil Pančić

Večeras prikazujemo

Srđan Aleksić nije se suprotstavio aistorijskim i apolitičnim slepim silama prirode, nekakvoj elementarnoj nepogodi. Ne, njegov je čin eksplicitno politički, u najplemenitijem smislu reči

Čudno ti je to sa prošlošću: ne samo da ona s protokom vremena nekako postaje sve bolja, daleko bolja od sebe same dok je još bila sadašnjost, nego i mi u njoj postajemo nekako sve bolji što nam je prošlost prošlija (a i što je manje preostalih svedoka naše retro-aktivne Vrline). Ovo naročito вреди ako inače baš i nismo bili “dobri”, ako se nemamo baš mnogo čime pohvaliti, najblaže rečeno. Evo, osvrnute se oko sebe: nema te hulje koja nije opremljena ate-
stirano savršenom prošlošću.

Nekako baš ovih nedelja, u Trebinju (susedna i prijateljska Bosna i Hercegovina) boravi filmska ekipa, pretežno beograd-
ska, koja snima nešto što se, hm, vrlo neposredno bavi jednom svetlo-mračnom epizodom iz epohe poslednjih kanibalskih rato-
va na evropskom tlu. Radi se o već prilično razglašenom slučaju Trebinjca Srđana Aleksića, koji je u ratno nedoba stao u odbranu svog sugrađanina Alena Glavovića pred nekakvom naoružanom i uniformisanom “patriotskom” fukarom; Glavović je, pak, bio kriv samo zato što je nosio “pogrešno”, muslimansko ime. Njega je Srđan nekako i odbranio (Alen G. danas živi u Švedskoj), ali je to sopstvenom glavom platio.

Kako god, usplahirila se i uzbihozorila krnja trebinjska čaršija (od rata skoro pa “etnički čista”, štono bi se reklo) da kako li će ispasti u celovečernjem igranom filmu Srđana Golubovića, ono, nemoj da bi tu slučajno bilo kakvog zlonamernog i iskrivljenog prikazivanja tadašnjih prilika, a i šire... Unapred im se nekako ne sviđa to što filmadžije rade vršljajući im po varoši, a kanda im se ne dopada ni kako izgledaju oni koji bi ih imali impersonalizovati na filmskom platnu, valjda nisu dovoljno visoki, lepi i plavi: “Ne želimo da u svet ode pogrešna slika o našem gradu, kao i o pripadnicima vojske koja ga je branila – poručuju trebinjski demobilisani borci” (Večernje Đe Će Suza No Na Oko Novosti, 15.3.2011). A koja je to *tačno* slika koja bi bila “pogrešna”? To nam se ne objašnjava detaljnije, to se kanda u ovom žargonu podrazumeva.

Naravno da nikada nećete videti ni čuti ništa što bi bilo eksplicitno rečeno *protiv* uistinu herojskog akta Srđana Aleksića: to se ipak “ne pristoji”, toliko su se do sada išlifovali i oni najtvrdokorniji. Baš kao što se, na primer, niko neće *javno* veseliti ubistvu Zorana Đinđića, pa ipak, nije da dernekovanja ne beše... U čemu je onda problem? Odakle izvire strah, ili bar strepnja za “čast i dostojanstvo”, “branilaca grada” (koji vam, avaj, nikako ne bi umeli suvislo i na “čistom srpskom”, *izražajno i sa razumevanjem*, objasniti od koga li su to branili grad koji niko nije napadao, osim ako ga nisu branili od polovine njegovog stanovništva), a koje bi dostojanstvo nekako misteriozno mogla narušiti jedna filmska priča o jednom istovremeno užasnom i veličanstvenom događaju – tačnije o veličanstvenoj pobuni Čoveka protiv razobručene i užasne neljudskosti i zla? Izgleda da se Zabrinuti Rodoljubi nisu dosetili prave reči koja sublimira sve njihove strepnje, pa hajde da im pomo-

gnemo: može se reći da se oni panično boje moguće “politizacije slučaja”. Eto im termina na korišćenje ubuduće, honorar ne tražim.

E sad, upravo je u tome problem. Ono što je učinio Srđan Aleksić svakako je bio humani čin, i svakako je bilo herojstvo, ali – ne bismo li te iste reči upotrebili i da je Aleksić, šta znam, spasio neko dete iz rečnog brzaka, ili iz postelje u plamenu? Naravno. Međutim, Aleksić se nije suprotstavio slepim silama prirode, elementarnoj nesreći, ili makar pukom ljudskom nemaru, tipa zaboravljene uključene ringle ili zaspivanja za volanom. Ne: ono što je on učinio bio je eksplicitno *politički čin*, u najplemenitijem smislu reči (dakle, bez ikakve relacije s onim što se ovde pučki podvodi pod pojam “politika”), čak i sasvim nezavisno od toga je li Aleksić u tom – ili bilo kom – trenutku imao ikakvu svest o tome. Verovatno nije: naprosto je reagovao vođen časnim ljudskim impulsom. Zašto, dakle, *politički*? Zato što Alen Glavović nije bio *slučajno* viđen za žrtvu, pa ga se i nije moglo i moralo spasavati od nekakve aistorijsko-apolitične *puke slučajnosti*, od zlog usuda (kao kad nekom prolazniku padne saxija na glavu): naprotiv, da bi postalo opasno po život zvati se i biti Alen Glavović, čovek je morao da se zatekne baš tu, u Trebinju, ili nekom sličnom mestu, i baš tada, tih ratnih godina. Da je tog umalo kobnog dana, 21. januara 1993, bio u, šta znam, Stokholmu, bio bi bezbedan; baš kao što je i u samom Trebinju bio savršeno bezbedan, na primer, 1989. godine. Postojalo je, dakle, u vremensko-prostornom kontekstu u kojem su poletno činodejstvovali današnji “zabrinuti veterani” nešto što možemo nazvati *politikom sistematskog etničkog čišćenja*, a Glavović je u tome imao biti samo jednom od bezbrojnih hiljada žrtava, ni po čemu različitom od ostalih, od Une do Drine. Celokupna naša stvarnost nakon 1991-92. direktna je (u Bosni, delom u Hrvatskoj), ili malko indirektnija (u Srbiji etc.) posledica toga. Kompletno prenemaganje i srpskih i hrvatskih i kojih god hoćeš “udruženja ratnih veterana”, profesionalnih rodoljubaca, desničarskih stranaka, popova, p(j)esnika i Nacionalnih Radenika opšte prakse oko toga kako se o njima i njihovim podvižništvima govori i piše (o suđenjima da i ne govorimo, pu-pu!), posledica je upornosti u nameri da se odgovornost za tu stvarnost ne prizna. Otuda opsesivna briga svih takvih da ih neko slučajno “pogrešno ne prikaže”.

Međutim, nevolja je u sledećem: nije pogrešan njihov prikaz, filmski, medijski ili koji već: ne, *oni su pogrešni*. Pogrešno je ono što su činili, pogrešni su ciljevi u ime kojih su, stvarno ili navodno, to činili, pogrešan je rezultat do kojeg je sve to dovelo, pogrešni su naši balkanski gradovi ovakvi kakvi su sada, nakon njihovog patriotskog cunamija, pogrešne su države u kojima životarimo nakon svega, pogrešna je celokupna stvarnost u koju smo zabasali, kao u nekakav košmar sa one strane ogledala. Ipak, opustite se, jer sve ostalo je, inače, u najboljem mogućem redu!

“Ne volim Fejsbuk jer ti postaju prijatelji ljudi koje ne poznaješ, a ima i pedofila.”

DRAGAN MARKOVIĆ PALMA,
lider Jedinstvene Srbije
("Press")

Milan Gurović,

košarkaš, odgovara na pitanje da li bi sinu dozvolio da se istetovira: "Tražio je, ali mu supruga i ja ne dozvoljavamo. Kako postajem stariji i svesniji, izričito sam protiv toga. Tetovaže su velika glupost. Sada kada sam završio košarkašku karijeru i kada sam sumirao sve što sam doživeo, shvatam da sam mnogo grešio. Zbog ove tetovaže Draže Mihailovića na desnoj ruci bio sam mnogo puta pogrešno shvaćen. Ja stojim iza toga da sam Srbin, nacionalista sam, ali nisam šovinstina. Imam mnogo prijatelja i među Hrvatima i muslimanima. Poučen svojim iskustvom, deci ne bih nikada dao da urade takvu tetovažu, jer ono kroz šta sam ja prošao ni crni đavo nije. Skroz kroz pakao. Dešava mi se da se sa porodicom šetam Kalemegdanom, a prolaznici mi dobacuju negativne komentare." ("Hello")

Danilo Glumac,

član Opštinskog veća opštine Vračar, kaže da će pristalice raščinjelog vladike, sada monaha Artemija, morati uskoro da napuste iznajmljeni stan u Njegoševoj 73, koji su proglasili za katakombu posvećenu prepodobnom Justinu Čelijskom, jer su stanari podneli prijavu: "Reč je o predratnoj stambenoj zgradi, i kad se više od pedeset ljudi šeta sa svećama, to nimalo nije bezbedno ni za te ljude, ali ni za ostale stanare u zgradi. Mi smo zajedno spremni da odreagujemo ako ti ljudi budu ponovo pokušali da održe službu u tom stanu. Građevinska inspekcija po zakonu ima pravo da zabrani upotrebu dela objekta koji se koristi za namenu suprotnu upotrebnoj dozvoli. Pošto je po upotrebnoj dozvoli pomenuta zgrada predviđena isključivo za stanovanje, tu nije moguće otvarati bilo kakav poslovni prostor, pa samim tim ni kapelu."

N. N.,

osoba bliska monahu Artemiju, svesna je situacije: "Upoznati smo s prijavom stanara zgrade u kojoj smo otvorili katakombu i svesni smo da ćemo uskoro odatle morati da se iselimo. Nećemo ratovati sa stanarima zgrade. Pronaći ćemo neko drugo mesto za bogoslužje. Nećemo zbog toga stati." ("Kurir")

Nataša Ninković,

glumica i majke dva dečaka, na pitanje da li voli sa decom da ide na zimovanje, kaže: "Luka i Matija skijaju od svoje druge, treće godine. Uživaju u spustovima planinom i vole skijanje, a ja im se u tome pridružujem kad baš moram. Tada mi je bitno da nema vetra, da je sunčano i da su staze sređene." ("Hello")

Bora Đorđević,

frontmen Riblje čorbe, otkriva da ni prijatelji nisu kao što su bili: "Mnogi moji prijatelji mi zavide zbog toga što imam dvadeset i sedam godina mlađu suprugu. Meni to ne smeta, ponosan sam i prija mi kada je gledaju, a ona blista pored mene. Inače, ti ljudi koji gledaju na život kroz moj brak, očigledno im nešto fali, pa zavide onima koji su srećni." ("Press")

Isidora Bjelica,

književnica, priča: "Jednom prilikom sam muža naterala da kupimo specijalan frižider, isti kao onaj iz filma *Devet i po nedelja*. Hteli smo da i sami osetimo magiju čuvene seksi scene, jer ona ne može da se izvede pred bilo kojim frižiderom. Zato sam na lizing i kupila takav frižider." ("Gloria")

Zoran Pejić Peja,

TV voditelj, na pitanje da li ga je promenilo učešće u 'Farmi', kaže: "Boravak na imanju u Lisoviću bez sumnje je ostavio traga, totalno sam promenio neke svoje stavove. Počeo sam da uživam u malim, običnim stvarima i pridajem značaj sitnicama koje do sada nisam primetivao. Primera radi, sada jedem polako, natenane, gustiram svaki zalogaj, dok sam ranije obroke uzimao rutinski. Mogu vam reći da se zbog toga i bolje osećam, kao da imam više energije." ("Magična zona")

Neda Ukraden,

pevačica, na novinarsko pitanje da li nešto očekuje od kćerke Jelene, kaže: "Jedino da mi podari unuča. Pre godinu dana udala se za finansijskog stručnjaka Predraga Matića, a njihov i moj stan su u istoj zgradi, na istom spratu. Srećna sam što su mi blizu, mada im se ne mešam previše u život. Nisam naporna tašta, zet me obično hvali, kao i ja njega. Jedino se stalno šalim da ću, ako uskoro ne postanem baka, usvojiti nekog malog crnca, što je postalo vrlo popularno u svetu." ("Gloria")

Ivan Ivanović Đus,

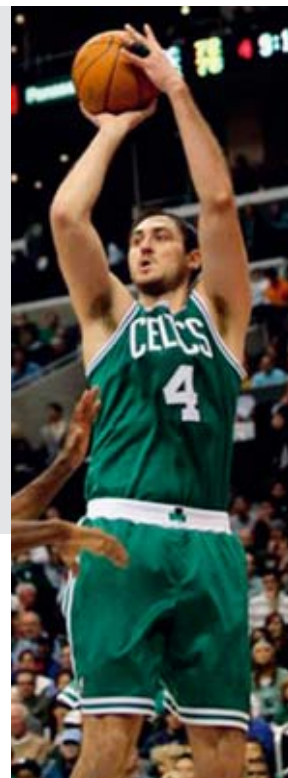
reper, "prvi pobednik 'Dvora', osvojio je nagradu od 60.000 evra", priča: "Ušao sam da igram, a ne da pobedim i da proverim sebe još jednom jer sam se posle 'Farme' mnogo razočarao. Ali, među ovim psihama koje su bile oko mene ja sam se dobro kretao, imao sam samokontrolu i zato sam pobedio. Da sam se našao sa mnogo ozbiljnijim glavama oko sebe, ne bih imao šanse, ali imao sam sreću da su ovi ljudi sa kojima sam bio u kući dobroćudni."

Kako će da potroši novac koji je osvojio: "U životu sam imao dvadeset padova i dizao sam se sam. Bog me je ovom prilikom pogledao i zvezdice su se poklopile. Mislim da ću novac rasporediti na više mesta." ("Press")

Nenad Krstić,

košarkaš Seltiksa, raduje se dolasku kolege iz Srbije Saše Pavlovića jer mogu da "zbijaju šale na račun saigrača na srpskom jeziku, a zbunjeni Amerikanci ne mogu da razumeju: "Super što je došao Saša, jer ih sada zezamo na našem jeziku. Nas dvojica imamo slične afinitete, volimo istu hranu, isto smo godište." ("Kurir")

Aleksandra Kovač,

pevačica, zamoljena je da otkrije "tri stvari zbog kojih nije dobro biti Aleksandra Kovač": "U našoj zemlji nije dobro biti pošten, skroman i profesionalan, a to su tri moje osobine koje mi u ovom društvu prave najviše problema. Ne umem da se laktam i guram i samopromovišem, kao što je ovde uobičajeno, i ujedno me i isključivo zanima muzika." ("Plus")

Božidar Delić,

penzionisani general, posle povratka iz SNS-a u SRS, kaže da se oseća rasterećeno i opušteno, a kada se čuje sa Vojislavom Šešeljom, zbijaju šale: "Čujemo se skoro svakoga dana. Obično se uključi na neki sastanak. Pita: 'Jeste li tu?' Odgovaramo: 'Jesmo.' A on: 'Je li Božo tu?' Pa, dodaje Voja: 'Pozdravlja te, Božo, general Vladimir Lazarević, koji me dve godine ubeđuje da je Boža pametan i da će shvatiti da je pogrešio. Taman sam počeo da gubim nadu, a ti se vratio gde ti je mesto. Nego da platiš, Božo, radikalnu članarinu i za ove dve godine dok si bio grešan, da ti ne prekidamo stranački staž.' Eto, to vam je Voja, uskoro će on nazad pa će sve biti bolje." ("Press")

Magija za dobitak na lutriji:

"Ima osoba koje nikada u životu nisu dobile u nekoj igri na sreću. To bi se moglo nazvati baksuzom, ali kako tvrde ezoteričari, stvari se mogu promeniti. Ritual započinje uništavanjem baksuza i u tu svrhu narednih sedam dana sa zemlje se skupljaju grančice. U ponedeljak to treba da budu one sa lešnika, a utorak se uzima bukva, u sredu brest, u četvrtak hrast, divlji kesten u petak, tisa u subotu, a borovina u nedelju. Grančice se svakodnevno pale, a pepeo uredno odlaže u istu posudu. Naredni ponedeljak uzeti pepeo, prosuti ga na vetru i izgovoriti: 'Neka se svaka loša sreća rasprši kao ovaj pepeo na vetru!'" ("Magična zona")

Marijana Mateus,

poslovna žena, kaže da je spremna za novu ljubav i: "Moja draga prijateljica i modna kreatorka Ivana Sert mi je nedavno, kada me je pozvala na otvaranje butika u Istanbulu, rekla da želi da me upozna sa jednim gospodinom za koga misli da bi mogao da mi se dopadne i bude moj emotivni partner. Rekla mi je: 'Na afterpariju će biti veliko društvo i žena i muškaraca, mislim da ćeš znati da se družiš sa pravim i da se odbraniš od nasrtljivih.' Dodala je da Turci obožavaju nas Srkinje. Mada sam ja žena koja voli sama da bira i ne libi se da se udvara muškarcu ako joj se dopadne, Ivanina ponuda da me upozna sa dotičnim gospodinom bila mi je interesantna, budući da znam da ima savršen ukus. Radovala sam se susretu, ali, nažalost, izabranik mi se nije dopao."

Da joj se dopao, da li bi bio problem što gospodin nije Srbin: "Nikada mi nije bio problem. Podjednako sam otvorena i prema katolicima i prema muslimanima i pravoslavicima. Ne smeta mi ni boja kože. Nije mi bitno da li mi je izabranik sa azijskog ili afričkog kontinenta. Nije mi važno čak ni njegovo zanimanje, već hemija koja je dragocena jer se ne dešava svakog dana." ("Hello")

BMW Serije 5

www.bmw.rs

Zadovoljstvo
u vožnji

APSOLUTNI LIDER U SVOJOJ KLASI.

U SARADNJI SA BMW FINANCIAL SERVICES, UŽIVAJTE U NOVOM BMW-u SERIJE 5 NA NAJBOLJI NAČIN.

3,99% kamata

20% učešće

2-5 godina period finansiranja

Neograničeno uživanje

BMW EfficientDynamics

I manja emisija i više uživanja u vožnji.

Delta Motors
Radnička 8
Beograd
Telefon:
011 353 99 00

Radulović Group
Dragoslava Srejić b.b.
Beograd
Telefon:
011 20 80 180

Radulović Group
Novosadski put 71
Novi Sad
Telefon:
021 820 888

Radulović Group
Višnjička 53a
Beograd
Telefon / fax:
011 20 80 888

Auto Garant Motors
Ibarski put bb
Čačak
Telefon:
032 380 900

Stefanović Auto
Vlaško Polje
Mladenovac
Telefon:
011 82 01 900

► lisica i ždral

piše: Ljubomir Živkov

Divlji rizling

Vidim sad već i sam da moja rodna kuća neće biti pod zaštitom države, pa šta, to je privatni muzej, izuzetno prostran, sa eksponatima starim i više od sto godina: ja sam i kustos, i publika, i artefakt

Ranije je malo šta bilo privatno, sad se niko ne bi čudio privatnom zatvoru (ne mislim na ilegalna mesta, vrlo često usled baš te njihove tajnosti, tajnovitosti, i nezdrava, gde otmičari i drugi prestupnici drže taoce, dužnike i sl., govorim o privatnoj robijašnici, zavedenoj u privr. registar, koja bi ispunjavala sanitarne, sigurnosne i druge norme, koja bi imala vlastite čuvar, biblioteku, perionicu veša, možda i nešto obradive zemlje, dušu dale za preporod...

Imaš dom zdravlja, a imaš i privatnu kliniku sa više zvezdica, zakažeš pa čekaš u prijatnom predsobljencetu gde ima i besplatnih bombona, štampe i gde ti svira muzika po izboru medicinske sestre; zašto i osuđenik kad je već dogurao dokle je dogurao ne bi nakon pravnosnažne presude imao priliku da bira: da robuje u državnom kazamatu besplatno, ili da uz nazovimo i to participacijom uživa izvestan komfor. Ubica je izolovan, ne može da ponovi delo (iako mu se možda tek sad otvorio apetit za dalje rušenje toga tabua), ne može da utiče na svedoke, ne može da se sve ti predsedniku suda ni svedocima, ne može na internet, ali može barem u džakuzi, kuglanu, sportsku kladionicu i sl.), e, pre možda godinu brat mi se javlja telefonom: "Znaš da je naša pošta prodana?!" – Kako prodana?! To je nemoguće!" – "Kakvi nemoguće! Kupila je jedna žena iz Kovačice!"

Reče mi da je i poštanski broj shodno vlasničkoj transformaciji promenjen, što sam odbio i da zapišem, propadaju mi marke zato što negde piše Jugoslavija, drugde SRJ, tregde SCG, sad ću kad god neko nov kupi poštu ja da učim i pamtim njegov broj, no way, pišaću na 23264 pa ako vidim da silna moja pisma i poneka uputnica ne dopiru do Farkaždina imaćemo ta gospođa iz Kovačice i ja reči, kako se nekad u 23264 govorilo kad se ljudi prilično sporečkaju a opet ne toliko da se baš pokarabase i takoreći zakrve.

Ove godine slavim pedeset godina saradnje sa poštom: par godina nakon što sam se opismenio počeo sam da čuvam retke razglednice koje bi od rodbine još nedorasle turizmu ipak ponekad stigle iz Opatije i sa Zlatibora, ubrzo sam ja poželeo da se obratim i ja njima, pošta me je fascinirala: napišeš pismo, atresu, zalapiš marku i nezamislivi pismoša ima da odnese tvoje pismo kome treba, pa i u tajanstvenu ulicu grada Marakeša gde je naš kum, veterinar, proveo priličan deo radnog staža. Izvesno vreme, možda nekoliko meseci bio sam i filatelist: moja sestra od tetke izgustirala to, poklonila mi albume i podučila me kako da sa koverata putem vodene pare skidam marke iako će njihova prava vrednost nastupiti mnogo kasnije – trebaće možda sto pedeset godina da postanu retke i dragocene. Najviše maraka poticalo je iz meni dotad posve nepoznate države AIR MAIL, smeštao sam je te u Afriku te u Aziju gde sam znao za Egipat, Alžir, ovamo za Indiju, Kinu, Japan, ali sve države koje sam znao, uključujući i Englesku,

Nemačku, Kanadu i Ameriku, nisu joj po broju maraka bile ni prijeti: koga to imaju Seja ili tečin "Žitoprodukt" u Air Mailu da nakupi ona otud toliko maraka?

Ovog leta trebalo bi da rode smokve, prve u ovome dvorištu danas vidljivom iz satelita, neko ko ima dobar kompjuter i oštar vid možda može da uoči tri stabla umotana u slamu i džakove od hartije, hteo sam danas da ih kurtališem tih zimskih gaća, ali sam rekao: nemoj, ako je za zimske gume rok 1. april, neka bude i za ove sadnice! Koliko lane mislio si da se nisu primile, pa si se posle obradovao pupoljcima i lišću, ove godine biće i plod: koliko će vas biti, hoćete li biti sitne, bićete svetle, zelenkasto-žute ili ćete postati dunkl plave?

Radujem im se, a opet, trešnja i višnje koje sam posadio na mestu stare jabuke (koja je sirota istrulila i morala je biti uspavana) dovele su me u nepriliku kad su prvi put rodile: višnja se od roda presamitila pa sam je morao podupirati i za nju je berba bila spas, a opet kao da to nije trebalo da budem ja, ja sam joj neki rođak.

U rodstvu sam i sa vinovom lozom koju je zasadio i orezivao moj deda, a s udovol'stvijem jedem grožđe koje istrajno rađa, iako lozu ne prskam niti orezujem; loza samonikla na zidu ambara rodila je belim groždem: ispod crepa te kotarke nekad su visile impozantne evenke donesene iz pokojnog vinograda, ovo blede zrnevlje odblesak je neveseli negdašnjeg izobilja, više je slika grožđa nego grožđe, ali ne, divlji rizling je iznenađujuće ukusan i sladak uprkos pomanjkanju ne samo plavetnog kamena nego i sunca: to je južna strana kotarke i sunca ima samo rano jutro, tek u smiraj dana tu bi iz pravca Perleza mogao stići koji iskošeni zrak, ali smo tu napravili šupu i letnju kujnu, tako da grožđe samovoljno zri (zre? zrije? ko bi to znao) u večnom hladu, iznad cigle koja ni usred leta nije topla, kao da je ukršteno sa mahovinom.

Neću imati vlastitu apsanu, pa ni seosku poštu, ali imam privatni muzej, kuću, štalu (koja evoluirala u golubarnik), kotarke, kočine, oborac, šupe, tavane, podrum, voćnjak (višnjik sam danas morao da proredim: službenica Elektro distribucije se kroz bašticu, dakle i kroz blato, i kroz krošnje višanja, probija do sata za utrošene kilovate, enofazni števce piše i dan-danas; belim poljem prozeze se kao čun na po ravnoj vodi sleva udesno crveni ugrušak (istovetan kao 1959.) – znak da se struja troši. Eto, domaćinstvo nije potpuno zamrlo: na dužnosti su frižider i sijalica na uglu štale/golubarnika (golumbarijum?) koja se s merom pali i s merom gasi. Retko odlazim na groblje, groblje svaki put podbaci, muzej nikada: samo što sam u njemu ja i ktitor, i kustos, i publika, i artefakt.

Izložba: **"Biti lepa", Istorijski muzej Srbije**

Da me nikad

Na izložbi "Biti lepa" o lepoti žene priča devedeset crno-belih fotografija nastalih između dva svetska rata

ne zaboraviš

Izložba “Biti lepa” jedna je od retkih izložbi koje su produkciono nevelike, a ipak izuzetno uočljive. Otvorena je u Istorijskom muzeju Srbije povodom stogodišnjice 8. marta, što je originalan i pravi potez. Jer, dok se prigodom tog praznika svuda priča i razmišlja o ženi radnici, intelektualci, majci i sličnim temama koje ističu njenu ravnopravnost sa muškarcem, ova izložba se usudila da kaže i istakne da je žena – lepa. Autorka izložbe je Katarina Mitrović.

O lepoti žene, dakle o toj nepreglednoj temi, priča 90 crno-belih fotografija nastalih između dva svetska rata. Fotografije su privatne, urađene u nekom od beogradskih ateljeu u Beogradu ili u gradovima Srbije i Jugoslavije. Na njima su mlade žene i devojke koje su želele da fotografijom zabeleže svoju lepotu i da je pokažu drugima, ili, što se na osnovu ove izložbe čini da je bio češći slučaj, da iskoriste čaroliju kamere kako bi makar za trenutak postale glamur devojke, egzotične lepotice, dame u satenu, vamp žene i sve ostalo što inače nisu. Prvih decenija prošlog veka, kaže Katarina Mitrović, slika samostalne, doterane i našminkane žene nije više znak nemoralna, već vrednovanja nove uloge žena u društvu. “Opšta erotizacija javne sfere i identitet žene kao osećajnog i seksualnog bića imao je ključnu ulogu u samoprezentaciji žena iz građanskog sloja. Slika ženskog lica u krupnom planu, glave zabačene unazad, sa nefokusiranim zamišljenim pogledom i osmehom poluotvorenih usana – simbol je zaljubljenosti i zanosu, kao što su ležeće predstave žene, bilo u krevetu ili na plaži, izvijenog tela i poluzatvorenih očiju, nedvosmislena predstava seksualne dostupnosti”, ocenjuje Katarina Mitrović. “Njihove slike posebno snažno odzvanjaju danas, kada žene naizgled imaju više moći nego ikada pre, ali kada se kao nekad potčinjavaju nerealnim slikama večite mladosti i lepote. Danas, kada su tehnike ulepšavanja žene dostigle neslućene razmere, krug artificiranja je zatvoren, a idealizovana predstava je i dalje okrenuta protiv samih žena. Žene su danas možda još manje ljudi nego što su bile u herojsko doba borbe za ravnopravnost.”

Sastavni deo fotografije je i posveta ili marak

zapis koji je objašnjava. Posvete pokazanih fotografija je moguće posmatrati kao izložbu u izložbi. Napisane su na poledini fotografija kao poruka lične prirode upućena nekom iz porodice, vereniku, ljubavniku, drugarici. “Svome ljubljenom Saši bez koga bi mi život bio večita tama, za kim bih večno čeknula i ostala do groba uvek sama. Zauvek tvoja”, zapisala je na poledini svog portreta izvesna Lola. Izgled mlade žene u kupaćem kostimu savršene figure, koju je neko snimio na Jadranskoj rivijeri, prokomentarisala je njena ćerka dvadesetak godina nakon što je fotografija nastala “Moja keva. Zar nije lepa? 1954.” Sojka je “Bati za spomen” namenila fotografiju svog lepog obnaženog tela u pozi koja ne sluti da će Bata imati potrebu da je se seća, a elegantna Somborka potpisala se kao “Baby Liebl”, i 5. februara 1938. godine nekom poručila: “Da me nikad ne zaboraviš”.

Osim posveta, na izloženim fotografijama ima još raznih elemenata koje je moguće posmatrati kao odvojenu priču: tadašnju modu (satenske haljine kao da su skinute sa neke filmske dive), predstavljanje erotike i erotičnosti (sve je isto kao danas, osim scenografije i kostima – kad ga ima), norme ponašanja (upaljena cigareta, kupaći kostim)... i ostalih koje ženu čine lepom, a ovu izložbu primamljivim izvorom.

Sonja Ćirić

Život je negde drugde

Posle dva velika nervna sloma i nebrojeno mnogo manjih, posle jednog svetskog rata čiju je strahotu jedva preživela i na pragu drugog u kome joj, osećala je, takav poduhvat neće ponovo poći za rukom, jednog martovskog jutra shvatila je da više ne postoji nijedna knjiga, napisana ili nenapisana, koja bi mogla da joj produži život. Napisala je još samo jedno pismo Lenardu, da ga još jednom podseti da je uz njega bila najsrećnija žena na svetu, a onda uzela svoj štap za šetnju, napunila džepove kamenjem i otišla do reke. Priča se, naravno, tu ne završava; tu tek počinju sve priče o Virdžiniji Vulf

Life is what happens to you

While you're busy making other plans

JOHN LENNON

“NAMERAVALA SAM DA pišem o smrti, ali je, kao i obično, odnekud banuo život”, pobunila se Virdžinija Vulf u jednom dnevničkom zapisu, nekako kao da na svoj otmeno prigušen način protestuje zbog nepotrebne i neobjašnjive nametljivosti života. Njeni biografi obično čine suprotno, pa tako većina priča o njenom životu otpočinje njenom smrću, naizgled svojevoljno odabranom. Poput mnogih drugih velikih pisaca za čije delo svet više nema vremena, Virdžinija Vulf pretvorena je u stereotip za masovnu potrošnju, dvodimenzionalni čegevarinski lik protofeministkinje koja je pisala romane s premalo dijaloga, pušila (kao Nikol Kidman, s onim besmisleno velikim nosom koji joj u filmu *Sati* svakako nije pomogao da oživi Virdžinijin lik) i patila zbog toga što je niko ne razume. Svojevrсноj okamenjenosti čuvenog profila ove nimalo jednostavne žene doprinosi i navika biografda da u životnim pričama onih koji su sami ubrzali svoj odlazak tragaju za detaljima koji bi trebalo da takav kraj predstave kao neminovnost. Tako se u priči okončanoj 28. marta 1941. godine u podrugljivo plitkim, a ipak dovoljno dubokim talasima reke Uz, kao ključni detalji po pravilu spominju seksualno zlostavljanje, incest, dva svetska rata, depresija i ludilo: previše toga za jedan život; za smrt, sasvim dovoljno.

SAMOĆA KNJIGA: Taj život otpočeo je u atmosferi koja je tek izdaleka mogla da najavi potonje nesreće. Virdžinija Vulf rođena je u

porodici Leslija Stivena, čuvenog oksfordskog profesora, i Džulije Dakvort, lepe i plemenite žene, trajno unesrećene time što je prekasno shvatila da se udala za bezosećajnog, samoživog despota koji zbog zaokupljenosti pitanjima sudbine sveta nije dovoljno stizao da se bavi životima svoje četvoro dece. Stoga i nije mogao da primeti gotovo ništa od onoga što će kasnije presudno odrediti njihove sudbine. U Virdžinijinom slučaju, bio je to odnos sa starijom braćom, majčnim sinovima iz prvog braka – obeležen, po svoj prilici, višegodišnjim seksualnim zlostavljanjem u ranom detinjstvu. Teško je reći da li ju je baš to učinilo tako zastrašenom pred životom, i tako skeptičnom kada je reč o mogućnosti da u tom životu ostvari išta nalik sreći, ali je izvesno da je presudno uticalo na njen odnos prema muškarcima. Nepoverenje i otpor prema suprotnom polu dodatno su se pojačali kada je u trinaestoj godini ostala bez majke; posle prerane smrti svoje supruge, brigu o odgajanju dece preuzeo je Lesli Stiven, koji nije imao najjasniju predstavu o tome kako se to radi. Rešen da ih ne prepusti ulici, odlučio je da ih ne pušta da izlaze iz kuće. Naročito svoju ljubimicu Virdžiniju, koja pod tim mutnim staklenim zvonom i nije imala drugog izbora do da se okrene knjigama. Čitala je sa strašću očajnika, onako kao što će kasnije i pisati – kao neko kome od toga zavisi život. Čitala je Voltera Skota, diveći se njegovoj sposobnosti da surovu istoriju pretvara u romantičnu priču; u delima Džejn Ostin pronalazila je tanane niti karakteristično ženskog pogleda na svet, nalik onom kakav će kasnije obeležiti i njena dela; od Dostojevskog se učila hrabrosti

u istraživanju nedodirljivih i tamnih predela ljudske duše, a Prust joj je pomogao da shvati značaj sećanja kao totaliteta ljudskog iskustva, u kome istovremeno postoje prošlost, sadašnjost i budućnost.

SVET BEZ OSOLONCA: Počela je da piše tek kad joj se učinilo da je pročitala sve što je trebalo pročitati. Činila je to bojažljivo i oprezno, kao da strahuje da će je svakog trenutka neko ismejati zbog toga što se uopšte odvažila da se bavi tako sumnjivim, i tako muškim poslom. Tu vrstu drskosti, koju pisac mora imati da bi pomislio da to o čemu on razmišlja može zanimati bilo koga, Virdžinija Vulf neće uspeti da stekne do kraja života. Stoga je i prilično logično to što je u svom prvom romanu, *Putovanje* (1915), zastala negde na pola puta između javnog mimetičkog realizma, koga se gnušala, i modernističkog izraza, u kome je videla jedinu, ma kako slabashnu mogućnost za uspostavljanje veze između umetnosti i života. Ta mogućnost polako je narastala kroz pripovetke koje je pisala u godinama nakon neuspelog prvenca, da bi svoje prave domete prvi put ubedljivo najavila u romanu *Džejkובהova soba* (objavljenom 1922, one iste za englesku književnost čudesne godine kada i Džojsov *Uliks* i Eliotova *Pusta zemlja*). Univerzum praznine, svet bez stožera i oslonca, ovde je prvi put u delu Virdžinije Vulf pronašao svoj pravi izraz; Džejkoba u romanu nema, on postoji isključivo kao odraz u svesti drugih junaka, kao uverljivo upozorenje na činjenicu da smo prečesto odsutni iz onog što bi trebalo da bude naš život, i da nam taj život – kako to lepo reče jedan engleski pesnik – izmiče, prolazi mimo nas dok pravimo druge planove.

ŽUDNJA ZA ŽIVOTOM: Šta se događa u suočavanju s trenutkom kad postane prekasno za bilo kakve planove, a prerano za potpunu predaju i odlazak, Virdžinija Vulf je pokazala u svom verovatno najboljem romanu, *Gospođa Dalovej*. Pedesetdvogodišnja Klarisa Dalovej svoj naizgled sasvim običan dan provodi opasno zagledana u trenutak kada je tridesetak godina ranije između dvojice muškaraca, između ljubavi i sigurnosti, odabrala ovo drugo. Odluka da se uda za perspektivnog političara nije, međutim, bila motivisana banalnim materijalizmom, već željom da životom uz čoveka koji neće zaokupljati njena osećanja, sačuva slobodu. Ta joj se sloboda sada ukazuje kao zastrašujuća pustoš, koja pretila da će je progutati sve do pred sam kraj romana, kada će je vest o smrti njoj sasvim nepoznatog mladog čoveka katarzično vratiti životu. Makar nakratko; sve pobeде protagonista u delima Virdžinije Vulf, uostalom, samo su odlaganje poraza, onog konačnog. Takvu je pobeđu i sama odnela ovim romanom, u čijoj je prvobitnoj verziji bilo zamišljeno da Klarisa Dalovej na kraju svojevoljno pobjegne iz života. Dubina poistovećenja i prisnosti koju je osećala prema svojoj junakinji, međutim, nagnala je autorku da stvori još jedan lik, mladog ratnog veterana koji će umreti umesto Klarise. Tako je na neko vreme uspeła da prevari i sopstvenu želju za nestajanjem, i svaki njen novi roman velikim delom bio je posvećen tom cilju: prefinjene meditacije o životu za nju su bile pre svega način da pobjegne od razmišljanja o smrti. U romanu

Ka svetioniku pobegla je u detinjstvo, pokazavši potresnu dvostrukost dečije vizije sveta, s jedne strane ozarene naivnom verom da je sve moguće, s druge pritisnute preteškim osećajem nemoći, koji čini da sve postaje nemoguće. Običan, jednostavan život u kome je svaki trenutak ispunjen tihom srećom postojanja, cilj je istovremeno blizak i dalek isto koliko i svetionik u ovoj nežnoj i surovoj, pomalo

rezignirano nostalgичnoj povesti. Rezignacija izvire iz pitanja, implicitno postavljenog na kraju romana, onog istog koje će u nešto izmenjenom obliku pedesetak godina kasnije postaviti jedan američki pesnik: da li san koji se ostvari postaje laž, ili nešto još gore?

NIKO, NIŠTA I NIGDE: Virdžiniji Vulf ostvarivali su se uglavnom ružni, košmarni snovi – pre svega zato što, kao i one lepe, nije imala s kim da ih podeli. Nekoliko godina posle majčine smrti, ostala je i bez voljenog brata Tobija; kada ju je, time što se udala, napustila i sestra Vanesa, s kojom je bila izuzetno bliska, odlučila je da i sama pokuša da pronađe “životnog saputnika”. Tokom četvrt veka zajedničkog života, Lenard Vulf bio je i ostao upravo to: saputnik i nemoćni posmatrač s godinama sve očiglednije agonije svoje supruge. Braku prepunom razumevanja, brige i predusretljivosti, nedostajala je jedino ljubav. Zato ju je Virdžinija tražila drugde: najpre u krugu svojih prijatelja “blumsberijevaca”, pripadnika londonske intelektualne elite koji su se nakaznosti i besmislu postviktorijsanske Engleske suprotstavljali beskompromisnim estetizmom, a onda i u savim osobenim ženskim prijateljstvima, u kojima je povremeno pokušavala da reši pretešku

zagonetku svoje podeljene, protivurečne seksualnosti. Jednoj od takvih prijateljica posvetila je roman *Orlando*, u kome modernistički subjektivan odnos prema vremenu biva doveden do krajnosti: junak prolazi kroz vekove, menjajući identitet i pol, da bi na kraju stigao do one tačke u vremenu u kojoj je roman i nastao: iza nje nije postojalo ništa.

To “ništa” Virdžinija Vulf je u svom životu prepoznala početkom 1941. godine. Posle dva velika nervna sloma i nebrojeno mnogo manjih, posle jednog svetskog rata čiju je strahotu jedva preživela i na pragu drugog u kome joj, osećala je, takav poduhvat neće ponovo poći za rukom, posle završetka pisanja romana za koji je od početka znala da će biti poslednji, toliko poslednji da je bila rešena da ga i ne objavi, jednog martovskog jutra shvatila je da više ne postoji nijedna knjiga, napisana ili ne-napisana, koja bi mogla da joj produži život. Napisala je još samo jedno pismo Lenardu, da ga još jednom podseti da je uz njega bila naj-srećnija žena na svetu, a onda uzela svoj štap za šetnju, napunila džepove kamenjem i otišla do reke. Priča se, naravno, tu ne završava; tu tek počinju sve priče o Virdžiniji Vulf. ▶

Zoran Paunović

www.fsf.rs

DONCAFÉ
INSTANT
FESTIVAL STUDENTSKOG FILMA

reACTION!

17 – 20. mart 2011.

MUZEJ JUGOSLOVENSKE KINOTEKE
DOM OMLADINE | UK PAROBROD

Novosti iz prošlosti

PRE 35000
GODINA:
Crteži u pećini
Šove nastali
ljudskom rukom
sa tragovima
medvedih kandži
na zidu pećine;
Verner Hercog
montira
film "Pećina
zaboravljenih
snova" (dole)

Novi film Vernera Hercoga je dokumentarac posvećen drevnim slikarijama iz pećine Šove na jugoistoku Francuske, najstarijim do sada pronađenim tragovima pećinskog slikarstva nastalim pre više od trideset hiljada godina. Kako saznanja o dubokoj prošlosti mogu da utiču na savremenu kulturu

TOKOM MARTA BI trebalo da započne svetska distribucija novog filma Vernera Hercoga, jednog od svakako najznačajnijih filmskih režisera našeg doba. Iako ste možda navikli da od Hercoga očekujete da bude uvek drugačiji, najava filma *Pećina zaboravljenih snova* ipak deluje iznenađujuće – u pitanju je njegovo prvo ostvarenje u 3D tehnici, celovečernji dokumentarni film koji beleži drevne slikarije iz pećine Šove (Chauvet), na jugoistoku Francuske. Ono što je uzbudljivo u vezi sa ovim lokalitetom od najveće važnosti, koji je otkriven takoreći juče (1994. godine, tokom speleološke ekspedicije) jeste da krije najstarije do sada pronađene tragove pećinskog slikarstva, koje je – prema najsavremenijim datovanjima – nastalo tokom dva različita perioda, pre oko 35.000, odnosno 30.000 godina.

Ono što je možda očuvalo ovu pećinu jeste njena nepristupačnost, a svako ljudsko prisustvo se odvija pod kontrolisanim uslovima. Filmska ekipa Vernera Hercoga je od francuskog Ministarstva kulture dobila stroga uputstva u vezi sa snimanjem. Pored Hercoga (koji je radio i na svetlu),

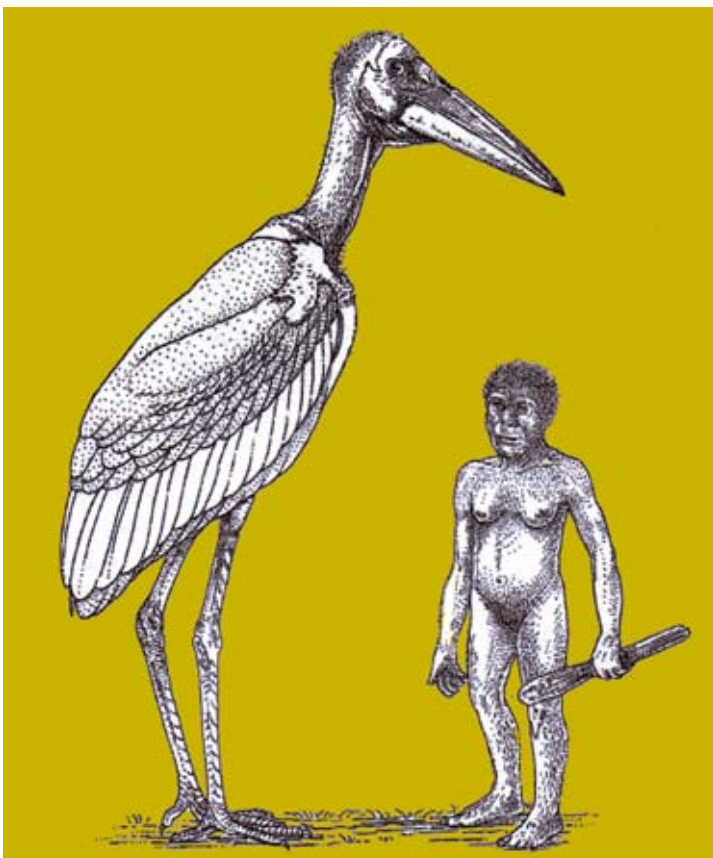

bio je dozvoljen ulazak još samo trojici filmskih radnika. Hodajući stazom od nekih pola metra širine, oni nisu smeli da dodiruju pod ili zidove špilje. Sve sekvence u pećini su imale da budu snimljene tokom šest dana, uz pojedinačni boravak koji nije mogao da bude duži od četiri sata. “Kada su istraživači napustili prostor pećine tokom početka aprila 2010, mi smo konačno mogli da pristupimo snimanju”, izjavio je Hercog američkom časopisu *Archaeology*. “Kasnije tokom godine nivo karbon dioksida postaje opasno visok u delu pećine u kojem se nalazi zid na kojem su naslikani lavovi. U drugim prostorijama zabeležen je prilično visok radona, gasa koji ima kumulativno dejstvo na vašu pluća. Dakle, kretali smo se između otrovnih i radioaktivnih gasova.”

Film zapravo beleži trodimenzionalne prizore koji su teško dostupni posmatranju i ispitivanju od strane nas savremenih ljudi – time bi ovo ostvarenje (nastalo kao francusko-nemačko-kanadsko-britansko-američka koprodukcija) trebalo da doprinese našoj spoznaji, koliko i da bude posmatrano kao novo ostvarenje Venera Hercoga, s obzirom na deo filma koji beleži svedočanstva ljudi koji su pećinu istraživali. Pored stotine impresivnih slikarija koje prikazuju više životinjskih vrsta, među kojima su i konji, medvedi, lavovi, nosorozi, sove i hijene, zanimljivo je da su neke od slikarija započete u ranom periodu, a zatim docrtavane posle više hiljada godina, i uz to pomešane sa belezima ureza kandži pećinskog medveda, danas izumrle vrste koja je u tom prostoru hibernirala tokom zime. Ovi drevni tragovi postojanja dve vrste, na istom prostoru, samo su jedna od specifičnosti Šovea. Tu je takođe pronađeno i oko 190 lobanja pećinskih medveda, od kojih je jedna postavljena na ravnu kamenu ploču, nesumnjivo čovekovom rukom, što nagoveštava tragove nekakvog bavljenja, možda ritualnog, o čemu znamo veoma malo kada je u pitanju tako duboka prošlost, i svaki detalj može da bude od neprocenjive važnosti. Uz svu zavidljivost pred nalazima koji čine ovu pećinu tako posebnom, naravno da će biti zanimljivo uveriti se kako je na sve to reagovao jedan istančani senzibilitet poput Hercogovog.

PATULJCI SA OSTRVA FLORES: Uopšte, postavlja se pitanje koliko naša savremena kultura biva izmenjena novim naučnim otkrićima koja se tiču prošlosti ljudske vrste. Ukoliko je samosvest nešto što karakteriše našu vrstu, za verovati je da i novi uvidi koji se tiču naše prošlosti menjaju nešto u kulturnom kodu današnjih ljudi. Poslednjih par decenija ne manjkaju izvanrednim

VELIKO I MALO:
Džinovska roda i
homo florensiensis
sa ostrva Flores
(rekonstrukcija);
rat Pigmeja i ždralova
na starogrčkim
vazama (dole)

nalazima i otkrićima koja menjaju našu sliku o kulturama prošlosti, čak i o razvoju ljudske vrste. Jedan od sigurno najuzbudljivijih primera je otkriće novog pripadnika vrste *homo*, koji je nazvan *homo floresiensis* – u pitanju je patuljasta rasa hominida, čiji su ostaci pronađeni 2003. godine u pećini Liang Bua, na indonežanskom ostrvu Flores. Uprkos primitivnoj građi i maloj zapremini mozga, *homo floresiensis* je upotrebljavao vatru i kameno oruđe, možda čak i dospeo do udaljenog ostrva na nekoj vrsti plovila. Pretpostavlja se da je patuljast rast (odrasle individue su u proseku bile visoke oko 1,1 m) posledica pojave koja se javlja na izolovanim ostrvima – ukoliko ostrvo nije nastanjeno krupnim grabljivicama, neke od vrsta postaju patuljaste, a neke evoluiraju do džinovskih razmera. Flores je po mnogo čemu ličio na fantastični svet iz roto romana – *homo floresiensis* je lovio patuljaste slonove (stegodone), džinovske pacove i velike guštere, jedinu od vrsta koja je preživela i do naših dana, pod imenom “zmajevi sa Komoda”. Ukoliko se do sada prikupljeni podaci pokazuju kao ispravni, ovi čovekovi rođaci patuljastog rasta su u svom ostrvskom svetu živeli od pre 94.000 godina do njihovog nestanka 12.000 godina pre današnjeg vremena, kada je vulkanska erupcija istrebila znatan deo faune. To je senzacionalno s obzirom da su tokom više hiljada godina hominidi nastanjivali Flores zajedno sa savremenim ljudima.

Međutim, godine 2010. u naučnoj javnosti je dokumentovan još jedan nalaz koji deluje jednako fantazmagorično. Naime, istovremeno sa *homo floresiensis*om ostrvo su nastanjivale i izumrle džinovske rode (zapravo nalik savremenoj ptici maribu), koje su bile visoke 1,8 metara. Do sada nije pronađen nijedan direktan dokaz koji bi upućivao na interakciju između *homo floresiensis*a i krupnih ptica, ali se može pretpostaviti da su ljudski mladunci mogli da budu njihov plen. To je razgalilo maštu medija – čak i ozbiljni britanski “Independent” je objavio naslov: “Rode koje jedu decu, umesto da ih donose”. S obzirom da mnogi narodi širom sveta u svojim mitovima i verovanjima zamišljaju patuljaste (kao i džinovske) ljude, nalazi iz daleke prošlosti sa ostrva u Indoneziji kao da bude slike pohranjene u kolektivnoj imaginaciji. Od samog publikovanja nalaza *homo floresiensis*a, zadenut im je nadimak “hobiti”, prema patuljastim kreaturem opisanim u popularnim fantastičnim romanima *Hobit* i *Gospodar prstenova*, britanskog pisca DŽ.R.R. Tolkina.

MIT O PIGMEJIMA: Međutim, iznenađuje da u medijima nije tako često upotrebljavano

takođe sugestivno poređenje sa antičkim mitom o Pigmejima. Pigmeji su zamišljeni kao ljudi majušnog stasa, maglovito locirani negde u Indiji ili Africi, koji su u stalnom ratu sa ždralovima (toko XIX veka, upravo je ovaj mit bio referenca kada su, od strane evropskih istraživača, imenovani afrički narodi patuljastog rasta). Pigmeji se spominju čak i u jednom tako drevnom epu kao što je Homerova *Ilijada*, i zahvaljujući živopisnosti mita koji je raspaljivao maštu umetnika, borba ptica i majušnih ljudi je prilično popularan motiv na antičkim vazama i zidnom slikarstvu. Da li je moguće da to predstavlja nekakvo rasno sećanje na hominide sa dalekog Floresa, i njihov odnos sa džinovskim maribu rodama? To je svakako zanimljivo pitanje, naročito s obzirom da su naučnici zabeležili da slično verovanje postoji i u drugim krajevima sveta – još 1975. godine, novozelandski etnolog Aleks Skubi (Alex Scobie) je u časopisu “Folklore” objavio članak o prisustvu mita o patuljastim ljudima koji se bore sa pticama u kineskim, arapskim, čak i u mitovima američkih Indijanaca. Štaviše, etnolozi su zabeležili i verovanje sa samog Floresa, koje pripoveda narod Nage – oni pod nazivom *ebu gogo* (“baba koja jede sve”) podrazumevaju rasu divljih, patuljastih ljudi, za koje veruju da su nekada nastanjivali ostrvo, i koji su jeli sve što bi im ljudi ponudili, uključujući i tanjire (koji se na Floresu prave od bundevine kore). Ebu gogo su navodno mrmoljili na nekom svom jeziku, i poput papagaja ponavljali reči koje su im ljudi upućivali. Prema legendi, ljudi su počeli da ih progone kada su ebu gogo oteli i pojeli bebu – takođe se govori da oni nastanjivali ostrvo sve do dolaska Evropljana. Naučnici su oprezni u tumačenju ovakvog materijala, koji veoma lako može i da navede na pogrešan trag (možda upravo i zahvaljujući raširenosti verovanja u patuljke), ali je ebu gogo već postao delićem savremene popularne kulture, po njima je jedna američka rok/rege grupa dobila ime, na tu temu su se pojavili romani-misterije... Pa ipak, sve nabrojano svedoči da realna saznanja o dubokoj prošlosti ponekad mogu da budu bar isto toliko uzbudljiva koliko i najdivljiji izleti imaginacije. To dokazuje da u ovom dobu pretrpanom informacijama još postoji prostor da ovakva otkrića donesu sa sobom dah iznenađenja. Na jednom forumu neko je postavio pitanje jednom od istraživača koji traži za ostacima hominida u Indoneziji: kakav je plan ako se u preostalim neiskrčenim džunglama Floresa ipak pronađu živi predstavnici *homo floresiensis*a? Plan, jednostavno, ne postoji! ◀

Saša Rakezić

► reč o delu

POZORIŠTE

Neočekivana tragedija

- Dušan Kovačević:
“Život u tesnim cipelama”
- Zvezdara teatar
- Režija: Dušan Kovačević

Kako Kovačević, po dobrom običaju i Aleksandra Popovića, voli da svojim pozorišnim komadima daje naslove-metafore tipa *Klaustrofobična komedija*, “Neočekivana tragedija” bila bi metafora za njegov najnoviji tekst. *Život u tesnim cipelama* je priča o šest radnika fabrike obuće, nekadašnjeg privrednog giganta. Oni štrajkuju do smrti, koja, možda, ne bi bila izvesna da se u nju nije umešao producent sa gledanim TV rijaliti šouom... Sve se da predvideti: privučeni basnoslovnim dobitkom, pristaju da “uđu” u živi šou, tu pomru, od bruke i nemoći, a medijski magnat preda fabriku onome protiv koga su se mučenici borili.

Dušan Kovačević vodi svoju tragikomediju u prepoznatljivom maniru: predvidiva radnja, ne mnogo složena, rukavci podataka, epizoda, monologa, karaktera koji postaju važniji od glavne radnje, i bivaju pre zapamćeni. I ovoga puta dogodilo se nekoliko “ispada”, onih domišljatih opaski koje će uskoro postati sadržaj folklornih izreka.

Glumci, glavni nosioci slave Dušana Kovačevića, i ovoga puta su iskazali raznolikost apsurdnih karaktera i uzaludnih života.

Nenad Jezdić u ulozi Steve, i kao lik na sceni i kao umetnik, prečesto u preteranoj euforiji, malo štiti kolege štrajkače, malo ih maltretira. Kako mu dođe. Do kraja, postaće i sam žrtva, a da nije, zapravo, ispričao svoju priču. Ona će, možda, biti sadržaj sledeće Kovačevićeve predstave.

Zlata Petković je Zlata sekretarica, bivša mis, bivša sekretarica, sadašnja Stevina simpatija, razuman lik u suludoj situaciji života i smrti. ►

Isa, u tumačenju Slobodana Ninkovića, bivši šofer kamiona, svom robustnom liku, nosi ocu "zlatnog volana" za milione pređenih kilometara, dodao je ovim pomagalom produženje udova, pa može da vrluda do smrti, bez sudara.

Dragan Petrović Pele, možda najefektniji u ovom poluzanru, izazivao je salve smeha svojim prikazom Veselog, majstora za lepljenje obuće, čija su pluća "lakirana kao trokrilni ormar". Šišti, grca, guši se, poskakuje u pretesnim cipelama (koje su dobili kao kompenzaciju za platu), sraslim za tabane, dok se, na televiziji, ne dozna da mu je mana da prečesto upada u bunare. Žed zbog isparenja! "Urađen", bez svoje krivice, i obeležen kao takav! Ovolika priča oko Peletovog lika je, takođe metafora – svega suviše, ne toliko za publiku koja željno očekuje svaki sledeći "štos", nego za ispravnost dobro skrojenog pozorišnog teksta koji, pomalo, računa sa ekonomičnošću događaja i karakteristika likova, zbog napredovanja ka (srećnom) završetku.

Rada, Ljiljana Dragutinović, dirljiv je lik, kuvarica koja je hranila četiri hiljade ljudi, a umire od gladi. Uz ovaj lik, koji je Dragutinovićeva obojila vrlo zanimljivo i simpatično, vezan je još jedan primer nagomilavanja tema, koje Kovačević voli i upražnjavati, bez velike potrebe. Ona, na

pitanje paćenika, da li se zemlja može jesti, raspreda priču o jedenoj zemlji kao pojavi koja je poznata u istoriji. Sa sve stručnim nazivima i dokazima. Tačni ili ne, nemaju nikakvo ishodište u budućoj radnji, ta se epizoda završava tu i nema nikakvu posledicu ni na život, ni na smrt. Čak ni na sramotu, koja je, nekako, centralna tema ove tragikomedije – stid učesnika zbog svoje bede, sramota "majmunarnika" izvan njihovih rešetaka, zbog toga što živimo ovako kako umiremo.

Neophodni monolog, koji je efekatan, ali bez konsekvenci u konkretnom komadu, ima i Milorad Mandić Manda, koji se veoma potrudio oko g. Maldiva, medijskog magnata i voditelja šoua u kojem će ubiti učesnike, iz niskih pobuda. U sceni sa Stevinim psom Alarmom, koga upoznajemo samo preko Mandine reakcije – zabavan, u drugom činu predstave, kada stupa u svoj tv-studio konvencionalan, Manda nije imao ulogu koja je mogla da bude efektnija od prethodnih. Njegova uloga tv-ljige je karakter za sebe.

Mlada Sonja Kolačarić je imala kakvu-takvu transformaciju, što je uvek dobro u ovoj vrsti komada.

Naslov ovog teksta je, razume se, šala. Ničega nije bilo nepredvidivog u ovoj predstavi koja, kao gotovo svi Kovačevićevi tekstovi, "potkazuje život".

Dragana Bošković

KONCERT

Dosada kod OK koral

- Gregorian,
- Sava centar, Beograd, četvrtak 10. III 2011.

Za prvo ovdašnje gostovanje grupe/predstave Gregorian, srpski narod je napunio Sava centar (ulaznice 1900-2900d.) čemu je pomogla i dobra reklamna kampanja prelivena iz Hrvatske gde ovaj spoj britanskih pevača & nemačkih svirača uspešno turira već treći put otkad je 2009. krenuo na svetsku turneju povodom 10-godišnjice svog rada. Razumljivo da – bar deklarativno – korišćenje gregorijanskih koralova dobro prolazi na Tompsonovom tlu, puneći sale u Zagrebu i ostalim gradovima. No da li je iznenađenje ovakav prijem u Srbiji sa kupovnom moći crkvenih miševa, gde je pravoslavlje najpravno-pravnija od svih veroispovesti, imajući prave pop-zvezde u Amfilohiju, Filaretu, Amfibiju i sl., i stvarajući limene i ine 'improvizovane crkve'?

Biće da je odgovor u ekumenizmu: npr. dobar komad trapista prija svakome, a denominacije hrišćanstva za NZS/najmanji zajednički sadržalac imaju ne samo pedofiliju i mantije; i, šta su međusobne razlike spram globalne najezde islama. Na kraju spiska privlačnosti, tek da pomenemo, većina obrađenih pesama su iz 80/90-ih (n)ove ere, prirasle srcima danas sredovečne rokerske publike. Sve to dosetljivo je zapakovao nemački producent/klavijaturista Frank Peterson, prvo zapažen među saradnicima Mihaela Kretua (Michael Cretu) u tajanstvenom/bezličnom projektu Enigma koji je 90-ih širom sveta milionske tiraže 'mlatio' filmičnim spojem elektronske podloge i plemenskih i gregorijanskih napeva. Još 1991. Peterson je

imao neuspešni start svog projekta Gregorian samo s dva ženska vokala i sopstvenim numerama, a onda se više posvetio saradnji s pop(u)larizovanom operskom divom Sarah Brightman (Sarah Brightman), kao i pojedinim albumima Bočelija, Ofre Haze, Alane Majls itd. U drugom pokušaju s gregorijanskim pevanjem, kanonizovanom monofonom liturgijskom muzikom zapadnog hrišćanstva, Gregorian su šire zasnovani na rok-sastavu i pevačkom timu; iz potonjeg se 'izvlači' najčešće osam muških vokala za koncerte, a u studiju povremeno gostuju solisti kao časna sestra, gorepomenuta Sara (pod pseudonimom). Uspeh tog obrasca je demonstriran serijalom albuma *Masters Of Chant*, dok je 'zastranjivanje' u mračniji materijal obavljeno izdanjima *The Dark Side* 2004. i *Dark Side Of The Chant* 2010. Nije od moglo ni pojavljivanje u skorovima za mega komercijalne filmske serijale *Hari Poter*, *Gospodar prstenova* i *Ratovi zvezda*.

Foto: Oliver Fantitsch

Bez nesporazuma oko gregorijanskog/julijanskog datuma, domaća publika skrušeno se predala još jednoj religioznoj dimenziji svoje najdraže profane muzike. *Nothing Else Matters* (Metallica) je započeo ono što se može opisati kao nepretenciozni Laibach, a u solidnom preseku karijere na tom potezu izveli su i *Kashmir* (Led Zeppelin), *Hurt* (9" Nails), *More* (Sisters Of Mercy). Očigledne (rečju, ponekad zaista i temom) izazove prihvatili su kroz *Losing My Religion* (REM), ali muzički deo te dosetke brzo se troši. Najzanimljivija tumačenja pripala

su ne-tako-očekivanim *Blue Monday* (New Order) i *Fix You* (Coldplay), dok česta upotreba manirista U2 i Depeche Mode odaje podložnost kiču koju Peterson eksploatiše i radeći sa Domingom, Karerasom i sl.

Ova nedeljna školica pop-muzike obilovala je stereotip(ov)ima – iskeženi solo-gitarista kao đavolov šegrt, devica na lomači, ledena dama u sado/mazo opremi, velovi na promaji itd. – izanđalim i u teškometalnom roku, odajući duboko reakcionarno poimanje. Prvi, 40-minutni deo u belim monaškim odorama pevači su proveli u stešnjenim, koreografisanim šetnjama, a posle pauze odeveni u crno posvetili se ‘težim’ pesmama, i dalje uz povremene ‘upade’ mlađe Brajtmánove, nimalo značajne Amelije. No, dotad je bend u pozadini već smorio za hotelsku terasu, autorske pesme Petersona & co. još su bleđe, pa nam je ostalo da se zanimamo jedinom (doslovno) blistavom stranom celog programa – osvetljenjem. Minimalna scenografija prvo-razredno dizajniranim i precizno izvedenim svetlosnim efektima (uključujući bakljade, ogledala, baterijske lampe, malo lasera...) ubedljivo se pretvarala u katedralu, manastire, kelije... Nažalost, drugi deo programa je s ‘kratko vezanim’ dodacima (bisevima?) do sat i četvrt zaglibio u tešku dosadu, iako su se pojci međusobno oslovljavali sa ‘brate’ (na eng. naravno) i trudili da pričaju *naški* bar koliko Džeger.

Kraj opsade crkve Sv. Spasa valjda je došao s Orfovom *O Fortuna*, srećom bez Darinke M-M. Pošto je zanimanje za gregorijansko pevanje – temeljac evropske muzičke tradicije još od srednjeg veka – opet oživelo u novo doba, i van rimokatoličanstva, ako vas stvarno zanima, potražite snimke pravih monaških horova. Bolje od smešnih i jeftinih Gregorian-obrada rok-standarda, originali nude raspon od New Age-tranquilizacije do povoda za montipajtonovsku parodiju. To globalno, a lokalno – Teofilovića je samo dvojica, domaći tzv. Alternativci rađe su se upregli da uglazbljuju vlad. Nikolaja, i zato samo Enigmen žive/rade s Ibice.

◀
Dragan Kremer

► tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Uporno do pada

Internet je polako ali sigurno, čak i u Srbiji, postao deo televizije. Protekle nedelje su kratki filmovi sa Jutjuba postali glavni oblik političkog prepucavanja dve najveće stranke u Srbiji. Prvo su **Tomini naprednjaci** postali hit sa snimkom pristalice SNS-a koje stižu u Beograd na miting i zaglave na pokretnim stepenicama krećući se u suprotnom smeru. Stepene neumitno idu nadole dok **prpošni brka** tera uzbrdo ne obazirući se na zakone fizike. Ostatak ekipe sa stranačkim obeležjima i rekvizitom prolazi oko, ovim, takoreći pešačkim stepenicama, neki ga sokole, neki mu dobacuju da je nazadan. Pa dobro, jeste smešno, ali pitam se **šta je tu u suštini smešno?**

Smešno je svakako upornost našeg brke da istera svoje, čak i kada evidentno nije u pravu. Tokom snimka se čuje i slogan **“Samo uporno!”** što mu dođe kao esencija političkog delovanja Tome i Vučića. Smešno je i gospođa, koja je u drugom planu, Brki takoreći, “čuva leđa” i jednako je uporna u nameri da se popne gore dok je stepenice stalno u tome ometaju. Međutim, ima u ovom snimku i **element tragedije**, jer naša politička scena uvek ima i mračniju stranu. Ljudi koji su došli na miting jesu Srbija koja je bez posla, bez zuba, bez nade i bez znanja. Mnogi ljudi iz gradića i sela van Beograda ne umeju da koriste pokretne stepenice, a danas je, podsećam, 2011. godina i era kompjutera. Ova ranoprolećna tuga nije za ruganje, sve dok ne pomisli da je najbolja zato što je najupornija u svojim zabludama. Moja baba je govorila: nije sramota da ne znaš, sramota je kad nećeš da naučiš **nego teraš pogrešno.**

Sve u svemu, izgledalo je kao da vladajuća koalicija u predizbornoj kampanji beleži bod.

Međutim, nije bilo potrebno mnogo vremena da se rezultat poravna. U Nišu je pre nekoliko dana održana **izložba fotografija** u čast ubijenog Zorana Đinđića. Opet snimak sa Jutjuba apsolutni hit. Prvo funkcioner održi govor, onda je tu voditeljka koja najavi omladinu DS-a sa Palilule (deo Niša ko ne zna) i pojavi se Slađa! Ona se picnula, ima tremu i zapne tokom jednog citata Zorana Đinđića. Posle aplauza i zbuñene Slađe, dođe Dalibor, on nešto zbrza, ima ceduljicu za podsetnik za one dve i po rečenice i **eto opet Slađe.** Ona uspe iz drugog navrata i pri odlasku izvede neviđenu piruetu sa padom na pozadinu. Dva minuta nepodeljene pažnje, apsolutni hit! Šta je ovde smešno? Normalno, od štafete naovamo, uvek su me iritali ti omladinci što su znali šta je rekao Tito, pa šta je reko Lenjin, pa **šta je rek'o Sloba, pa Gadafi, pa Mao.** To se uvek završi padom. Međutim, nije mi smešno kada se od Đinđića i njegovog dela stvara kult, a to se uvek pojača u doba godišnjice njegove pogibije. Nije potrebno da neko nosi njegove slike ko one babe na Ušću što su nosile Slobine i pevale “sviđa mi se ova stvar!” Nije potrebno da neko dobije partijski zadatak da papagajski deklamuje Zoranove citate i njima podštapa nedostatak sopstvenih ideja. Nije to neki savremeni *Gorski vijenac* pa da ga učite unazad ili na esperantu. Nije smešno ni što je Slađa pala, da izvinete, na dupe, nadam se da nije podbila trticu. Siguran sam da je sad mnogi **lajkuju na Fejsu.** Iznad ovog spota kao da sam video onaj Đinđićev osmeh, pomalo mangupski.

Na kraju, kad pomenusmo Njegoša, ove nedelje (nedelje) je u Crnoj Gori održana premijera novih glazova. Niko ih još uvek nije izgovorio, bili su napisani u reklamama za “Premijerov sat”. To je najava za otvoreni studio, obraćanje gledaocima, a upotrebljen je novi glas “Šj”. **“Šjutra u xy časova** – na programu je ‘Premijerov sat’. Ne znam kad će na red doći ono drugo slovo “dz” i kakve će prirode biti ta emisija. Predlažem **“Premijerov brundzin”** jer je to jedina reč koju poznajem sa datim slovom. Ah, krhko je moje znanje.

Eto, Jutjub je uz Fejsbuk postao moćno političko oružje, što je posledica panarapske revolucije na severu Afrike. Posle Hrvatske, najavljeni su antivladini protesti i u Crnoj Gori, učesnici se pozivaju putem društvenih mreža, a u medije je ušao izraz **“fejsbukovci”**. Pa, ko lajkuje, nek izvoli... ▶

Rat u Libiji

Kontranapad pukov

Gadafijeve oružane snage napreduju u čitavoj Libiji. Mnogi gradovi su ponovo pod njihovom kontrolom i vojska ih čisti od pobunjenika. Moamer el Gadafi je rekao da pobunjenici imaju samo dva izlaza – bekstvo ili predaju, a njegov sin Seif al Islam poručuje stanovnicima Bengazija i drugih gradova na istoku zemlje, za koje kaže da su “taoci terorista”: “Imam samo dve reči za našu braću i sestre na istoku: Mi dolazimo.” Gadafijevi protivnici očajnički traže vojnu pomoć i uvođenje zone zabranjenog letenja

Čini se da se ratna sreća u Libiji okrenula. Dok je u početku sukoba izgledalo da pobunjenici, koji su za nekoliko dana zauzeli istočni deo zemlje i neka mesta zapadno od Tripolija, nezadrživo napreduju, iz vesti koje stižu poslednjih dana očigledno je da je Gadafi izdržao prvi udar, konsolidovao se i krenuo u kontranapad.

Žestoke borbe uz autoput koji povezuje istok i zapad Libije se nastavljaju, a Gadafijeve snage napreduju ka Bengaziju, uporištu pobunjenika. Ustanici su proteklih dana pretrpeli niz teških poraza, obe strane su potvrdile da Gadafijeve jedinice ponovo kontrolišu naftnu luku Ras Lanuf, 615 kilometara istočno od Tripolija. U nedelju su libijski mediji izvestili da je vojska preuzela kontrolu i nad Bregom, još jednom važnom naftnom lukom, oko 250 kilometara od Bengazija. Pobunjenici tvrde da su se u ponedeljak vratili u deo Brege, ali nezavisne

STRAH OD ODMAZDE: Povlačenje iz Ras Lanufa

nika Gadafija

potvrde te vesti nema. Misrata, treći grad po veličini, 150 kilometara istočno od Tripolija, “pod kontrolom je terorista”, kažu libijske vlasti, uz tvrdnju da će “uskoro očistiti i taj grad”. Strane agencije izveštavaju da je Misrata u obruču Gadafijevih snaga i da se oko nje vode borbe. Obe strane su potvrdile i da su posle teških uličnih borbi Gadafijeve snage ponovo zauzele grad Zuaru u blizini granice sa Tunisom, jedino mesto na putu zapadno od Tripolija koje su kontrolisali pobunjenici.

U utorak po podne, kada ovaj broj “Vremena” odlazi u štampu, stižu vesti da su Gadafijeve snage počele napade na predgrađa Adždabije. Libijska državna televizija je javila da je grad već “kompletno pod kontrolom i da ga vojska čisti od naoružanih bandi”, dok zapadne agencije prenose izveštaje o borbama u samoj Adždabiji. Moamer el Gadafi je rekao da pobunjenici imaju samo

dva izlaza – bekstvo ili predaju, a njegov sin Seif al Islam poručuje stanovnicima Bengazija i drugih gradova na istoku zemlje, za koje kaže da su “taoci terorista”: “Imam samo dve reči za našu braću i sestre na istoku: Mi dolazimo.”

RATNIČKI ŽARGON: Obe strane koriste pompezne fraze, kako to biva u ratnim prilikama. Portparol Gadafijeve vojske Milad Hussein rekao je novinarima u Tripoliju, odgovarajući na pitanje da li se očekuje teška bitka za Bengazi, da taj grad “ne zaslužuje vojnu akciju u punom obimu, jer su oni grupa pacova i crva koja će, čim uđemo u grad, podići ruke uvis i predati se”. Dok se u rečima predstavnika Gadafijeve vlasti zapaža rastuće samopouzdanje zbog pobeda i napredovanja, kod ustanika je primetna zebnja čak i kada tvrde da je “volja naroda jača od bilo kog oružja”, a od hrabrenja su mnogo češći

očajnički vapaji za pomoć u oružju i uvođenju zone zabranjenog letenja, koji su smenili trijumfalne najave pohoda na Tripoli.

Strani mediji, koji su doskora najavljivali pad Gadafija, sada razvoj situacije prate sa primetnom nelagodnošću, bez početnog entuzijazma i euforije. Za pobunjenike se obavezno navodi da su “malobrojniji i slabije naoružani od snaga odanih Gadafiju”, koje su nadmoćne zbog “avijacije, artiljerije, tenkova, mornarice”. Gadafijeve vlasti su još pre desetak dana dozvolile mnogobrojnim novinarima da izveštavaju i iz zapadnog dela zemlje (u istočni deo pod kontrolom pobunjenika novinari su stigli mnogo ranije), i organizovano ih vode po mestima koje osvoje snage lojalne pukovniku. Međutim, i jedna i druga strana su novinarima saopštile da im ne mogu garantovati bezbednost u mestima gde traju sukobi. Poginuo je i prvi novinar ►

SLAVLJE: Vojnici lojalni režimu posle osvajanja Zaviye

Fotografije: REUTERS

**DEMONSTRACIJA
VERNOSTI: Tripoli**

PODRŠKA: Trupe Saudijske
Arabije ulaze u Bahrein

na libijskom ratištu. Al Džazira je objavila da je njen kamerman Ali Hasan al Džaber ubijen, a izveštač Bajbah Vald Amhadi ranjen, duboko na teritoriji pod kontrolom opozicije. Mada nema potvrde ko je napao novinare Al Džazire, u vestima se obavezno dodaje da "i u tim oblastima ima Gadafijevih pristalica".

Nelagodnost zbog vesti o napredovanju Gadafijevih snaga se, osim u medijima, još izrazitije primećuje kod zapadnih političara. Dok se činilo da pobunjenike treba samo malo pomoći i pogurati da sruše Gadafija, izgledalo je da će lako proći predlog o uvođenju zone zabranjenog letenja, o kome su najviše pričale

Francuska, Velika Britanija i SAD, ili neke vrste intervencije, ako baš bude bila neophodna. Retorika prema Gadafiju se nije promenila, ali u situaciji kada je čak i direktor američke Nacionalne obaveštajne službe Džejms Klapner rekao da će vremenom Gadafi "prevladati" pobunjenike, kao da se pukovnikovi mnogobrojni protivnici sada premišljaju šta dalje da rade, gužajući vruć krompir odluka o konkretnim koracima protiv Gadafija jedni drugima u ruke.

Još prošle nedelje je objavljeno da je NATO počeo celodnevni nadzor vazdušnog prostora nad Libijom, a Francuska je prva zemlja koja je priznala pobunjenički Nacionalni libijski

savet kao legitimnu vladu te zemlje. Mada je Evropski parlament pozvao EU da učini isto što i Francuska, druge zemlje su prilično hladno primile Sarkozijev samostalni nastup, mada su lideri EU na samitu u Briselu ocenili da je Nacionalni savet "legitiman" partner "kome se može verovati". Američka državna sekretarka Hilari Klinton sastala se u ponedeljak u Parizu sa predstavnicima libijske opozicije.

Lideri EU pozvali su libijskog vođu Moamera Gadafija i njegove saradnike da "bez odlaganja" odu sa vlasti, osudili "nasilje koje se sprovodi nad civilnim stanovništvom u Libiji", poštirili ranije uvedene sankcije i saopštili da je i dalje jedna od mogućnosti vojna intervencija. Predsednik SAD Barak Obama izjavio je da "SAD i međunarodna zajednica imaju obavezu da rade šta mogu da bi sprečile ponavljanje onoga što se desilo na Balkanu devedesetih, i onoga što se desilo u Ruandi". Generalni sekretar Alijanse Anders Fog Rasmussen izjavio je da je NATO "spreman da stupi u akciju u Libiji ako za to dobije mandat", ističući da je "vremena sve manje".

PODELJENI OKO INTERVENCIJE: Međutim, svi za sada tvrde da su za intervenciju pod uslovom da postoji "jasna i zakonska osnova i podrška UN-a i Arapske lige". Arapska liga je na samitu u Kairu odlučila da od Saveća bezbednosti UN-a traži uvođenje zabrane

NA ŽIVOT I SMRT: Borbe za vitalnu saobraćajnicu između Brege i Ras Lanufa

letenja iznad Libije jer se “pobunjenici nalaze u sve težem položaju i iz dana u dan se smanjuje teritorija koju oni kontrolišu”. SB je u utorak ostao podeljen povodom zahteva Arapske lige, baš kao i šefovi diplomatija G8, grupe vodećih svetskih ekonomija, na sastanku u Parizu, i odluka o uvođenju zone zabranjenog leta nije doneta.

Ruski ambasador pri UN-u Vitalij Čurkin izjavio je da “treba znati ne samo šta da se učini već i kako to treba da se uradi, ako se uvede zona neletenja, ko će je sprovesti i kako će ona biti primenjena”. Nemačka kancelarka Angela Merkel rekla je da je “veoma skeptična” povodom pitanja vojnog angažovanja protiv libijskog režima u ovom trenutku razvoja situacije u toj zemlji.

Sve ovo, međutim, ne znači da pukovnik može da se opusti. Gadafi i ono što se u Libiji dešava svi još opisuju istim, crno-belim izrazima kao i ranije. Inostrani protivnici ne kažu da su odustali od bilo koje ranije iznete ideje, ostali uglavnom peru ruke, svako iz svog računa, a čini se da svi misle da je kraj Gadafijeve ere stigao. Rusija se nije složila sa uvođenjem zone zabranjenog leta, ali je predsednik Rusije Dmitrij Medvedev pre toga potpisao ukaz o uvođenju sankcija Libiji, u skladu sa odlukom Saveta bezbednosti UN-a od 26. februara, i zabranio ulazak u zemlju Gadafi, njegovim saradnicima i rođacima.

Jedan od komandanta Al kaide u Avganistanu, Abu Jahia al Libi, poreklom Libijac, u video-snimku postavljenom na jednom ekstremističkom veb-sajtu poručio je da je posle pada režima u Tunisu i Egiptu sada red na Gadafi, pozvao zemljake da ubiju pukovnika i uspostave islamsku vladavinu u zemlji.

Nije čudno da je Gadafi izjavio kako oseća da su ga evropski partneri izdali. On je u intervjuu italijanskom listu “Dornali” ponovo upozorio i da bi uvođenje zone zabrane leta ili vojna intervencija “mogli jedino da ujedine libijski narod”, a francuskog predsednika Nikolu Sarkozyja, koji je priznao pobunjenički Nacionalni savet i pozvao na vazdušne udare u Libiji, nazvao “mentalno poremećenim”.

ŽRTVE I REAKCIJE: Novinar Robert Fisk je u prošlonedeljnom tekstu u “Independentu” izneo svoja saznanja da su Amerikanci pokušali da od Saudijske Arabije obezbede podršku u oružju za pobunjenike u Bengaziju, ali da saudijsko kraljevstvo nije izašlo u susret ovom zahtevu, bar za sada. Saudijska Arabija ima trenutno sopstvene probleme, šiiti u ovoj zemlji su prošle nedelje najavili demonstracije, koje je vlast zabranila, a angažovana je i u nekim komšijskim poslovima.

Oko 1000 vojnika iz Saudijske Arabije i 500 vojnika iz Ujedinjenih Arapskih Emirata

raspoređeno je u ponedeljak u Bahreinu, malo ostrvskoj državi pored obala Saudijske Arabije, u kojoj je, inače, baza američke Pete flote. U Bahreinu već mesec dana protestuju hiljade ljudi, većinom šiiti, koji traže veća prava u ovoj sunitskoj kraljevini. U vestima se navodi da su strani vojnici došli na zahtev vladajuće porodice kako bi pomogli da se uspostavi red u zemlji. Bahreinski kralj Hamad Ibn Isa al Kalifa je u utorak proglasio tromesečno vanredno stanje i saopštio da je vojska dobila ovlašćenja da preduzme sve mere potrebne za okončanje protesta.

U Bahreinu su već ubijene desetine demonstranata, stotine su povređene. Dok je pukovnik Gadafi od prvog dana sukoba optuživan za razne zločine, upotrebu prekomerne sile protiv civila (ponekad se u medijima koristi živopisan izraz za pobunjenike, ‘naoružani civili’), Savet bezbednosti je u slučaju Libije efikasno i brzo uveo sankcije, na žrtve u Bahreinu, Jemenu, i drugim “savezničkim” državama reaguje se mlako i deklarativno. Generalni sekretar UN-a Ban Ki-Mun izrazio je zabrinutost zbog slanja vojnika Saudijske Arabije i Ujedinjenih Arapskih Emirata u Bahrein, i pozvao sve strane na uzdržanost. U istom tonu bio je i komentator SAD, koje su pri tome istakle da nije reč o invaziji.

Momir Turudić

BOGATIJI OD SVIH: Karlos Slim Helu

Deset najbogatijih ljudi sveta

Život iznad života

U svetu ima 1209 milijardera koji ukupno raspolažu imovinom od 4,5 triliona dolara, od čega jedna trećina pripada Amerikancima. I dok su zbog svetske krize siromašni prošle godine postali još siromašniji, ona je pogodovala gomilanju bogatstva bogatih: časopis "Forbs" zabeležio je 214 novih imena na listi milijardera

NAJBOGATIJI ČOVEK SVETA Meksikanac Karlos Slim, koji se uglavnom bavi telekomunikacijama, uspeo je da u kriznoj 2010. godini svoju kasicu uveća za 20,5 milijardi dolara i sad ima oko 74 milijarde. Uopšte, u svetu milijardera, prošla godina bila je veoma uspešna i plodna. U Kini je udvostručen broj milijardera i sada ih ima 115. Indija ima šest novih milijardera, pa se ukupan broj popeo na 55, ali je njihovo bogatstvo u proseku po čoveku daleko veće od bogatstva kineskih bogataša – 4,5 naspram 2,5 milijardi dolara.

Velika četvorka, BRIC države (Brazil, Rusija, Indija i Kina) "proizvele" su polovinu od 214 novih milijardera u svetu. Prvi put u poslednjih

deset godina ima više milijardera u Aziji (332) nego u Evropi (300).

Po časopisu "Forbs", najviše milijardera nastalo je u oblasti energije, mode, trgovine, proizvodnje, finansija i u kompanijama s "raznovrsnom aktivnošću". Prema analizi ovog časopisa, koji je u martu tradicionalno napravio rang-listu milijardera (u svetu ih je 1209), Rusi se najviše bogate zbog rasta cena prirodnih resursa, a Kinezi zbog agresivne ekspanzije proizvodnje. Ipak, američki bogataši vode u odnosu na ostale: među 20 najbogatijih ljudi u svetu, osmoro su Amerikanci, a od 4,5 triliona dolara koje poseduju milijarderi, 1,5 triliona

drže Amerikanci. Najbrže se obogatio Mark Zuckerberg sa Fejsbukom, njegovo bogatstvo je 2011. uvećano za 238 odsto i skočilo na 13,5 milijardi dolara prošle godine. Zuckerberg je sa svojom imovinom postavljen tek na 52. mesto Forbsove liste. Ispred njega su desetine interesantnih ljudi – od plejboja i naslednica do kompjuteraša i metalaca. Neki se toliko klone javnosti da njihove silne milijarde ne prati čak ni fotografija. No, kako oni žive? Šta rade kad ne broje pare?

10. Povučena udovica

KRISTI VOLTON JE najbogatija žena na svetu. Ima 56 godina, 26,5 milijardi dolara, i ne može se pohvaliti previše prijatnim izgledom. Udovica je postala pre šest godina, kada je u avionskoj nesreći umro Džon Volton, sin osnivača Walmarta, gigantskog američkog lanca prodavnica mešovite robe. Kristi je uz deonice Walmarta, koji danas zapošljava 2,1 milion ljudi, nasledila i deonice kompanije First Solar, proizvođača solarnih panela, čija je vrednost ostvarila ogroman rast od 2006. godine. Džon bi verovatno bio ponosan na nju – nasleđenih 15,7 milijardi dolara, ne samo da nije potrošila, već je do sada uspela znatno da proširi svoje bogatstvo na oko 26,5 milijardi, što je čini četvrtom po bogatstvu u Americi i desetom na svetu. Odmah iza nje, na "Forbsovoj" listi nalaze se i njeni rođaci, koji su takođe stekli deo Walmarta. Kristi ima sina Lukasa, sa kojim živi u Džeksonu, u državi Vajoming. Veliki je donator – pomaže muzeje, obrazovanje i organsko uzgajanje biljaka. Prema američkim časopisima, ona je najveći filantrop među ženama, ako se poređenje pravi u odnosu na procenat bogatstva koje daju. Od 2002. do 2006. poklonila je 3,5 milijardi dolara, što je nekoliko puta više od budžeta Srbije. Samo u 2007. dala je 1,6 milijardi. No, osim ovih podataka, o Kristi se ne zna gotovo ništa, a u medijima je objavljeno svega nekoliko njenih fotografija iz vremena kada joj je suprug bio živ.

9. Fast fud Indijac

INDIJAC MUKEŠ AMBANI vlasnik je konglomerata Relians Industris, koja se bavi

Mukeš Ambani

najrazličitijim delatnostima – od trgovine naftom i petrohemijskim proizvodima, preko proizvodnje tekstila do prodaje hrane. Pedesetčetvorogodišnji Mukeš je zajedno sa bratom Anilom nasledio kompaniju posle očeve smrti 2002, ali su četiri godine kasnije zbog "nepremostivih razlika" kompaniju podelili, i svaki je krenuo svojim putem.

Mukeš je sa bratom i dve sestre odrastao u dvosobnom stanu u Mumbaju (Bombaju), a danas živi u najskupljoj kući na svetu – milijardu i kusur dolara vrednoj zgradi sa 27 spratova, teretanom, bioskopom, halama i svim ostalim, "uobičajenim" stvarima. Vlasnik je i kriket tima Mumbaj Indijans čije mečeve redovno prati iz privatne lože. On je antialkoholikar i vegetarijanac. Bližnji kažu da je zatvoren, a kada i govori javno – što se veoma retko dešava – više se bavi napretkom nacije nego kompanije. Veoma je religiozan. Oblači bele košulje kratkih rukava i crne pantalone. Slobodno vreme provodi gledajući filmove u svom bioskopu – u proseku tri filma nedeljno. Čuven je i po ogromnom apetitu – posle večere u elitnom restoranu, obavezno kupi i neku uličnu hranu.

8. Pink i plejboj

PEDESETČETVOROGODIŠNJI BRAZILAC EIKE Batista, kao i većina njegovih kolega milijardera, u svojim kompanijama koje se zovu EBX, MMX, OGX i LLX, bavi se svim i svačim, ali uglavnom rudarstvom i izvozom metala. Međutim, za razliku od većine iz vrha Forbsove liste, on nije tih, povučen i diskretan: voli brza kola, čamce

Lakšmi Mital

i razgolićene žene. Nosi pink kravate, a jahtu, čija vožnja mu je jedna od najvećih strasti, nazvao je "Pink flota". Bivša supruga je bila zvezda karnevala, glumica, model i Plejboj zečica.

Batista je posao nasledio od oca. Najveći deo detinjstva proveo je u Evropi, gde je počeo da studira, pa odustao. U Brazilu se o njemu sve zna – u javnosti je sveprisutan, i vrlo govorljiv. Lake je ruke – za odelo predsednika Lule koje je nosio na inauguraciji, na dobrotvornoj aukciji dao je pola miliona dolara. Veoma je sujeveren. Zato na svemu oko njega stoji znak sunca (simbol rasta i optimizma), pink boja i slovo X.

7. Kralj krpica

NAJBOGATIJI ŠPANAC, i drugi po bogatstvu Evropljanin, Amansio Ortega (75), vlasnik je Zare i drugih nama poznatih modnih brendova među kojima su Massimo Dutti, Oysho, Stradivarius, Pull and Bear i Bershka. Sam je stvorio bogatstvo – najpre je otvorio radnju koja je pravila bademantile, a 1975. prvu Zara prodavnicu. Ortega živi vrlo povučeno, sa svojom drugom suprugom. Njegovih fotografija u javnosti ima veoma malo, a nikad nije dao intervju medijima. Aktivno je uključen u rad kompanije, u dizajn i proizvodnju odeće. Iako ima 75 godina i 31 milijardu dolara, i dalje uglavnom nosi farmerke i majice. Posедуje nekretnine u Parizu, Londonu, Lisabonu i Majamiju, voli da jaše konje i da gleda fudbal. Ježi se od japija, a ćerku je terao da počne da radi od nule – prvi posao dobila je u jednoj od njegovih radnji u Londonu.

6. Hedonista

LAKŠMI MITAL (61), indijski kralj čelika, poseduje oko 31 milijardu evra. Mediji ga smatraju veoma uticajnom osobom: 2006. godine "Fajnenšel Tajms" ga je proglasio za ličnost godine, a 2007. "Tajm" ga je uvrstio među 100 najuticajnijih na svetu. Posao sa čelikom započeo je njegov otac, a danas se uz Lakšmi-ja time bave i njegova dva brata u odvojenim kompanijama. Lakšmi se bogato oženio sa 26 godina, a 2004. je za svoju ćerku organizovao najskuplju svadbu na svetu – 1000 zvanica slavilo je sedam dana u Parizu, što je koštalo oko 60 miliona dolara.

Živi u Londonu, u 128 miliona dolara vrednoj rezidenciji, što je 2004. godine, kada ju je kupio, bila najskuplja kuća na svetu. Ukrašena mermerom iz istog nalazišta iz kog je popločan Tadž Mahal, kuća na adresi Kensington palas gardens 18-19 ima 12 spavaćih soba, tursko kupatilo i unutrašnji bazen. Za sina i ćerku kupio je još dve kuće u Kensington gardensu, a poseduje i druge brojne nekretnine širom sveta. Za svaku od njih detaljno se zna od čega je napravljena i šta je koliko plaćeno. Lakšmi stipendira najuspešnije sportiste i nagrađuje one koji ostvare velike rezultate. Veliki je donator – uz brojne humanitarne donacije, davao je i Laburističkoj partiji Tonija Blera, što je kasnije, pošto se posumnjalo da ga Bler favorizuje, dovelo do velikog skandala u Britaniji, u kojoj Lakšmi posluje.

5. Adrenalin ovisnik

LERI ELISON (67), kompjuteraš, osnivač američkog softverskog giganta Orakl (Oracle) peti je po bogatstvu u svetu sa oko 40 milijardi dolara. U Oraklu godišnje zarađuje blizu 100 miliona dolara. Razvodio se četiri puta. Do pre nekoliko godina bio je vlasnik šeste po veličini jahte u svetu (138 metara duga, 200 miliona dolara teška). Elison je finansijer BMW Orakl jedriličarskog trkačkog tima, prošlogodišnjeg pobednika Kupa Amerike. Veliki je ljubitelj tenisa i vlasnik je 50 odsto deonice BNP Paribas opena. Elison pilotira svojim avionima

Bernar Arno i Zizi Zang

i poseduje brojne egzotične automobile, kao i nekretnine. Veliki je darodavac, a obećao je da će na medicinska istraživanja i unapređenje obrazovanja u budućnosti dati milijarde.

4. Prodavac luksuza

FRANCUZ BERNAR ARNO (62) osnivač je LVMH konglomerata koji prodaje 50 luksuznih brendova (modnih, kao što su Dior i Fendi, vina, sato-ve, kozmetiku, nakit...). Sa 41 milijardom dolara, on je najbogatiji Evropljanin. Kada je 1981. na vlast došao Fransoa Miteran, Arno je otišao u

Deset najbogatijih

1. Karlos Slim Helu – 74 milijarde dolara, Telekom, Meksiko
2. Bil Gejts – 56 milijardi, Majkrosoft, SAD
3. Voren Bafet – 50 milijardi, investicije, SAD
4. Bernar Arno – 41 milijarda, luksuzne robe, Francuska
5. Lorens Lari Elison – 39,5 milijardi, Orakl, SAD
6. Lakšmi Mital – 31,1 milijarda, najveći svetski proizvođač čelika, Indija
7. Amansio Ortega – 31 milijarda dolara, moda, maloprodaja, Španija
8. Eike Batista – 30 milijardi, rudarstvo, nafta, Brazil
9. Mukeš Ambani – 27 milijardi, petrohe- mijski proizvodi, nafta i gas, Indija
10. Kristi Volton, udovica Džona Voltona i familija – 26,5 milijardi, trgovina, SAD

Ameriku, ali tamo nije uspeo. Vratio se tri godine kasnije i postao direktor kompanije koja prodaje luksuzne stvarčice, a ubrzo osnovao i današnju kompaniju LVMH. Iz dva braka Arno je dobio petoro dece. Obožava tenis i veoma se trudi da živi zdravo. Opsesivni je detaljista, prijatelj umetnika i ljubitelj i kolekcionar umetnina – u njegovoj dnevnoj sobi više slike Vorhola i Pikasa.

3. Bridž fan

VOREN BAFET (81), 50 milijardi dolara težak američki investitor, i danas živi u kući u

Bil i Melinda Gejts

Voren Bafet

Omaha koju je 1958. kupio za 31.500 dolara. Oduvek je voleo novac – kao dečak je išao od vrata do vrata i prodavao novine, koka-kolu ili bilo šta drugo što je išlo. Do 12. godine pročitao je sve knjige o investiranju koje je pronašao u lokalnoj biblioteci. Radio je kod dede u piljarnici, a prvu ozbiljnu zaradu namakao je tako što je postavljao flipere u berbernice. Posедуje još jednu kuću u Kaliforniji i sedam miliona dolara vredan avion. Bafet se zavetovao da će pokloniti 99 odsto svog bogatstva, uglavnom kroz fondaciju “Bil i Melinda Gejts”. Pasionirani je igrač bridža koji igra sa osnivačem Majkrosofta Bilom Gejtsom. Bridž igra tačno 12 sati nedeljno. Nema mobilni telefon, niti računar na stolu u kancelariji. Vozi se sam do posla, u svom kadilaku DTS. Pre šest godina oženio se drugi put, višedecenijском prijateljicom.

2. Melinda i Leonardo

BIL GEJTS (56), koosnivač softverske kompanije Majkrosoft, i dugogodišnji najbogatiji čovek sveta, živi naizgled vrlo dosadan život,

naročito sada kada se povukao iz posla. Sedamnaest godina oženjen je Melindom, sa kojom ima troje dece. Stanuju u ogromnoj, “podzemnoj” kući na jezeru Vašington kod Sijetla, vrednoj oko 125 miliona dolara. Nekoliko od tih 125 miliona odlaze na bazen sa podvodnim muzičkim sistemom. Kolekcionar je antikviteta i umetnina – poseduje kolekciju naučnih spisa Leonarda da Vinčija koju je platio oko 31 milion dolara. Osim bridža igra i tenis i golf. Sa suprugom vodi jedan od najvećih dobrotvornih fondova u svetu. Godine 2007. postao je drugi najveći donator na svetu posle Vorena Bafeta – dao je 28 milijardi dolara.

1. “Cicija”

MEKSIKANAC KARLOS SLIM (71) direktor je telekomunikacione kompanije Telmex, najvećeg operatora mobilne telefonije u Latinskoj Americi. Sa 74 milijarde dolara koje poseduje, smatra se da je, već drugu godinu zaredom, najbogatiji čovek na svetu. Slim je udovac, ima šestoro dece. Za razliku od većine bogataša koji

se kriju od javnosti, Slim, koga zovu i “Mr. Monopol”, sasvim je otvoren – na njegovom sajtu www.carlosslim.com ima više detalja o njegovom životu nego što bi većina ljudi želela da zna. Mada kroz sopstvenu, a i druge dobrotvorne fondacije poklanja novac, mnogi mu zameraju da ne daje dovoljno. “Ubeđen sam da se sa siromaštvom ne treba boriti donacijama, humanitarnim radom, pa čak ni javnom potrošnjom, već se treba boriti zdravstvom, edukacijom i poslovima”, rekao je Slim u intervjuu za “USA Tudey”, odgovarajući na takve optužbe.

Strana štampa navodi da Slim živi u “skromnoj” kući sa šest spavaćih soba i bazenom i da obožava domaću, meksičku hranu. No, na zidovima te skromne kuće vise slike Van Goga, Renoara, Dijega Rivere. Pomalo nalik na put Vorena Bafeta, i Slim je počeo kao dečak – u “Plejboju” je pročitao članak o milijarderu Džonu Polu Getiju i dobio inspiraciju – sa 11 godina počeo je da kupuje akcije Nacionalne banke Meksika, a danas kontroliše gotovo 200 kompanija.

Marija Vidić

Brzi internet, spori voz

Ukoliko građani Srbije internet nastave da uglavnom koriste kako bi išli na Fejsbuk – a prema evropskim podacima to radi 30 odsto građana Srbije – od našeg informatičkog razvoja nema ništa

Na Trgu republike, u najstrožem centru Beograda, bežičnih internet mreža ima na desetine – kafići nude besplatan internet gostima, vidljive su mreže preduzeća i organizacija, javne mreže koje mogu da se koriste uz neku skromniju pretplatu... Situacija u nekoj drugoj evropskoj metropoli nije bitno bolja, možda je samo internet brži.

Nešto dalje od centra Beograda, u gradskim naseljima, nema baš toliko internet saobraćaja, ali za ulazak u mrežu uvek može da se ogrebe od komšije. No, ako se preselimo oko 100 kilometara jugozapadno od glavnog grada, na primer u Valjevo, tamo ćemo već mnogo teže naći bežičnu mrežu. Internet gostima nude tri kafića u centru grada, a mreže firmi su prava retkost. To, naravno, ne znači da se u Valjevu ne koristi internet, ali daje ideju o stupnju informatičkog razvoja.

U Švedskoj internet može da se koristi i u vozovima. U Srbiji se vozovi jedva kreću.

U Hrvatskoj, bar u blizini Jadrana, svaka pošta ima "hot-spot" – besplatni internet za prolaznike. U Srbiji se internet ne poklanja tek tako – plati, pa koristi, naročito ako si turista (to znači da imaš pare).

U Austriji taksi od bečkog aerodroma do grada košta drastično manje ako se naruči preko interneta; svuda u Evropi su proizvodi jeftiniji ukoliko se kupuju online u odnosu na cene u radnji. Računica je jasna – za online prodaju nisu potrebni lokal na prometnom mestu i nasmejani prodavci. Dovoljan je magacin i namrgođeni magacioner koji površno poznaje rad na računaru i zahvaljujući tome prosleđuje naručenu robu. U Srbiji je u ono malo preduzeća koje ovakve usluge uopšte i nude, stvar malo drugačija – "Kakve veze ima koliko mene šta košta? Ja sam ti omogućio da kupuješ iz fotelje, i ima to da platiš!"

No, osim proste činjenice da imamo zastarele poglede na upotrebu tehnologije, i da je slabo koristimo, ima li išta novo?

Upotreba interneta u Srbiji poslednjih godina solidno je porasla – čak 54 odsto građana, prema Republičkom zavodu za statistiku, nikad nije koristilo internet, ali sada internet priključak ima oko 39 odsto domaćinstava. Ako to uporedimo sa 2006. godinom, kada je priključak na mrežu imalo tek 18 odsto domaćinstava, napredak je očigledan, bez obzira na činjenicu da zastarelu dial-up modemsku vezu danas koristi 17 odsto građana, a brzu bežičnu 12 odsto.

No, u Srbiji se već duže vreme vodi jedna druga rasprava: Da li manjak sadržaja na internetu usporava naš informatički napredak? Ako nemamo sadržaj, šta će nam internet?

Glasnija škola mišljenja kaže da, ukoliko građani internet i dalje budu uglavnom koristili da bi išli na Fejsbuk – a prema evropskim podacima nalog na socijalnoj mreži ima 30 odsto građana Srbije – od našeg informatičkog razvoja nema ništa. Zašto bi neko plaćao 1000 ili više dinara mesečno, kad status može da "lajkuje" i na brzaka u školi,

na poslu, u nekoj radnji u gradu.

S druge strane, pravljenje sadržaja košta, a u siromašnoj Srbiji, koliko god se trudili, ovakva ulaganja se slabo i retko isplate. Takođe, nije u pitanju ni samo novac – institucije, a naročito državne, još nisu naučile da svoje podatke moraju prvo da postavе na internetu, a tek onda počnu da ih štampaju.

Zato se u Srbiji, osim za razmenu pošte, internet uglavnom koristi za pirateriju – preuzimanje filmova i muzike. Sledi pretraživanje podataka o robi i uslugama, i četovanje. Prema istraživanju Republičkog zavoda za statistiku Srbije, tek oko 13 odsto korisnika interneta, umesto da svoje poslove završava na šalterima javnih ustanova, to radi preko interneta. Simptomatično je da je prošle godine 38 odsto korisnika interneta reklo da ne želi da koristi e-government usluge – radije bi ostvarili lični kontakt (sa službenikom na šalteru).

Što se pomenute Švedske tiče, sa Holandijom i Norveškom dotakla je svetski ideal – tamo više od 90 odsto ljudi koristi internet. To, otprilike, znači da ga ne koriste deca mlađa od tri-četiri godine, i eventualno, vrlo stari ljudi. Razlika u procentu onih koji koriste internet među visokoobrazovanim ljudima i onima sa nižim obrazovanjem nije, kao u Srbiji, drastična. U ove tri zemlje između 30 i 60 odsto građana na internetu čita novine, informiše se o e-kursovima i pretražuje informacije potrebne za učenje. Gotovo svaki građanin posećuje i sajtove javnih službi kako bi došao do potrebnih informacija i završio lične poslove. Više od 70 odsto ljudi kupuje preko interneta.

Švedska, Holandija i Norveška su zemlje sa najrazvijenijim internetom u Evropi, i najrazvijenijom kulturom upotrebe interneta. Nije lako porediti se sa takvima. Ali, nije loše ni da prestanemo da se zavaravamo da smo stvarno postali informatički pismeni.

Ovaj članak je napravljen uz podršku Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je isključivo odgovornost nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije. Projekat ("Vrtine života u porodici evropskih naroda") finansira Evropska unija kroz program Medijski fond u okviru evropskih integracija, kojim rukovodi Delegacija EU u Srbiji, a realizuje BBC World Service Trust.

MARIJA VIDIĆ

ANGELA MERKEL: Koliko će nas sve to koštati

BERLIN

Spasavanje evra

Tageszeitung
Gert Štubi

Kriza evra je okončana – barem tako tvrde kancelarka Nemačke Angela Merkel i ostalih 16 šefova država i vlada evrozone. Posve neočekivano, oni su se proteklog vikenda sporazumeli oko “sveobuhvatnog paketa mera”, koji bi trebalo da stabilizuje monetarnu uniju koju su uzdrmali rekordni dugovi i špekulanti, te da smiri finansijska tržišta.

Krizni fondovi za posrnule države kao što su Grčka i Irska biće povećani do 500 milijardi evra, a biće dozvoljena i osporavana kupovina obveznica u kriznim državama.

I protiv jednog i protiv drugog se vladajuća koalicija u Berlinu opirala nedeljama. Zašto je Merkelova u Briselu tako brzo popustila i nije – kao što je ranije najavljivala – odluku odložila do sledećeg sastanka na vrhu krajem marta, na kraju ni ona sama baš nije umela da objasni.

Očigledno da je pritisak tržišta postao isuviše jak, otkad je agencija za ispitivanje rejtinga *Moody's* prošle nedelje još niže ocenila kreditnu sposobnost Grčke i Španije. Neposredno pred sastanak na vrhu, koji je počeo u petak, ponovo su se čule glasine da će i Portugalu uskoro biti potreban pojas za spasavanje. Vlada u Lisabonu je na to predstavila novi program štednje. Predlozi Portugala su na kraju olakšali dogovor o evro-paketu, objasnila je Merkelova.

Ostaje, međutim, nejasno koliko će Nemačka morati da uplati u fondove za spasavanje. Eksperti tvrde da bi Berlin trebalo da dâ garancije za 200 milijardi evra – do sada je bilo 123 milijarde.

Ostalo je otvoreno i da li će i Irska, kao što je bio slučaj kod Grčke, dobiti povoljnije uslove za već odobrenu pomoć EU. Merkelova se saglasila sa nižim kamatama i dužim periodom otplate za Grčku, tek kada se vlada u Atini obavezala da će privatizovati preduzeća za sumu od 50 milijardi evra. U slučaju Irske Merkelova očigledno hoće da postigne da se tamo povećaju porezi na preduzeća, koji su niži nego u drugim zemljama EU.

Poslanik zelenih u Evropskom parlamentu Sven Gigold bio je razočaran, jer evro-paket ne uzima u obzir ekološke i socijalne aspekte. Gigold je naročito oštro kritikovao uslove za Grčku: “Predlozi koje su svojevremeno objavljivale nemačke novine (*Bild-Zeitung*, prim. prev.) o privatizaciji grčkih ostrva da bi se napunila državna kasa, tako su dobili tužan epilog u nemačkoj evropskoj politici.”

Neizvesno je i da li će nova pravila okončati krizu. Finansijska tržišta imaju dve nedelje da oforme svoja mišljenja i testiraju krizom obuhvaćene države kao što su Portugal i Španija. Jer će konačna odluka Evropske unije biti doneta tek 24. i 25. marta.

VAŠINGTON

Dobri i loši muslimani

WELT ONLINE
Uve Šmit

Nedelju dana posle terorističkih napada 11. septembra 2001. Džordž V. Buš je demonstrativno posetio jednu džamiju i veličao islam kao miroljubivu religiju, koju su kidnapovali teroristi. Deset godina posle “9/11” odbor za odbranu domovine Predstavničkog doma SAD počinje saslušavanja radi utvrđivanja “radikalizacije” američkih muslimana.

Al kaida aktivno pokušava da vrbuje muslimane u SAD, izjavio je predsedavajući odboru Piter King. On miroljubivi islam i ne spominje. Neke demokrate i muslimanske grupacije Kinga su već poredile sa senatorom Džozefom Mekartijem, a saslušavanja muslimana sa njegovim lovom na “neameričke delatnosti”, prijatelje komunista i “ostale sovjetske špijune” četrdesetih i pedesetih godina prošlog veka.

King je na to izjavio da mu na pamet ne pada da se “kukavički potčini političkoj korektnosti”, jer njegov odbor ima zadatak da Ameriku odbrani od terorističkih napada. On je nabrojao čitav niz (uspelih i sprečenih) atentata od Tajms skvera u Njujorku do Fort huda u Teksasu. On tvrdi da je “radikalizacija u američkoj domaćoj izradi” zabrinjavajući trend koji se može dokazati.

Kit Elision, odbornik demokrate u Minesoti i jedini prakticirajući musliman u Kongresu, optužio je Kinga da “na čitavu jednu grupu prebacuje kolektivnu krivicu” i da stereotipima potpiruje stanovništvo. Na prvom saslušanju pojavili su se jedan šerif iz okruga Los Anđelesa i roditelji dvojice sinova koje su u SAD vrbovale terorističke grupe.

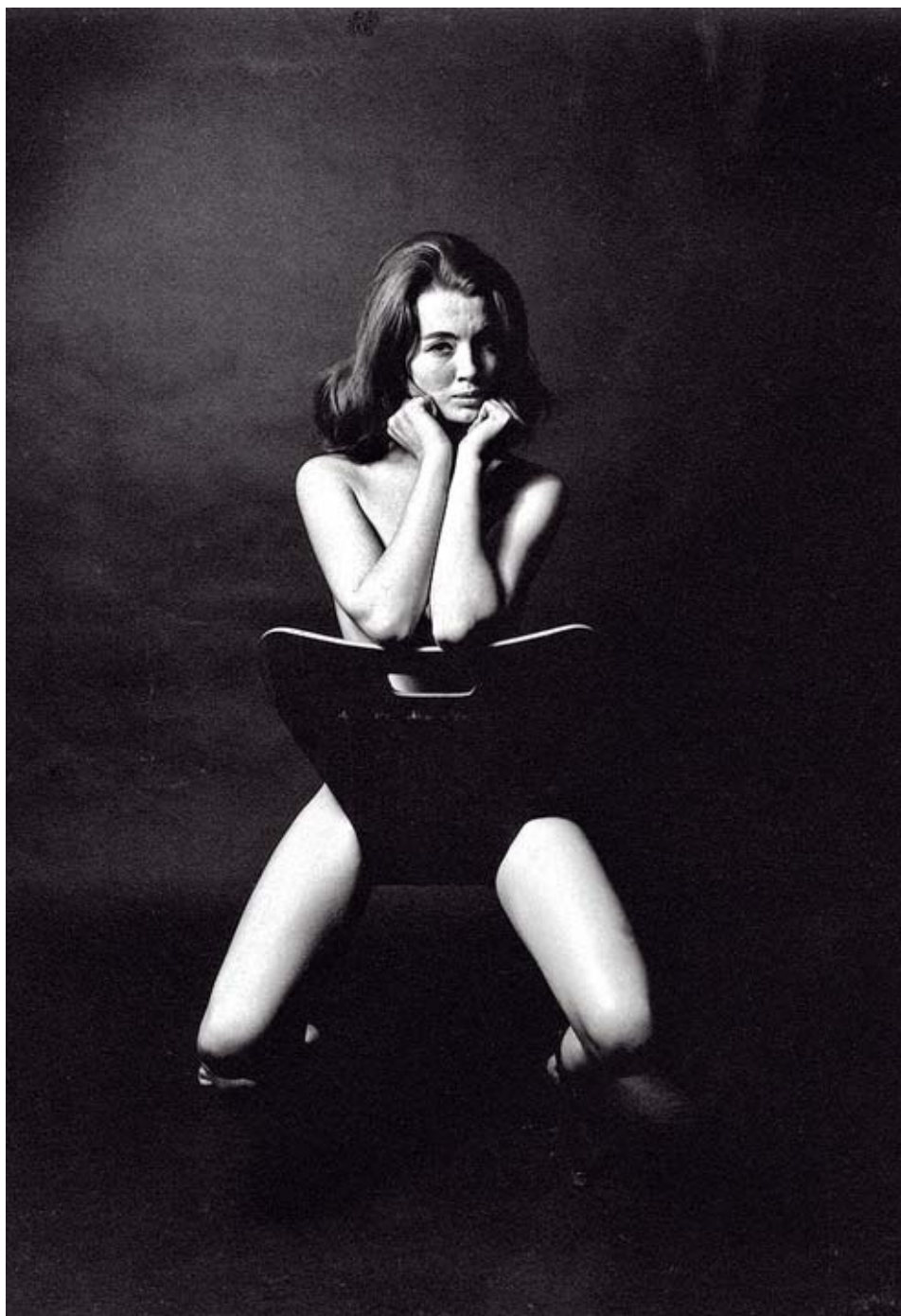
Šerif Li Baka naglasio je da je najbolja strategija uspostavljanje odnosa poverenja sa muslimanskom zajednicom, da je sedam od poslednjih deset terorističkih napada sprečeno zahvaljujući aktivnoj pomoći američkih muslimana.

King je, međutim, insistirao da “isuviše veliki broj džamija ne sarađuje sa policijom”. Šerif mu je odgovorio da njemu nije poznat ni jedan jedini primer, da je neki imam u Los Anđelesu nekada ohrabrivao na nasilje ili nekada obavezao da ne sarađuje sa vlastima.

Kritičari saslušanja koje će trajati dani naglašavaju da kao svedoci nisu pozvani ni muslimanski američki advokati, ni imami. ◀

Domest političke ere

Ukoliko se onaj ko je uhvaćen “na delu” ne ponaša izazivački, postoje šanse da ostane na vlasti. Ukoliko ima nekoga na svojoj strani, bilo da je to bračni partner ili stranka uz čiju je pomoć došao na vlast, šanse za opstanak su još veće

VRUĆA JUNAKINJA HLADNOG RATA: Kristina Kiler

Politički seks skandal naziv je za situaciju kada javnost sazna da je neki političar uhvaćen u nelegalnim ili nemoralnim seksualnim aktivnostima. Jedan takav trenutno potresa Italiju zbog aktivnosti premijera Silvija Berluskonija. Ipak, tvrditi da je Italija malograđanska zemlja te je stoga sada besna na Silvija Berluskonija, ne bi bilo tačno, jer birači od političara ne očekuju da budu sveci, nego da znaju gde je granica. Da Italija nije puritansko društvo koje se sada preterano zgražava nad Berluskonijevim seksualnim avanturama pokazala je smrt porno glumice Moane Poci 1994. godine. Pocijeva je umrla iznenada, posle kraće bolesti, za koju se pretpostavlja da je imala rak jetre, ali uzrok smrti do danas je ostao nepoznat široj javnosti. Iskrena žalost za Moanom koja je umrla u 33. godini nije bila pomućena činjenicom da je pokojnica bila porno diva, a na dugoj listi njenih ljubavnika bio je i Betino Kraksi, predsednik italijanske vlade. Kada se Kraksijeva afera sa porno glumicom otkrila, ona nije naštetila ni Kraksiju, kome je mnogo više zamerana korupcija, a ni Italiji, i to je osnovna razlika u odnosu na aktuelnu aferu Silvija Berluskonija. Osim toga, Moana Poci nije bila maloletna, a Betino Kraksi joj nije platio za seks, niti se ponašao kao da za njega ne važe norme koje obavezuju obične ljude, kao što to danas radi Silvio Berlusconi.

A PRE TOGA: Čuvena plava haljina Monike Levinski sa belim mrljama koje je na njoj ostavio Bil Klinton prodana je nedavno na aukciji kao simbol seks skandala u Beloj kući koji je nadmašio čak i ono što smišljaju scenaristi telenovela. Sa današnje tačke gledišta može izgledati čudno da je afera dobila tolike razmere. Za kolosalnost ove afere zaslužni su Klintonovi politički oponenti, republikanci, koji su do maksimuma uveličavali aferu tvrdeći da je Bil Klinton urušio porodične vrednosti na kojima

kcije

VIDI PRST:
Silvio Berlusconi
i Naomi Leticija

Foto: Reuters

počiva Amerika. Njihov najveći problem je bio u tome što je sve vreme afere Hilari Klinton stajala uz svog muža. Osmeh prve dame u jeku seks skandala u Beloj kući možda je bio izveštačen ali je tako ličnim primerom pokazivala da muževljevo neverstvo nije nešto što smatra bitnim. Bil Klinton je politički preživeo.

VRELE NOĆI U HLADNOM RATU: Takvu podršku nije imao Harold Makmilan koji je 1963. godine podneo ostavku na mesto britanskog premijera posle seks afere koja je potresla Veliku Britaniju. Konzervativna partija nije ga podržala i Makmilan je morao da podnese ostavku, iako učesnik u seks skandalu nije bio on, već ministar vojske u njegovoj vladi Džon Profjumo. On je na jednoj zabavi upoznao londonsku kol gerlu Kristinu Kiler. Njihova veza trajala je nekoliko nedelja, a onda ju je Profjumo, koji je bio oženjen – prekinuo. Kada se vest o Profjumovoj seks aferi pojavila u javnosti, sve bi se možda završilo na pikanteriji da ljubavnik Kristine Kiler nije bio i Jevgenij Ivanov, vojni ataše pri ambasadi SSSR u Velikoj Britaniji. Da bi se tačno razumela histerija koja je nastala oko toga što je Kristina Kiler bila istovremeno u vezi sa britanskim ministrom vojske i sovjetskim vojnim atašekom, treba imati u vidu da se sve ovo događalo u jeku hladnog rata i kubanske krize. Opsednutost špijunažom u to doba bila je toliko raširena da se javnost digla na noge tvrdeći da je bezbednost Velike Britanije ugrožena. Na saslušanju u parlamentu Profjumo je kazao da nije bilo ničeg nedoličnog u njegovom odnosu sa Kristinom Kiler, ali mu niko nije poverovao i štampa je nastavila

Srbija – kraljevstvo seks skandala

Likovi vladara u mnogim operetama imaju srpska imena jer je u 19. veku Srbija bila omiljena tema žute štampe zbog brojnih seks skandala koji su potresali srpski dvor, ali i celu zemlju.

Rastava kneza Mihaila sa kneginjom Julijom nije bila tako veliki skandal koliko njegova odluka da se ponovo oženi. Njegova izabranica bila je Katarina Konstantinović, od koje je bio stariji 25 godina i koja mu je bila bliska rođaka. Javnost je bila užasnuta mogućnošću da dođe do sklapanja ovog braka jer bi to značilo incest. Uprkos tome, knez Mihailo nije odustajao od ovog braka i oterao je Iliju Garašanina sa mesta predsednika vlade zato što se usprotivio njegovom braku. Ovaj skandal sigurno bi dobio još veće razmere da knez Mihailo nije ubijen.

Teško je pobrojati sve seks skandale kralja Milana zbog kojih je kraljica Natalija demonstrativno napuštala Beograd, a bila je i proterivana iz zemlje po muževljevom nalogu. Njihov brak bio je razveden, pa je potom taj razvod poništavan, a sudbina nekog ministra i vlade u velikoj meri je zavisila od toga kakav su stav imali prema ljubavnim avanturama kralja Milana. Evropska žuta štampa živela je od toga što je izveštavala o skandaloznim događajima u Srbiji.

Ženidba kralja Aleksandra Dragom Mašin bila je u suštini seks skandal jer Draga nije ispunjavala moralne standarde za kraljicu. Javnosti je bilo poznato da se ona neko vreme izdržavala tako što je primala novac od svojih ljubavnika. Lažna trudnoća kraljice Drage bila je udarna tema evropske žute štampe tog vremena i jedan od činilaca koji su doveli do atentata na kraljevski par. Poučeni primerom Obrenovića, Karađorđevići su vodili računa o svom ponašanju tako da ta epoha nije obeležena seks skandalima.

Slobodanu Miloševiću je opozicija pokušala da napakuje seks skandal tako što je na sednici Narodne skupštine javno zatraženo da skupština “formira komisiju koja će ispitati odnos predsednika Republike sa Spomenkom Jović”. Od socijalista je ubrzo stigao odgovor da “naša opozicija ne može da oprostí Miloševiću što je monogaman”, uz opasku da mu to zameraju jer oni to nisu, čime je rasprava na ovu temu bila završena.

Prvi savremeni srpski seks skandal je bio slučaj generala Vuka Obradovića. Ljiljana Nestorović i Jelena Milenković optužile ga seksualno uznemiravanje. Tada se ispostavilo da je Obradović seksualno uznemiravao veliki broj žena, ali su one o tome ćutale.

**AH TE BUDALE: Profjumo – Kiler,
Bil – Monika, kandidat Hart i Dona,
dole: izraelski predsednik Moše Kacav,
masovni seksualac; desno: porno
zvezda Moana Poci** Foto: VREME

Skandalozna glupost

Današnji predsednik Južnoafričke Republike Džejkob Zuma bio je 2005. godine optužen za silovanje, ali su na sudu te optužbe odbacene jer je utvrđeno da je seksualni odnos bio dobrovoljan. Iako se ovaj seks skandal dobro završio po Zumu, on mu je ipak urušio ugled. Naime, tokom suđenja se ispostavilo da je žena koja je tvrdila da ju je Zuma silovao HIV pozitivna i da je on to znao, ali ipak nije koristio prezervativ. Međutim, Zuma je na sudu rekao da je preduzeo mere da ne bude zaražen sidom jer se posle seksa istuširao. Zaprepašćenje ovom izjavom bilo je tim veće jer je Zuma u trenutku kada je ovo rekao bio predsednik Južnoafričkog komiteta za suzbijanje side.

da se bavi aferom. Četiri meseca kasnije, Profjumo je priznao da je lagao i podneo je ostavku na mesto ministra vojske. Sve to je do te mere urušilo ugled Makmilanove vlade, tako da je on oktobra 1963. godine podneo ostavku.

NE IZAZIVAJ: U seks aferi koja je potresla SAD 1987. godine ništa nije bilo preuveličano. Geri Hart bio je skoro siguran kandidat demokrata za predsednika SAD na izborima 1988. godine i mnogi su verovali da on može postati i sledeći predsednik SAD. Za ovog senatora iz Kolorada dugo se govorilo da nije veran ženi, a novinar “Njujork tajmsa” ga je zapitao da li je to tačno. Hart je odgovorio da je to laž i pozvao novinare da dokažu švaleraciju. Ova izazivačka izjava odštampana je 3. maja 1987.

u “Njujork tajmsu”, a tog istog dana Majami Herald je doneo vest da je manekenka Dona Ris viđena kako napušta Hartov apartman pošto je u njemu prenoćila. Hart je potvrdio da je Dona Ris bila u njegovom apartmanu, ali da tu nije prenoćila, da reporteri nisu videli kada je izašla na drugi izlaz i da je njihov odnos samo prijateljski. Hartova žena izjavila je da veruje svom mužu, a potom su mediji objavili fotografiju snimljenu na jahti na kojoj Dona Ris sedi Hartu u krilu. Posle toga, Hart je odustao od kandidature za predsednika SAD.

Zanimljivo je da se povodom ovog skandala oglasio i Sovjetski Savez, koji je saopštio da smatra da Hartov lični život ne bi trebalo da utiče na njegovu kandidaturu za predsednika SAD.

Izazivačko ponašanje, ovaj put prema pravosuđu a ne medijima, osvetilo se i još jednom političaru.

Moše Kacav bio je predsednik Izraela kada se u julu 2006. obratio za pomoć javnom tužiocu tvrdeći da ga ucenjuje jedna od njegovih službenica. Istraga je pokazala da desetak službenica tvrdi da ih je Kacav seksualno uznemiravao, a jedna ga je optužila i za silovanje. Policija je pretresla Kacavovu kuću i u više navrata ga saslušavala. Iako je tvrdio da su optužbe na njegov račun lažne, Kacav je, da bi izbegao urušavanje institucije predsednika Izraela, počeo da se uzdržava od obavljanja predsedničkih dužnosti prepuštajući ih Knesetu, izraelskom parlamentu. Pokušaj Kacavovog opoziva

u Knesetu nije uspeo, ali je on ipak dao ostavku. Na kraju je došlo do nagodbe između nje i suda po kojoj je dobio uslovnu kaznu zatvora i morao je da plati odštetu dvema ženama. Međutim, Kacav je potom odustao od nagodbe, tvrdeći da tužilaštvo nema dokaze protiv njega, i zatražio je da mu bude suđeno. Sud

u Tel Avivu ga je 30. decembra 2010. proglasio krivim zbog silovanja i seksualnog uznemiravanja. Sud još nije doneo odluku o kazni, a maksimalna sankcija bi mogla da bude 49 godina zatvora.

Navedeni primeri mogu poslužiti kao obrazac po kome političar može da preživi seks skandal. Ukoliko se onaj ko je "uhvaćen na delu" ne ponaša izazivački, postoje šanse da ostane na vlasti. Ukoliko ima nekoga na svojoj strani, bilo da je to bračni partner ili stranaka uz čiju je pomoć došao na vlast, šanse za opstanak su još veće.

ŠVALER SILEDŽIJA: Za razliku od Bila Klinton, Silvija Berlusconi je supruga napustila posle javnog prepucavanja u kojima je otkrila da on nije bio na 18. rođendanu njihovog sina, ali je našao vremena da ode na proslavu punoletstva lepotice Naomi Leticije. Teško da će članovi Berlusconijeve Partije slobode ostati uz njega nakon što su gledali kako on za kandidatkinje za poslanice u Evropskom parlamentu predlaže anonimne lepotice bez ikakvog političkog iskustva. Sudski proces protiv Moše Kacava deluje bezazleno u odnosu na Berlusconijevo dosadašnje iskustvo sa sudom. Protiv Berlusconi se vodio ili se vodi čitav niz sudskih

processa, među kojima su i oni za poresku utaju, pranje novca i podmićivanje koji su zastareli ili je parlamentarna većina koju je on kontrolisao donela zakone koji su omogućili njihovu zastarelost. Ne može se reći da se Berlusconi prema medijima ponašao izazivački kao Geri Hart. Kao vlasnik Mediaset grupe, Berlusconi je medije koje poseduje koristio po svojoj volji, a prema ostalima je njegovo ponašanje bilo siledžijsko, tako da je on sa položaja predsednika vlade Italije pozivao oglašivače da bojkotuju medije koji mu nisu naklonjeni. Da je opoziv Bila Klinton uspeo, on bi uvek bio dobrodošao – makar na Kosovo jer ga tamo cene – za razliku od Berlusconi koji je vređao srpski jezik, finsku kuhinju, kineske komuniste, muslimane i još mnogo drugih, tako da u svoju odbranu ne bi mogao da navede ni to da ga u svetu razumeju bolje nego u otadžbini. Kako god da se završi Berlusconijev seks skandal, on nikada neće biti pominjan kao događaj iz koga se može naučiti nešto o seks aferama.

Čini se da je osnovni problem Berlusconijevog skandala u tome što se nameće pitanje kako je neko kao on dospao na mesto predsednika italijanske vlade.

Vladan Stojić

Wine Style

TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA O VINU

petak, 01.04.2011. 15 - 19 h

- PET STRUČNIH PREDAVANJA O NAINOVIJIM TENDENCIJAMA U PROIZVODNJI, MARKETINGU, PRODAJI, PLASMANU VINA

TREĆI EKSKLUZIVNI SALON VINA

subota, 02.04.2011. 14 - 20 h

- NAJBOLJE VINARIJE IZ REGIONA
- NAJVEĆI UVOZNICI VINA U SRBIJI

Prijatelji konferencije i salona

MESTO ODRŽAVANJA

zira
HOTEL
BEOGRAD

Ruzveltova 35, Beograd

VREME

B92 INFO

PLAYBOY

INFORMACIJE tel: 011 - 245 82 86 www.winestyle.rs

Diskriminacija bivših štićenika popravnih domova

Bez podrške na margini života

“Imam devojk, dugo sam sa njom i mislim da je to ozbiljno, ali se jako plašim da joj kažem da sam bio u vaspitno-popravnog domu. Strah da me ne odbaci zbog moje prošlosti je jači od svega”

NA PRVI POGLED ne razlikuju se mnogo od ostale dece, ali njihovi problemi nisu briga o kupovini novih patika ili planiranje izlaska u grad sa društvom, već suočavanje sa strahom – da li ću celog života u očima drugih biti samo bivši delinkvent?

“Ne znam šta mi je to trebalo u životu”, javlja se kasno. Kad udarac sudskog čekića označi presudu, duga tišina probudi prvi osećaj krivice i odgovornosti. Priča o odrastanju deteta sa prevelikim strahom od teške ruke roditelja, da obroka ni danas neće biti i o više tuča nego druženja teško je poverena psihologu, čiji je posao da tuđe probleme sluša. Sledi vaspitno popravni dom i takozvana druga šansa.

“Oni dolaze kod nas kao deca i nekada su u pitanju ozbiljna krivična dela”, kaže Saša Stojković, upravnik Vaspitno-popravnog doma u Kruševcu. “Ipak, rad u ustanovi vas nekako nauči da ih ne delite na taj način, jer iza tog krivičnog dela se ipak nalazi krhko biće kome je potrebna pomoć. Većina ovih dečaka i devojčica

nemaju kriminalnu prošlost, pa je boravak u domu proces ponovne socijalizacije kao individualnog tretmana. Pored rada na psihološkom oporavku, akcenat se stavlja na obrazovanje i obuku za zanat uz koji će se lakše snaći po izlasku.”

U VPD u Kruševcu je samo ove godine upućeno 154 maloletnika, a tek 30 odsto od ukupnog broja onih koji dom napuste krenu dobrim putem.

IZLAZAK U ŽIVOT: Od 2006. godine u primeni je Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica,

koji obavezuje Centar za socijalni rad da pruži pomoć i zaštitu posle izvršenja zavodskih mera. “Tri meseca pre isteka vaspitne mere sprovodi se program ‘Kuća na pola puta’, što podrazumeva kontinuirani rad sa štićenicima i njihovim roditeljima na pripremanju za život van sistema i postepeno osamostaljivanje te dece”, napominje Mira Janjić iz Asocijacije centara za socijalni rad. “Po izlasku iz doma, pravne prepreke za njihov dalji normalni život ne postoje, zbog prezaštićenosti maloletničkih dosijea.”

Međutim, prvo na šta štićenici nailaze na polju je socijalna diskriminacija koju je teško utvrditi, a još teže iskoreniti.

“Mladi ljudi su prilično uplašeni kada izađu iz doma. Oni su sve vreme bili zaštićeni ovde od mnogih stvari sa kojima se suočavaju po izlasku. Mnoge ne čekaju ni smeštaj, ni roditelji”, kaže Živica Pavlović, psiholog VPD-a u Kruševcu, i navodi da u domu deca imaju makar jednu odraslu osobu koja je stekla njihovo

Moje ime je _____

Želim da se zaljubim, osnujem porodicu, radim posao koji volim, imam svoj dom.

Ja sam:

- a) bivši štićenik vaspitno-popravnog doma**
- b) samo JA?**

ULAZ:
Izaći je problem

poverenje i na koju mogu da se oslone, što im uglavnom nedostaje kada dom napuste. "Imali smo slučaj devojke koja je šest godina radila sve i svašta. Mešala cement, kopala kanale i slično da bi na kraju, posle nekoliko godina, klonula duhom jer podrške nije bilo. Mi smo tu da pozovemo tržište rada i Javno komunalno preduzeće. Slali smo im i dopise, ali oni nam kažu da nema mesta ni za ljude koji nisu bili u domu ili zatvoru, a ne za one koje su bili." Iako smatra da na generalnom planu ljudi nemaju toliko predrasuda prema bivšim štićenima doma, ona ipak ističe da među poslodavcima postoje oni koji prave razliku.

Do devedesetih godina radilo se na komunikacijskoj liniji između Centra za socijalni rad i javnih preduzeća prilikom zapošljavanja

bivših štićenika iako za to nije postojala zakonska obaveza. Međutim, sada je situacija nešto drugačija. "Danas ne postoji razvijena svest o tome koliko je pozitivno zaposliti momka koji je izašao iz VP doma", ističe Saša Stojković, i dodaje: "Za državu je isplativije da raznim beneficijama stimuliše preduzetnike za rešavanje ovog problema, jer je pokrivanje troškova krivičnog postupka i njegovog izvršenja mnogo veći teret za državni budžet. Ta ideja je predložena, ali nije naišla na plodno tle."

DISTANCA I SUMNJA: Prema podacima istraživanja Centra za socijalno preventivne aktivnosti GRiG, određeni stepen socijalne distance prema bivšim štićenima postoji. Ljudi ih uglavnom posmatraju kao "raspuštene i problematične". Pri traženju zaposlenja i mesta za

stanovanje uglavnom im daju negativne odgovore uz obrazloženje da će sigurno nastaviti sa starim životom i lošim navikama, da je pitanje koliko su u stanju da se poprave i da su skloni nevoljama i konfliktima.

Sve do sada preduzete mere nisu efikasne ako ne postoji sistem evidencije o otpuštenim maloletnicima i njihovom prihvatanju u društvu. Ljubinka Marković, psiholog Višeg suda, naglašava: "To je neophodno jer se baza podataka ne koristi samo radi statistike već i zbog planiranja politike i različitih intervencija u tom pogledu. Ono što je prepreka dokazivanju diskriminacije je što bi prikupljanje daljih informacija o bivšem štićeniku bez njegovog ličnog angažovanja bilo kršenje osnovnih ljudskih prava."

Diskriminacija bivših štićenika popravnih domova je pojava prisutna u našem društvu. Retki su oni koji na njih gledaju kao na svu ostalu decu i koji su spremni da im pruže šansu. Šta se dešava sa njima kada izađu iz doma? Ovo pitanje i dalje predstavlja tamni vilajet jer ne postoji adekvatni sistem postinstitucionalne podrške bivših štićenika. Potrebna je veća angažovanost države i NVO-a u pružanju dugoročnije podrške bivšim štićenima, kao i adekvatan i zvaničan sistem praćenja njihovog ponašanja. Prisutna je i izražena osuda javnog mnjenja, što je posebno pogubno s obzirom na to da se većina građana informiše o ovoj temi u medijima, a o deci iz doma se ionako veoma malo zna.

Sandra Krstanović, Jelena Slović, Sandra Pejić, Nevena Cukućan, Andrijana Rusić
(Rad obavljen na kursu istraživačkog novinarstva u Beogradskom centru za ljudska prava)

Mogućnost za obrazovanje

"Obrazovni sistem u Vaspitno-popravnom domu u Kruševcu podrazumeva saradnju sa svim srednjim školama u bilo kom gradu, kao i saradnju sa Narodnim univerzitetom 'Božidar Adžija'. Na tim diplomama, bilo da se dobijaju u ustanovi ili u pomenutim institucijama, nigde ne piše da su svršeni srednjoškolci i zanatlije boravili u VP domu. Time se štiti identitet maloletnika i omogućavaju izvesne olakšice prilikom zapošljavanja", kaže Saša Stojković, upravnik VP doma u Kruševcu.

Nema pravne diskriminacije

"Podaci o osudi na vaspitnu meru ili kaznu maloletničkog zatvora ne mogu se dati nikom osim u slučajevima predviđenim u članu 102. stav 2. Krivičnog zakonika (slučaj kada je neko lice u sudskom postupku, pa su podaci potrebni za novi postupak pred sudom). Kada se stiču uslovi iz člana 102. stav 2. Krivičnog zakonika, podaci o izrečenoj vaspitnoj meri ili kazni maloletničkim zatvorom mogu se dati samo sudu, javnom tužiocu i organu unutrašnjih poslova u vezi sa ranijim postupkom protiv lica koje je ranije bilo osuđeno. Tako, sa pravne strane diskriminacije nema", navodi Ljubinka Marković, psiholog Višeg suda u Beogradu.

Zemlja ljudi: **Nova Huta**

Poljska u sv

Za razliku od Krakova, u Beogradu nema opasnih delova u koje nije preporučljivo zalaziti. Kod nas, ako nemate sreće i naletite na budalu, podjednako možete nastradati i na Obilićevom vencu i u Borči Gredi. U gradu na jugu Poljske situacija je nešto drugačija

Za "Vreme" iz Krakova

Kažimjež je pre desetak godina bila četvrt Krakova u koju ste zalazili samo ako ste želeli da ostanete bez zuba ili mobilnog telefona. Onda je osnovano nekoliko kulturnih manifestacija poput Festivala jevrejske muzike, renovirano je ili otvoreno nekoliko muzeja i počeo je da radi sada već kulturni bar Singer. Danas u ovom jevrejskom delu grada postoji više od stotinu kafića, diskoteke i klubovi iz centra su premešteni tu ili su pak otvorena "isturena odeljenja" najčjuvenijih krakovskih mesta za izlaske, živopisne fasade su obnovljene i rade brojne prodavnice suvenira. Danas u Kažimježu ima toliko turista da Poljaci ponovo počinju da ga izbegavaju, više ne zbog straha od batina, već zato što smatraju da je kvart izgubio svoj autentičan boemski i umetnički duh.

Nešto slično se dešava i sa Novom Hutom, radničkim naseljem za koji će vam neko reći da je deo Krakova, dok ga mnogi smatraju zasebnom celinom i posebnim gradom. S tim što

om srcu

je stvaranje “nove” Nove Hute znatno složeniji i komplikovaniji posao.

SA ILI IZ NOVE HUTE: Da bi se razumeo proces preobražaja koji se trenutno dešava, nužno je vratiti se u istoriju. Posle Drugog svetskog rata Krakov nije bio razrušen kao Varšava i koliko-toliko bila je sačuvana bit onog što ovaj grad krasi: intelektualna i umetnička atmosfera koja se održala za vreme okupacije, pre svega kroz ilegalno ili “podzemno” delovanje velikog broja viskoobrazovanih stanovnika. U Krakovu univerzitet postoji otprilike onoliko vekova koliko smo mi bili pod Turcima, ovaj grad je i danas pun mladih ljudi (kao i turista na koje ponosni Poljaci škrguću zubima), mnogobrojnih žurki, zapanjujućeg broja pozorišta, bioskopskih predstava, džem-sešna... U Poljskoj važi pravilo koje, pojednostavljeno rečeno, glasi: ako hoćete novac, idite u Varšavu. Ali ako želite dobru zabavu, Krakov je pravo mesto. Da bi došla do ove vrste izbora, Poljska je prešla dug i mučan put.

Varšava je za vreme rata potpuno razrušena, Nemci su je temeljno spravljivali sa zemljom dok je Crvena armija to mirno posmatrala s druge strane reke, a jedno od mogućih objašnjenja je da su Sovjeti znali da sledi uvođenje sasvim novog političkog poretka, te da će im posao biti olakšan ako krenu od apsolutne nule.

Krakov je pak predstavljao problem. Tolikom broju obrazovanih ljudi na jednom mestu valjalo je naći protivtežu i neutralisati njihov uticaj. Tako nastaje Nova Huta.

Huta zapravo znači “livnica” i reč je o gigantu teške industrije koji je podignut maltene na livadi. Ironija je da su početnu ideju dali Amerikanci. Od novca iz Maršalovog plana tu je trebalo da bude izgrađena manja livnica, ali su konfrontiranjem Istoka i Zapada, kako bi pokazali svoju supremaciju, 1950. Sovjeti podigli isto to, samo mnogo, mnogo veće. Izgrađena je železara, ili kombinat, kako ga ovde svi zovu, koji je na svom vrhuncu zapošljavao 38.000 radnika i godišnje proizvodio 6,7 miliona tona čelika. Pored kombinata, čiji dimnjaci ►

SMISAO I PROLAZNOST: Lenjin, Crkva, navijači

nalik onim iz fabrike u kojoj radi Homer Simpson i dalje dominiraju pozadinom pejzaža, izgrađen je grad u kome gotovo svaki detalj ima bizarnu istoriju i govori o vremenu kad su Poljskoj bila nametana rešenja za probleme koja ona uopšte nije želela.

Pre svega, naselje nosi pečat monumentalnog socrealističkog arhitektonskog stila. S tim što nije sve kopirano iz Sovjetskog Saveza, već su Rusi poslali svoje arhitekte da pronađu nešto "autentično Poljsko" i pridodaju ga sovjetskom modelu. "Otkriven" je renesansni stil u kom su građene one zgrade koje su nekako preživjele rat i taj element je inkorporiran u arhitekturu Nove Hute. Rezultat su zdanja koja su najbližija onom redu zgrada u Ruzveltovoj ulici koji se nalazi preko puta beogradskog Novog groblja.

S druge strane, hladnoratovska paranoja je ostavila upečatljiv trag u planiranju naselja. Ceo grad je pre svega arhitektonski podređen zamisli uspešne odbrane od eventualnog napada NATO pakta. Pored mnogobrojnih tunela i atomskih skloništa, oko i u samom mestu mnogo je zelenila koje bi trebalo da ublaži posledice radijacije, što se danas ispostavlja kao prednost, opet iz sasvim suprotnih razloga od prvobitnih ideja. Umesto uobičajenog blokovskog rasporeda zgrada, građena je neka vrsta tvrđava. Nova Huta se sastoji od "utvrđenih" stambenih blokova gde prema spolja gledaju stanovi projektovani tako da se što duže mogu odupirati "okupatoru": uglavnom nemaju terase, prozori su relativno male veličine kako bi se lakše mogao napadati neprijatelj, na krovovima se protežu zidovi koji na dnu imaju otvore za pucanje iz pušaka, prolazi između zgrada su idealne širine za postavljanje tenka... Unutar bloka-tvrđave pak nalaze se javne zgrade poput prodavnice, ambulante, škole ili vrtića.

I sa sociološke strane posmatrano, stanovništvo Nove Hute uklapalo se u komunistički model ubrzane industrijalizacije: u grad su dovođeni ljudi sa sela, sve u nameri da se neutrališe značaj "buržoaskog" Krakova. Za svega nekoliko godina na mestu nekoliko sela nastao je grad od 100.000 stanovnika, koji je formalno bio deo Krakova, ali je suštinski jedinstven. Prepirke da li je Nova Huta zaseban grad ili samo predgrađe traju do danas. Sami stanovnici ovog mesta, ali i "pravi" Krakovljani često odbijaju da priznaju da žive u jednom gradu. "Kad kažeš da si iz Krakova – to automatski znači da nisi iz Nove Hute", govore i jedni i drugi.

Regionalizacija, ali prava

Stanovništvo u Poljskoj je ravnomernije raspoređeno nego u Srbiji. Mada ova država ima gotovo četrdeset miliona stanovnika, gradovi sa više od milion stanovnika poput Varšave ili Gdanjska sa okolinom su retki. Većina Poljaka zapravo živi u gradovima od 100.000 do 200.000 stanovnika, ali oni ne liče na zapostavljenu provinciju. Kroz prozor automobila je gotovo nemoguće videti nezavršene kuće, već se uređeni gradići sa lepo ukrašenim fasadama nižu jedan za drugim. Uz to sela i varošice pre liče na Ameriku nego na Istočnu Evropu: na ulazu u manja mesta nalaze se veliki tržni centri ispred kojih su parkirani dobri automobili.

Pomoć EU je u takvim područjima najuočljivija. U selima od hiljadu-dve stanovnika sve javne zgrade, od Vatrogasnog doma do lokalne škole, obnovljene su uz podršku iz Evrope, dok sela od svega pedesetak kuća imaju tako uređene domove kulture da bi im se moglo i u Beogradu pozavideti.

Kroz primer pivarske industrije može se videti pravedan razvoj manje-više svih regiona. Naime, do pre izvesnog vremena gotovo čitavo tržište piva u Poljskoj je, kao i u Srbiji, držalo nekoliko multinacionalnih kompanija. Međutim, uz podršku države i EU fondova podsticao se razvoj manjih, lokalnih pivara i danas čak i u krakovskim "ajriš pabovima" možete probati više od stotinu vrsta poljskih piva. Od svetlih i tamnih gde se ukusi razlikuju u nijansama, pa sve do piva sa medom ili onog koje se služi samo kuvano.

Uprkos svemu, Poljaci često iskazuju svoje nezadovoljstvo radom vlade i smatraju da je baš njihov kraj naročito oštećen, ali najbolji dokaz ravnomernog napretka ove zemlje jeste situacija kada se ljudi iz sela od 3000 stanovnika bučno žale na svakodnevne uslove života, a najviše na to što u centru svog naselja ne mogu da nađu slobodno mesto za parkiranje. Svako poređenje sa situacijom u bilo kojem selu u Srbiji je izlišno.

NJIHOV NOVI....: Huta, pedesete

VIDICI: Učiteljica Dorota Grabovjecka

SRP, ČEKIĆ, DINAMIT I KAMENJE S MESECA: Dakle, komunistička nomenklatura je napravila nešto što bi trebalo da bude ponos socijalizma i njihovo najveće uporište. Ali je uskoro sve krenulo neplaniranim tokom te je umesto bastiona proleterijata Huta postala velika pretnja. Prvi ozbiljniji problem je nastao u vezi sa izgradnjom crkve, što ne predstavlja iznenađenje s obzirom na to da se danas navode podaci po kojima u Poljskoj živi najmanje 94 odsto katolika. Naime, na prostoru ovog kvarta su postojale crkve preostale iz sela na čijem mestu je podignuto naselje, ali su stanovnici hteli nešto što bi odgovaralo njihovim potrebama. Nakon različitih pritisaka, otvorene pobune i mnogobrojnih povređenih, komunističke vlasti su morale da odobre izgradnju. U upornom prevazilaženju raznih otežavajućih okolnosti naročito se isticao tadašnji krakovski nadbiskup Karol Wojtila, te je u znak zahvalnosti ispred crkve podignut njegov spomenik. To je samo jedan od više od pedeset, koliko ih je u Krakovu podignuto u čast pape Jovana Pavla II.

Konačna gradnja crkve je započeta od kamena koji poslat iz crkve Svetog Petra u Vatikanu, dok su korišćeni i drugi materijali sa jasnim semiotičkim nabojem koji je govorio o značaju građevine. Oltar je izgrađen od one vrste mermera koji je koristio Mikelandelo dok se među raritetima koje zdanje poseduje nalazi i kamenje sa Meseca koje je papi Jovanu Pavlu II poklonila posada Apola 11. Crkva nosi naziv Gospodnje barke i neobično arhitektonsko rešenje podseća na Nojevu barku gde je simbolička poruka bila i više nego jasna: u čemu je ►

poljski narod video svoj spas u poplavi komunizma. Utisak stradanja povećava i impresivna statua Hrista unutar crkve, gde Isus nije prikovan za krst, već visi u vazduhu, dok je umesto eksera proboden čeličnim cevima, što je opet bio jasan znak kako stanovništvo doživljava obližnji kombinat.

Tadašnji rasep između vladajuće elite i naroda najuočljiviji je na obližnjoj Aleji ruža. Ta ulica kreće od centralnog trga prema kraju naselja, ali nikada nije završena, tako da predstavlja klasičan staljinistički "road to nowhere". Na njenom početku nalazi se kafana Stilova, udaljena svega nekoliko desetina metara od glavnog trga koji nosi ime Ronalda Regana. Mada u Poljskoj ne postoje "ugledni" lokali sa kockastim čaršavima i plehanim pikslama, ako tražite nešto nalik tome, Stilova je najbliža tom stilu. Originalni enterijer je sačuvan i danas tu navraćaju mladi ljudi da bi probali čuvenu kombinaciju vodke i usoljene haringe, dok se uveče održavaju balovi penzionera. Pre četrdeset godina, centralni trg, naravno, nije nosio ime američkog predsednika, a ispred same kafane nalazio se spomenik Lenjinu. Restoran je bio namenjen VIP postavci komunističke vlasti i dok su oni izlazili na vrata kako bi vodom nazdravili tvorcu pobedničke revolucije, noću bi spomenik bio žrtva gneva običnih ljudi. U lokalnom muzeju se čuvaju bicikl i čizme koji su se jedno jutro zatekli ispred spomenika uz napisanu poruku "Evo ti ovo i odj... iz Nove Hute". Ipak, spomenik je najviše oštećen 1970. kada je pod njega podmetnut eksploziv ručne izrade. Lenjinu je stradala samo noga, ali su sva okolna stakla popucala. Dalja sudbina ovog obeležja govori i o sudbini Poljske: noga je ubrzo zamenjena, ali je spomenik 1989. uklonjen da bi ga tokom devedesetih otkupio jedan švedski ekscentrik i postavio u svom muzeju kurioziteta blizu Stokholma.

DRESAŽI – POLJSKI DIZELAŠI: Ukoliko danas nekom srpskom huliganu pomenete Krakov, on sa vama neće razgovarati o tvrđavi Vavel niti rudnicima soli u Vjeličkoj, već o Novoj Huti i njegovoj sabraći po "zanimanju" za koje je saznao iz emisije "Rosa Kempa". Ekstremno agresivni navijači se dele na one koji podržavaju ili Vislu ili Krakovju, najveće poljske klubove, ali situaciju dodatno komplikuje činjenica da postoji i lokalni klub Hutnik, čiji su fanovi spremni da ubiju i jedne i druge. Koliko je situacija bila ozbiljna, najbolje govori podatak o protestima iz 2008. Zbog renoviranja većih krakovskih stadiona, sve utakmice je trebalo

Predrasude i stvarnost

Naša iskustva sa Poljacima se najčešće vezuju za osamdesete kada su kolone poljskih preprodavaca dolazile da zarade u tada bogatoj SFRJ. Predrasude iz tog vremena uglavnom se odnose na Poljakinje gde je, da tako kažemo, isticana njihova spremnost na saradnju sa našim ljudima. Situacija je danas, na žalost po nas, sasvim drugačija. Nakon devedesetih i otvaranja zemlje, ta predusretljivost je, ako ju je uopšte i bilo u tim mitskim razmerama kako ih mi doživljavamo, bila okrenuta ka zapadnim turistima, najviše Englezima. Popravljanjem ekonomskog stanja shvatala se činjenice da u Poljsku najčešće dolaze niži, radnički slojevi Engleske, kojima je najpreče da što više popiju za kratko vreme koje tu provedu – bez obzira na posledice. I došlo se do sasvim obrnutih pogleda na Zapad. Ukratko, ako se danas za neku Poljakinju kaže "da bi i sa Britancem bila", to istu osobu oslikava kao nekog bez imalo ukusa, samopoštovanja i principa.

Šta bi majka bilo koje časne Srkinje rekla da joj ova dovede Engleza za đuvegiju i da li bi uopšte pitala ko je i šta je, ostaje da sami čitaoci razmisle. A odgovor na to bi možda najplastičnije oslikao situaciju u kojoj se danas nalazimo mi, a kuda su otišli Poljaci.

FASADA BOLJE BUDUĆNOSTI: Grad-tvrđava

da se igraju na Hutnikovom igralištu. Zbog ranijih iskustava građani su se otvoreno pobunili protiv takve opcije.

Dorota Grabovjecka je učiteljica koja već skoro trideset godina živi i radi ovde. Na pitanje da li bi otišla iz Nove Hute, odgovara – nikad! Kada se preselila "iz Krakova" smetalo joj je ono što smeta i svakom upristojenom stanovniku Novog Beograda: domaćice koje u kućnim haljinama i papučama iznose smeće, žene koje sa spratova dozivaju decu na ručak dok njihovi muževi piju ispred trafike ili pak vikendom opustelo naselje jer su svi u svojim selima. "Ali situacija se promenila", kaže Dorota. "Onda sam radila uglavnom sa ljudima sa sela koji se nisu navikli na život u gradu, dok se danas shvata značaj obrazovanja. Mnogi odavde danas završavaju fakultete, a to im opet širi vidike."

Iako je za očekivati da se problem bezbednosti pojavio tek tokom devedesetih, Dorota nas uverava da je Huta uvek bila na lošem glasu.

"Još u komunizmu su me koleginice čudno gledale kad bi čule gde živim i predajem. Takođe, moja ćerka je išla u školu koja se nalazi na početku naselja i jako je bilo važno sa koje strane ulice se čekao tramvaj: da li sa one koja vodi ka centru ili prema Novoj Huti. Kada se padom komunizma broj zaposlenih u kombinatu drastično smanjio, problem je samo postao veći." Na pitanje na šta ostatak Krakova pomisli kad se pomene ovaj deo grada, Dorota dogovara: "Dresaži!" Dresaži su neka vrsta poljskih dizelaša: opasni momci koji posećuju teretanu, treniraju boks i – ne izlaze iz trenerki. Međutim, i njihov "luk" je vremenom evoluirao: od šuškvavih trenerki prešlo se na firmirane marke, da bi sada postojali i moderno dizajnirani duksevi sa logom Nove Hute. Još jedna razlika je ta što ne nose oružje. Barem ne vatreno.

ZAŠTO DA NE: Kako su se dresaži menjali, tako se menjala situacija u Poljskoj, naročito posle ulaska u Uniju. Cena nekretnina u Krakovu je počela da skače, dok je u Huti ostala

ista zbog problema bezbednosti. Pošto ovaj grad, poput Novog Beograda, ima odlično izgrađenu infrastrukturu, mladi parovi su ipak počeli da kupuju stanove. S druge strane, i vlasti su se potrudile da promene imidž mesta, ulažući pre svega u kulturu. Inicijativa je zapravo krenula "iz baze", iz sad već kultnog Narodnog pozorišta. Još od pedesetih Teatar Ludovi poznat je po eksperimentima, a ta tradicija je očuvana i do danas: reditelj Jerži Fedorovič je tako postavio *Romea i Juliju*, gde su suprotstavljene porodice u njegovom tumačenju podeljene na pankere i skinhedse, dok je pri tom za glumce uzeo naturščike koji zaista pripadaju tim supkulturama. S druge strane, u Krakovu se održava toliko broj kulturnih festivala da postoji i kancelarija zadužena za njihovu organizaciju. Agata je zaposlena u njoj i objašnjava nam poentu: "Pre svega, shvatili smo da je to odličan način za promociju grada u inostranstvu. Krakovu pet odsto prihoda od turizma donose festivali, taj procenat raste i shvatili smo da je za grad lakše i jeftinije da ih sam organizuje, nego da svaki put poziva različite organizacije u pomoć. S druge

NEŠTO KAO 1984: Stylowa

strane, popravljamo i lokalne prilike. Naravno da nekoj starici koja po čitav dan gleda televiziju neće mnogo značiti to što joj dovodimo najčulenije operske pevače ispred zgrade, ali nekim ljudima je to važno i time se menja pogled na Novu Hutu. Važno u svemu je i to što ljudi koji vode kulturni život hoće da predstave modernu umetnost u postindustrijskom okruženju. To je nešto sasvim novo i sasvim drugačije,

a korist je višestruka." Od mnogobrojnih događaja valja spomenuti koncerte klasične muzike u nekadašnjem kombinatu, s tim što grad plaća vlasnicima da zaustave rad na deset dana, radnici izmeštaju mašine i u tom prostoru možete, recimo, gledati *Gospodara prstenova* dok muziku iz filma uživo izvodi trista klasičnih muzičara. Ili da sa mesta gde je nekada stajao Lenin vi sada gledate filmove ili pak slušate najpoznatije poljske pop muzičare.

Pošto je centar Krakova zbog gužvi i problema sa parkiranjem svakako postao suviše komplikovan za život, vlasti ljudima nude veću kvadraturu, između ostalog, i u Novoj Huti, dok prazan stan iz centralne zone iznajmljuju firmama po znatno većoj ceni. Ovo je samo jedan od načina rešavanja problema nekada zapuštenog dela Krakova.

A šta je sa nasiljem i huliganima?

"Pa, morali su da odrastu", odgovara Dorota. "Najveća korist za Poljsku od ulaska u Evropsku uniju je mogućnost da nađemo posao bilo gde u Evropi. Tako da su dresadži danas ili u Engleskoj ili u zatvoru."

Srdan Papić

**ЗА ИЗНОС
ПРЕКО
3.000,00 дин.
МОГУЋНОСТ
ПЛАЋАЊА
ЧЕКОВИМА НА
6 МЕСЕЧНИХ
РАТА**

**ЗАВОД ЗА
УЧБЕНИКЕ**

Књига знања

Београд
Обилићев венац 5
011 26 38 405

Краља Милана 19
011 32 35 409

Косовска 45
011 32 27 088

Вукосавићева 50
011 35 94 835

Нови Сад
Сремска 7
021 66 24 433

Ниш
Трг краља Александра 3
018 511 428

Косовска Митровица
Владе Петковића 1
028 425 111

Интернет продаја
www.zavod.co.rs
e-mail: prodaja@zavod.co.rs

Napinjanje dogme

Markov tekst i Ristin kontekst

VREME 1053

Da je Rista Radović, u monaštvu narečeni Amfilohije, krenuo iz Novog Sada na istok, on, po prirodi dogme, po kojoj je zemlja ravna ploča, nikada ne bi stigao u Futog, nego bi se survao u nedefinisani ponor.

Što se tiče "ideoloških doktrina", ni u tom slučaju Radoviću ne bi urodilo plodom "napinjanje" da ide desno, jer je, do sada, otišao toliko desno da desnije ne može, te nema nikakve šanse da će se naći negde "krajnje levo". Šta će čovek, takva mu je ta dogma.

Ta je dogma izričita kada je u pitanju ono što je glavna tema teksta koji je povod za ovaj komentar, a to su građanska i sva druga prava onih ljudi koje privlači njihov pol, a ona te ljude i sve što proizilazi iz te njihove sklonosti – osuđuje. Da li je ovo previše slab izraz za ono šta je imenovani u vezi sa tim sve izrekao?

Što Rista Radović, alias Amfilohije, po dik-tatu dogme, tako misli i govori, ajde de, ali

su njegove reči i autoritet crkve koja iza njih i njega stoji, izazvale, možda i sa njegove strane neželjene, teške posledice: represiju i nasilje nad ljudima sa opisanim sklonostima, a od strane huligana koji su bili i ostali ubeđeni da Amfilohije i crkva stoje iza njih. I nisu samo huligani ti koji tako misle. Nažalost.

Po mom mišljenju, najmanje što treba da uradi Rista Radović jeste da se izvini svima koji su zbog njega povređeni.

Milan Kiković, elektronskom poštom

Tekst, atentat i problem

Reakcija koju je tražio urednik

VREME 1052

Čedomir Antić je napisao tekst o problemu koji zaista postoji, tekst koji je utemeljen u realnosti. Uslijedio je "atentat" od strane Ivana Milenkovića, čisto traćenje prostora u nedeljniku ovakvog kvaliteta. Šteta je što nije uslijedio tekst koji bi dublje zašao u suštinu problema, bez obzira da li bi ga napisao neki Antićev politički istomišljenik ili ne. Ovako smo dobili jednu malu ostrašćenu

polemiku bez ikakvog smisla, čiji odjek kao da poručuje da je zabranjeno i samo pominjanje interesa srpskog naroda.

Miroslav Bogičević, elektronskom poštom

Vera i nauka

Sudbina nauke: Umesto babice, maćeha

VREME 1053

Jeftinije je verovati. Zato je bitno da se održi Ministarstvo vera, iako je crkvi sve više, a amfiteatri na univerzitetima prokišnjavaju, mikroskopi su s početka XX veka, ljudi nepismeni, neuki... A mozak nam se odliva i dalje u beli svet, ostavljajući za sobom crnu rupu. Iako student, imala sam želju da doprinesem nauci u ovoj zemlji, jer to joj je preko potrebno, preko potreban nam je um svih onih koji mogu da doprinesu. Ali nažalost, zbog ove kapljice koja je prelila čašu, malo je verovatno da će se iko odlučiti na tako nesiguran korak, da planira svoju budućnost u ovoj državi, ako ima iole mozga. Tužno je kada nas roditelji pakuju i plaćući, doslovno, teraju od kuće u taj "beli svet". Idemo

Dr Ristić

dom zdravlja +

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

01.-31. mart

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

odavde, dok ne počnu da osnivaju ministarstva za rijaliti programe.

Bojana Kovačević, elektronskom poštom

Amaterske odluke

Sudbina nauke: Umesto babice, mačeha **VREME 1053**

Ovo je interesantan članak, ali je ukidanje Ministarstva za nauku prava prilika da mediji pokrenu pitanja profesionalnog tretmana nauke koji bi bio potpuno nezavisan od politike i amaterskih odluka partija na vlasti.

Na primer, ni SAD nemaju ministarstvo za nauku, već se o nauci brine Nacionalna fondacija (NSF), www.nsf.gov. Slične institucije postoje i u susednim zemljama, kao npr. u Sloveniji (<http://www.szf.si/>), Hrvatskoj (<http://www2.nzz.hr/index.php?lang=hr>), i Grčkoj (<http://www.forth.gr/>).

Ove tri susedne zemlje su u prvih 50 naučnih sila na svetu (po tzv. h-indexu citiranosti radova u svim naučnim oblastima):

http://www.scimagojr.com/countryrank.php?area=o&category=o®ion=all&year=all&order=h&min=o&min_type=it

dok je Srbija na istoj listi na 143. mestu (što potvrđuje observacije iz prethodnog članka "Vremena" o "statističkoj grešci" u proglašavanju Srbije za zvezdu u usponu). Slično, u 2010. Grčka je objavila oko 50 radova u najelitnijem časopisu za fiziku i srodne nauke *Physical Review Letters* (<http://prl.aps.org/>), Slovenija oko 30, Hrvatska oko 20, a Srbija ispod 10.

>> **prodaja&pretplata**

Dakle, "Vreme" bi moglo da pokrene ozbiljnu diskusiju o:

1. Potrebi osnivanja naučne fondacije Srbije (NFS).

2. Kako podići nivo nauke u Srbiji da se bar dostignu Hrvatska i Slovenija?

3. Kako uključiti dijasporu u ceo proces; npr. u američkom NSF-u sedi nekoliko srpskih naučnika koji bi mogli da se vrate u Srbiju kao direktori nove naučne fondacije.

Jedna od prilika da se organizuje i forum na ovu temu je predstojeća konferencija SFKM 2011 (koja se održava jednom u tri godine):

<http://www.sfkm.ac.rs/>

na kojoj će učestvovati i naučnici iz dijaspore ranga dr Ivana Božovića ili dr Đorđa Srajer, koji se nalaze u vrhu naučne politike u SAD kao direktori velikih sektora u nacionalnim laboratorijama. Razgovor sa učesnicima konferencije koji će doći iz dijaspore na temu kako osnovati gore pomenutu naučnu fondaciju Srbije bi bio mnogo efikasniji od oplakivanja ukidanja Ministarstva.

dr Branislav K. Nikolić, vanredni profesor fizike,

University of Delaware, SAD

Makedonski slučaj

Reakcija koju je tražio urednik **VREME 1052**

Gospodin Antić kaže: Ja se bavim pravima naroda srpskog. Hm, u tekstu to se ne vidi baš, ali upućeni vrlo lako mogu da prepoznaju čime se najviše bavi gospodin Antić, bar u Makedoniji. Pa, tako, nigde nema da

je srpski narod naveden u preambuli makedonskog ustava (a to je čini mi se, jedini u svetu), zbog čega mi je, inače, vrlo drago zato što su se Srbi u Makedoniji svojim civilizacijskim doprinosima zasluženo izborili za takav status i niko im to nije dao na tacnu. Ali zato, u tekstu se Makedonija naziva BJRM (ime koje koristi zvanična Atina, a ne Beograd) i bavi se arhiepiskopom Jovanom (Vraniskovski), iako on nigde nije izjavio da je Srbin po nacionalnosti, kao i njegovi episkopi (Jovcević, Kimov i Ninov), koji tvrde da su "vjerujući" Makedonci, koji neće da služe u MPC-u, jer tu crkvu navodno niko ne priznaje. Svi oni imaju i imali su podršku Grčke, zato što su saglasni da reč Makedonija (makedonska) ne treba da bude u nikakvom nazivu neke crkvene institucije u Skoplju. Zato i mnogi koji su upućeni sa pravom sukob na relaciji MPC – Jovan vide kao manifestaciju jedan od više oblika sukoba oko imena Makedonija. Nažalost, SPC je tu samo asistent grčke crkve, pa tako, jedan od njenih zahteva u pregovorima sa makedonskom crkvom je da se reč "makedonska" izbacila iz bilo kakvog drugog naziva koji će proisteci iz eventualnih pregovora crkvenih vlasti Skoplja i Beograda. Na sreću, crkva je odvojena od države, a zvanični Beograd bar po ovom pitanju je fer i korektan.

Zoran Bendeovski, elektronskom poštom

www.vreme.com

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnog štampanom izdanju.

Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997-2010	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2010. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

Srbija	Svet
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica	790 din 34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din 23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din 19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun - podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

► dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom > telefonom, radnim danom od 10 do 16h: 011/3234-774 > e-mailom na prodaja@vreme.com

PR

Nekad smo se, dok posle nismo navikli, smejali ljudima koji su na pločice po ulaznim vratima kuća i stanova ispred svog imena ponosno ispisivali silne skraćenice koje su slale poruku o stepenu njihovog obrazovanja i društvenom statusu. Pa smo tako imali Jovanoviće sa prefiksima prof. dr, Petroviće sa mr ph., Marjanoviće sa dipl. ecc., Jankoviće sa puk. JNA, neki su ispisivali u originalu svoje titule i zanimanja pa smo sa vrata čitali o akademiku Markoviću, bankaru Petroviću, direktoru Simiću...

Jedino je običan svet, valjda stideći se svojih časnih zanimanja, izbegavao da na pločicama dokuca keramičar, automehaničar, piljar, obučar, policajac, vozač autobusa... Dobro, tu i tamo prominio bi neki trgovac ili graver, ali to je bilo sporadično.

Ekskluzivitet da se javno obznanjuju sa vrata imali su obrazovani i etablirani, samo potvrđujući oštromnu primedbu mojih seljaka iz crnogorskih brda koji su sa punom ubeđenošću govorili kako "nema budale do školovane budale"!

Čemu pisati o tugaljivoj ljudskoj potrebi da na taj groteskan način obznane svoju veličinu i domet? Zato što se u međuvremenu nakotilo toliko "ekskluzivnih" zanimanja idealnih da se u formi nerazumljivih skraćenica okače na vrata. Zamislite samo plejadu menadžera sa prefiksima acc, brn, exe, ev... što bi, jelte, značilo akaunt, brend, egzekjutiv, ivent, o GM da i ne pričamo, ali jedno zanimanje novog doba naročito pledira da se "uploči", a to je njegovo veličanstvo PR.

Iza ovih inicijala krije se profesija koja cveta u obrnutoj srazmeri u odnosu na to kako sve ono od čega se u ovoj zemlji živi – vene!

Pablik rilejšens, ili, po srpski, odnosi sa javnošću, dakle! Pa smo dobili "piarove", a naročito "piarke", berlinske zidove na putu do informacije i sagovornika ili pak teške smarače kad nešto sami hoće da obznane. Od njih i sam idem gradom pocepanih rukava, jer vuku i zdesna i sleva; telefon podižem s krajnjim strahom da mi s druge strane ne zacvrkuće "piarka", po pravilu sa nemogućim zahtevom; svakodnevno praznim mejl-boksove ko da kanale kopam; gasim televizor čim ispred imena vidim ono "pi-ar", a ne moram ni da gledam, dovoljno je da ih čujem. Pogađaš iz cuga o kome je reč!

Govore kao da žvaću žvaku i najčešće planiraju iven-te, organizuju hepeninge, promovišu vajbove, vode u klubing, hendluju projekte, zavrti ti se u glavi ako slušaš duže od šest sekundi, izgubiš se načisto, tako da ti samom treba jedan "pi-ar" kako bi bio u stanju da ostatak dana komuniciraš sa okolinom.

Usudom sam upućen na tu novu kastu bez čijeg posredovanja uskoro ni u pekari nećeš moći da uzmeš đevrek, a pitanje je dana kad će dobri deda Milosav od koga na pijaci kupujem krompir ispred tezge isturiti nekog svog "pablik rilejšensa" koji će mi, pre nego što uzmem kesu sa "jakim kilom" krompira, odrecitovati stupidariju naučenu na nekom od hiljadu i kusur jednomesečnih kurseva za "PR", strateški raspoređenih po ovom gradu. A da Ivanjicu ni na karti nisu videli. O brazdi, zlatnici, okopovanju i iskljajalom krompiru da ne govorim. Što ih neće sprečiti da ti sve to "poojasne", predstave u najboljem svetlu i ostave vizitkartu sa obavezanim PR ispred ili ispod imena. Ne znam koja je procedura, ali intenzivno razmišljam da u Narodnu skupštinu, koja ionako donosi svakakve zakone, proguram i inicijativu za zabranu ove pošasti dok se stvar definitivno nije otela kontroli.

A s obzirom da onaj repati end rogati, s vremena na vreme, uhvati na spavanju mog dobrog Boga, tako mi je u rođenu kuću podmetnuo jedno "pi-ar" stvorenje sa još neutvrđenim brojem mobilnih telefona koji arlauću, pište i kmeče na najrazličitije načine, dok sa druge strane cvile jadvnici iz moje kaste novinarskih mučenika, pokušavajući nešto da doznaju ili ugovore intervju sa VPP (veoma poznatom ličnošću).

Moja poslednja tri iskustva su bila toliko traumatična da sam se na jedvite jade obuzdao da ne pripašem "kolt 45", stavim "stetson" i da, hm, da ne citiram baš u detalje starog dobrog Radovana Trećeg!

Zato obaveštavam sve "pi-arove" u gradu kako sam postao član Unije vestern strelaca Srbije sa kaubojskim imenom Šejn i da u komunikaciji s vama "moje ime odsad znači pravda"!

RP protiv PR, pa ko izdrži!

Brojnost je na vašoj, ali na mojoj strani je – kalibar! ◀

Ranko Pivljanin

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec